

**NATIONAL ASSEMBLY OF
SEYCHELLES**

Wednesday 8th July, 2020

The Assembly met at 9am

National Anthem

Moment of Reflection

Mr Speaker in the Chair

MR SPEAKER

Bonzour tou Manm Onorab. E bonzour tou dimoun ki a lekout e pe swiv travay Lasanble Nasyonal. Avan nou kontinyen nou travay kot nou'n kite yer mon ti a kontan remerci Deputy Speaker pou pran Chair yer apre midi, pou ranplas mwan.

E nou pou kontinyen kot nou'n arete yer sa i vedir kontinyasyon deba lo Mosyon ki'n ganny *move* par Onorab Paul Ernesta e Mosyon i lir *comme swivan*;-

'An vi ki nou lekonomi pe eksperyans lefe negativ *COVID-19* kot pri komodite pe ogmante, e konman konsekans bokou dimoun pe ganny afekte. Dan sa konteks, mon demann Lasanble pou fer en demann ek Gouvernman pou travay ek *STC*, oubyen, kolabor avek sektor prive pou konsider etabli *franchise* ouswa *retail*

outlet dan bann rezyon ki napa, parey rezyon sid. Sa ava ed bokou fanmir pou ganny akse avek komodite esansyel a en pri konparab parey anvil.'

Sa i Mosyon ki'n konmans ganny debat lo la yer apre midi. E prosennman lo mon lalis pou kontinyen deba mon annan Onorab Johan Loze. Onorab Loze laparol i pou ou.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou Manm koleg Onorab, bonzour tou dimoun a lekout kot lakour.

Mr Speaker dan sa sityasyon abnormal ki nou pei i vwar son lekor ladan, tou prediksyon se ki keksoz pou vin pli pir. La mon ava koriz sa ki mon'n dir dan sa sityasyon abnormal, ki sa lemonn i trouv son lekor ladan. To prediksyon se ki keksoz pou vin pli pir.

I napa *breathing room* pou lekonomi mondyal tan ki sa sityasyon *COVID-19* i kontinyen, e menm apre letan ki *COVID-19* pou'n apeze *then* lemonn pou bezwen letan pou bann pli gro lekonomi refer, retourn ankor konpetitiv e pou *drag up* lekonomi lemonn.

E nou Sesel nou pou *subject to whatever* i arive laba. Plis ki zot, zot lekonomi i dan *conundrum* pou nou pou anpire.

E mon krwar i *is it incumbent* lo nou konman reprezantan sa pep pou nou koz laverite koz fran e dir laverite ki, keksoz pa pe amelyore. *By* Desanm si napa en solisyon pou *COVID* keksoz pou vin pli pir. Menm letan en solisyon pou *COVID* i ganny trouve, sa bann lekonomi pli gro pli performan pou bezwen lespas zot bezwen *breathing room* pou zot rekipere e pou dres zot lekor.

Avan ki sa lefe i retonm kot nou, avan ki nou retrouv benefis en *uptake* dan lekonomi global, ki kapab benefisye nou isi lokalman. E dan *meantime* ki nou responsabilite ki bann swa ki annan devan nou. Enn bann keksoz ki annan pou nou fer, se fer tou le meyer tou sa ki nou kapab pou ede e asiste nou pep.

Manm Onorab ki reprezant distrik Takamaka in konstat en problem dan son distrik. In konstat en problem dan sa rezyon dan lekel son distrik i trouve. E se sa Mosyon ki'n vin devan nou ozordi.

I pa fer nou loner e i pa ni fer loner nou bann *constituents* letan ki nou fer largiman semantik lo en keksoz ki sipoze benefisye zot. Sel keksoz ki nou annan pou decide, si sa i benefisye nou bann *constituents* si benefisye lepep

Seselwa, si i annan fason ki nou kapab travay avek si i annan bon keksoz ladan wi ou non.

Nou pa kapab dir poudir *franchise* pa kapab ganny enplimante avan Desanm. *But there's a will*. Apre tou mon lafason mon kapab mal *I will stand to be corrected*, be lafason ki mwan mon enterpret *franchise* se ki en dimoun i annan en biznes, i fer son laplikasyon avek *McDonalds* sepaman lekel poudir i pe fer en restoran. Si i *meet* bann kriter *McDonalds* i vin en *McDonald's franchise* i ganny *supply* e tou son keksoz i *McDonald's*.

I pa *McDonald* ki ale ki al *build* dan en restoran apre i swazir en dimoun i met ladan. Mon krwar en *franchise* *STC* i kapab ganny fer senpleman avek en *existing merchant*, en *existing business* ki *meet* bann kriter pou *provide* sa servis. Be menm si i pas sa formil. Bezwen annan en formil ki nou kapab servi pou ed nou pep.

Nou pou asize zis nou pou *bicker whether an omelette is a fried egg or not?* I bezwen annan en formil ki nou kapab servi pou ed nou pep pou asiste zot. Pou aport sa servis ki pe ganny donnen pli pre avek zot. Se sa lesansyel sa Mosyon. Mon pa vwar okenn gran rezon

ladan pou nou divize, pou nou argimante.

Akoz ki Onorab pe rode li, i pe rod en fason ki son bann *constituents* ki pe ganny asiste avek sa kart, pou zot ganny sa servis, anmennen pli pre avek zot. Nou kapab diskite diferan fason, diferan formil selman nou bezwen annan sa deba. nou bezwen annan sa konversasyon, e nou bezwen kominik klerman avek Gouvernman nou pozisyon konman reprezantan sa pep la deor.

Akoz fransman i annan dimoun ki pe soufer ek sa sityasyon. I annan dimoun ki menm fanmir avek nou isi anndan. Mwan mon annan manm fanmir ki'n koz avek mwan ki'n les mon konpran lafason ki zot ganny enpakte zot personelman.

E mon konnen i annan Manm ankor isi anndan. Ki annan fanmir ki pe ganny afekte ek sa sityasyon. Ki ti a kontan vwar en solisyon. Petet zot pa pou koze pou rezon ki nou tou nou konnen zot pa dir be selman i annan. I pe arive. Lesansyel se ki nou rod en solisyon nou sers en solisyon e nou trouv en solisyon nou bezwen annan kapasite pou aport solisyon pou nou pep. Nou pa kapab zis pran

problenm met devan nou e ador li. Nou espekte lepep Seselwa li a son trou i bouz devan, i aranz keksoz e i fer pei marse. Kan nou ki'n ganny elekte nou ki'n ganny mete *into leadership positions*.

E pou sa rezon premyerman ki mwan mon pe siport Mosyon Onorab Paul Ernesta ki dan sa Lasanble, enn, mon realize *it's a very local Motion* i pou sa rezyon sid.

2enm Onorab Noline Sophola yer in *outline* ki mannyer sa model pe marse lo Praslin e lo La Digue. Me si i mars lo Praslin i mars lo La Digue i mars Grand Anse, aköz nou bezwen obzekte e anpese ki *the same service can be provided* pou bann zabitan Takamaka?

Apré tou sa i menm Gouvernman ki'n garanti ki gas lo Praslin i ganny vann a menm pri ki i vann lo Mahé. Gas lo La Digue i ganny vann a menm pri ki gas lo Mahé. *In spite of the transportation cost*, pou tir li Por Victoria pou anmenn li Baie Ste Anne e *further* anmenn La Passe. *In spite of that*.

Me oule dir mon sa menm Gouvernman nou pa kapab zis demann li pou konsider *extend* sa servis, pou zabitan Takamaka, kot i konsern *STC*? Apré tou nou pe zis demann

Gouvernman pou li travay avek STC e sekter prive. Nou pa pe dir *setup* en rezo koripsyon ouswa en basen koripsyon ouswa en landrwa pou donn bal.

Nou pe zis rod sa ki meyer pou zabitan Takamaka e larezyon, Anse Royale, Takamaka. E sa esansyel. Ki servis i ganny aporte. I ganny mete a laporte zabitan sa distrik. E apre tou pa sa nou fonksyon. Si sa pa nou fonksyon kwa ki nou fonksyon? Si nou pa'n ganny mete isi la anndan pou rod solisyon e aport solisyon kler e konkret pou bann zabitan distrik lo nivo distrik. Kwa ki nou fonksyon?

Nou kapab, asize isi anndan balans gale lo kanmarad *till we are blue in the face*. I pa pou met personn, i pa pou aport nanryen pou personn dan sa pei. Napa personn ki pou benefisyé avek sa *so called political theatre* ki en Manm ti dir resaman. I tparse i deroule isi anndan. *Political theatre* pa benefisyé personn, *yet* nou fer li aköz nou politisyen.

Me oule dir mon zour i aktyelman vin en keksoz ki kapab aport benefis tanzib, pou zabitan dan distrik nou pa pou fer? *At the end of the day* napa 4, 5 diferan largiman otour sa. Ou kapab vin rod defen Guy

Sinon, ou kapab rod koripsyon, ou kapab rod donn bal, *at the end of the day* se zabitan Takamaka, Anse Royale, Baie Lazare ki konte. Se sa lendividi sa Seselwa dan sa distrik li ki konte.

Are we that cynical? Are we that disconnected nou isi anndan ki nou pa kapab konpran en senp keksoz koumsa? In ariv en sityasyon dan sa pei kot i annan bann diferan propozisyon pou lavenir Sesel. I annan bann diferan fason fer, diferan fason marse ki pe ganny propoze pou lavenir Sesel.

I annan en propozisyon ki mwan mon vwar i enteresan. Linite Nasyonal. Be ki mannyer Linite Nasyonal? Eski nou pou ariv nou pou *attain* Linite Nasyonal par kontinyen fer keksoz parey nou pe fer li ozordi, parey nou'n fer li pandan sa dernyen 4an?

Akoz bann zenn Seselwa zot pe konmans realiz en keksoz zot. I annan en parti politik ki'n la 40an, en 40 ekek lannen, apre i annan en lot parti politik ki li i obsede avek sa 40an *to the point* ki in pri ladan e i pa kapab sorti. Nenport kwa ki ou met devan li ozordi *at this point in time* i dir ou 40an, 42an, 25an. Pri ladan, in *lock*, i pa kapab sorti.

Nenport ki propo ki ou met ater ozordi, i kapab pou benefisye en endividi ouswa en kominote annan tye parey leka la ozordi zot al deter en zistwar, ki konmans '64 an montan zot vini zot tal devan ou zot dir ou la, la, la, la kot problemm i ete.

Be eski nou kapab may zambek solisyon demen avek problemm 40an pase? Sa i lafason fer sa? I meyer fason fer i meyer fason pou nou fer? Nou pou kontinyen dir ti pas sa, ti pas sa, ti pas sa, ti pas lot. E ozordi Onorab Paul Ernesta pa pou kapab delivre lo en bezwen imedya e irzan son distrik. E pli letan i ale pli i pou vin irzan. Akoz lekonomi mondyal pa pe aranz li. E nou Seselwa nou pa pe vreman realize e konpran *how bad it is and how bad it's going to get* lo kote ekonomik.

I pa pou kapab delivre en bezwen imedya e irzan ki son elektora i annan, pou en problemm ozordi, *solve* en problemm ki annan ozordi, akoz 40an pase ti donn bal. Kot Bel Air Store ti donn bal. *But is this the way forward?*

Eski problemm lepase i sipoze anpes solisyon ozordi e solisyon demen? Mwan sa i en kestyon ki mon anvi poz ater la pou nou konsiderasyon ozordi e pou konsiderasyon lepep Seselwa. Akoz sa bann so

called political theatre la, nou tou nou kapab fer.

Mr Speaker Defen Minis Guy Sinon, ti en bon zanmi pou mon Defen papa. I de dimoun ki'n argimant en kantite zot pa'n zanmen vreman rekonsilye zot bann *views* ek kanmarad be i de dimoun ki'n travay senserman pou sa pep e sa pei. Zot in fer zot kontribisyon.

Defen Minis Guy Sinon, in fer son kontribisyon. Ki swa pou Sesel, ki swa pou Seselwa, ki swa pou travayer Seselwa. In fer, in aport son kontribisyon.

Ozordi i annan en keksoz danzere ki pe devlope dan sa pei. I annan en kiltir kot sa ki vivan i *reach beyond the grave*, i fer tou kalite lakizasyon lo sa ki'n mor, *knowing full well, that the death cannot face their accusers*. I napa en Drwa de Repons li. In desede li. In fini *passed away*.

E sa in vin en *fashion* konmela. A la menm lenstan ki nou pe fer sa, sa bann menm dimoun ki fer sa, zot refize kestyonn sa ki vivan. Zot *ring-fence* sa ki vivan. Zot met en miray tou lo tour sa ki vivan e i defann ou koz lo la, pa koze pa dir naryen. Selman sa ki'n mor nou pou *reach beyond the grave* avek lakizasyon, parti lakizasyon, *knowing full well*

pou sa ki'n mor i annan tor akoz i pa kapab defann son lekor.

Sa ki vivan menm si i ti nimerò 2 menm si i ti egzèkit dan son prop lakaz nou pa pou zanmen kestyonn li lo la, li i annan rezon li. Be ki mannyer i marse sa? Oule dir mon nimerò 2 dan sa parti ki'n fer koudeta napa okenn responsabilite dan Koudeta? Li i ok li? Selman Defen Minis Sinon, sa ki vivan pou asize pou vid en bouret malpropte lo son latet?

E pou kareman *via hearsay* ki Defen Minis Sinon ti dir sa, ti dir sa, ti dir sa, ti dir lot. E sa keksoz, i ganny leve dan en deba ki annan en senp bi li, tre senp bi, aport en solisyon a en problem imedy a bann zabitan Takamaka, Anse Royale, Au Cap, Baie Lazare. *Somehow* dan pe rod en solisyon pou zabitan Takamaka, nou'n ariv lo Defen Minis Guy Sinon.

We are speaking ill of the dead dan en forum kot nou annan privez koze enorm;- en privez fer dibyen enorm, e nou swazir *to speak ill of the dead*.

Be pa Seselwa sa! I pa Kreol sa! I pa nou. Menm si i annan isi anndan pa konn dir Seselwa pa konn dir Kreol i dir nou annan en fason viv *Africain*. Tousala nou dir isi anndan. I

pa Seselwa sa. I pa Kreol sa. I pa en keksoz ki *inherent* dan nou, pou nou pas nou letan *speak ill of the dead*, dan en keksoz ki napa nanryen pou fer avek lekor. Koripsyon nou tou nou kapab koz lo la. Keksoz pli fasil pou koze lo la se koripsyon. Nou tou nou kapab adres la koripsyon Mr Speaker.

E mwan konsey ki mon annan pou mon bann koleg Onorab, se letan nou leve bomaten sakenn balye son part port, sakenn balye son peron, sakenn balye son prop lari. Sa i Kreol. Sa i tradisyonnèl sa. Sa i kiltirel, sa i Seselwa. Sakenn vey son sakenn, vey se li. Aret rod voler kot ou kanmarad kan se ou i annan. Zot ti anvi koz lo la koripsyon yer? *Fine, granted*.

Mwan fransman dir ou mon pa ti pou'n dir nanryen si lo sa Mosyon yer en Onorab ti'n asize lo zot kote laba, ti'n pran let *resignation* Mrs Soundy ti'n lir li *from first word to last word, cover to cover*. Lir let *resignation* Mrs Soundy lo Komite Egzekitiv Parti SNP, kot in nonm voler, in detay vol. I antre anndan ladan i zve avek.

Be zot pa ti pou tann mwan pe dir nanryen ozordi. Sa i zot konsern zot ti ava'n gard dan zot konsern. Mon napa problem ek sa mwan. Mon pa ti pou'n obzekte mon. E

ozordi zot *still* kapab fer li, pran let *resignation* Mrs Soundy, lir li *word for word, cover to cover* la anndan servi sa privelez ki zot annan nonm non lekel ki voler *as stated in the resignation letter of the SNP Treasurer* Mrs Vivienne Soundy. Fer li. Kwa ki pe anpes zot, zot annan privelez koze, zot annan en drwa enorm pou eksplik zot lekor.

E si vreman zot anvi *tackle* la koripsyon, zot anvi koz lo lakoripsyon, be rod en balye fatak balye anndan se zot. Tir en pe sanpye anba zot lili, *weh!* Tou lazournen zot pou rode ki pe pase dan lakaz zot prosen konmsi se zot i prop.

Be sa delo beni ki pe vid lo zot fron la i vid zis lo pou zot sa? Sesel zis zot ki sen? Zot asize zot pe kouv zot prop malpropte selman zot pe montre ledwa lo zot prosen. A tou moman montre ledwa lo zot prosen. La en size ki napa pou fer avek sa bann keksoz zot pou asize, zot pou servi zot privelez dan Lasanble *to speak ill of the dead!* Nou pa fer sa Mr Speaker. Nou pa fer sa.

Zot ti anvi *tackle* la koripsyon, be *speak ill of the living* i annan pe asize la obor zot. Koz lo sa ki pe asiz obor zot. I pa ti pou vin en problem pou personn sa. I pa ti pou vin en problem sertenman pou

zabitan Takamaka, ki li i pe asize i pe ekoute, i pe gete ki nou fer pou aport li en solisyon.

E mwan mon pa en dimoun *adversarial just for the sake of being adversarial*. I annan serten propozisyon yer ki Onorab Henrie in fer ki mon napa problemm avek. Mwan mon pare pou mon asize travay avek Onorab Henrie pou nou aport en *Private Members' Bill*, pou fer egzaktman sa ki li in dir, kontrol *market* ki bann marsan i touse, lo bann komodite ki zot vann. Annou asiz ansanm. Annou fer li. Sa Lasanble in deza anmennen en *Private Members' Bill* par lepase.

E mwan mon'n deza ganny dir isi anndan pou dir rezon ki *Private Members' Bill* in anmennen sete akoz ar mon konn sa bann dimoun mon ti byen ek sa bann dimoun, mon ti vwar zot pe soufer, mon pe fer en keksoz pou mon ed zot.

Be nou pa konn tou sa bann dimoun la ki pe soufer avek *profit taking*? Nou pa konnen sa bann dimoun la ki pe soufer avek *piratical profit taking* la? Nou pa konn zot sa? Be annou asize. Annou asize dan sa lespri Linite Nasyonal ki Prezidan Danny Rollen Faure in propoze annou konmans li la,

nou menm. Annou vin ek sa ki Onorab Henrie in propoze.

Nou pa bezwen montre ledwa lo Gouvernman dir li fer sa. Annou vin avek. Akoz sansan nou kontinyen vwar bann keksoz ki anpay nou menm. Zot realize pou dir yer en Manm Onorab ki li i ti anmenn en Mosyon lo *STC*, yer i asize i prononse konmkwa *Motion are not binding*.

Ler i sout son lentere, i *suit* son lentere, pou li torpiy Mosyon Onorab Ernesta i asiz dan Lasanble i fer en deklarasyon konmkwa *Motions are not binding*. E i fer sa deklarasyon *in the same breath* ki asize i dir nou, "nou *SNP*, nou *LDS*, nou'n anmenn Mosyon, ou'n koz lo la, nou'n kontinyen koz lo la, nou'n kontinyen anmenn mo ..." *Yet Motions are not binding*.

Wi zot anmenn Mosyon *knowing full well* ki Mosyon *are not binding*, *knowing full well* ki *Motions* pa esansyelman i pa vo nanryen mannyer Onorab Henrie in dir sa yer. Selman li menm li i anmenn Mosyon, li menm li i anmenn Mosyon lo *STC*. *And this is the irony!*

Mon asize yer mon ekout li, mon dir be sa msye in lir sa ki'n ekrir in lir sa ki pe resite, *did he go over it in his mind* ouswa non? Lo en Mosyon lo

STC, li i en Manm ki'n deza anmenn Mosyon lo *STC*, i deklare pou dir *Motion are not binding*. *Fine*. Nou tou konnen be akfer ou ti anmennen, akfer ou'n gaspiy letan Lasanble, ou'n gaspiy *tax payers money*, ou gaspiy letan sa pep apre pou ou fer en prononsyasyon koumsa? *Define cynicism* Mr Speaker. La mon ti a kontan en larepons pou sa enn.

Be *moving forward though*, nou lo nou kote sa ki nou anvi nou pa anvi larger mor avek zot. Nou pa anvi en *semantic argument* avek zot. Nou pa anvi asize pou diskite *whether an omelette is a fried egg or it's not a fried egg*. Pa sa le bi. *This is not about the semantic argument* lo ki fason Mosyon in ganny *worded* ouswa konteni sa Mosyon *or whatever*. *It's about* zabitan sa distrik. *About* zabitan sa rezyon *and the greater region around it even*. *It's about* annou fer en keksoz ki efektiv, pou nou dimoun.

Akoz yer Onorab Lemiel in dir kler, *STC* in deza dir li pou dir zot, zot pa pou fer, en *supermarket* Anse Royale, akoz i pa *cost effective* pou zot. E mon krwar nou dan sa Lasanble sa i devret *ok* avek nou. Nou pa anvi antre dan en sityasyon kot *STC* pou demann *subsidy* ouswa *STC* pou bezwen

konmans tap *into tax payers money in one form or other.*

Be so annou rod en fason fer li. Annou rod en solisyon, pou sa bann dimoun. Annou rod en solisyon san ki nou bezwen al *speak ill of the dead*, premyerman. San ki nou bezwen antre dan bann largiman pti zanfan dezyenmman.

E sirtou san ki nou bezwen al rod malpropte divan laport nou prosen, kan anba nou prop lili in kalsinen, netway se nou dabor! I osi senp ki sa. I osi senp ki sa. Mr Speaker mon pa konnen mon krwar Onorab Clive Roucou i annan en problem akoz mon tann li pe myole la.

Mr Speaker, nou bezwen annan nou en fason travay dan sa Lasanble. Nou bezwen konn adres size, san ki nou kree bann keksoz ki pou retonm lo nou menm. San ki nou kree bann sityasyon, ki defavoriz, nou bann elektora bann zabitan sa pei Sesel ki pe kont lo nou ki depan lo nou, pou aport zot serten solisyon.

E mon konnen i annan dimoun ki'n ofanse la. Mon yer letan zot ti nonm defen Minis Sinon mon'n reste mon trankil mon, mon pa'n azite parey mon tann pe azite, parey mon tann Onorab Ferrari pe azite la

devan. Mwan mon ti reste mon trankil mon. Mon pa'n enterfer dan zot kozri mon tre sa ki zot ti annan pou dir avek respe. Mon pa'n *bother* zot.

Me Mr Speaker ozordi mon'n annan keksoz pou mon dir e mon'n dir. E mon *hope* i mon swe ferm ki bann Manm LDS i *heed* sa ki mon'n dir zot. Akoz i pou ed zot sa. Parske zot Dirizan ki pe asize laba devan ki pe demande kwa ki mon'n dir i an plizyer repriz dir pou dir laverite pou liber ou!

E la mon pe dir zot donn zot lekor en doz laverite e asize la anndan. E mon ti a konsey Onorab Ramkalawan fer sa li menm lir let *resignation* Mrs Soundy, *cover to cover*. E mon pou menm *advise* Onorab Arissol konte konbyen fwa non Onorab Ramkalawan i ganny nonmen dan sa let!

So sa, sa deba ti'n kapab pa zis lo Takamaka sa. Ti'n kapab reste lo Takamaka sa deba. Pa ti'n bezwen al okenn par. Pa ti'n bezwen al okenn par.

MR SPEAKER

Onorab i reste ou de minit.

HON JOHAN LOZE

Mr Speaker mon pou sed mon pou sed mon de minit avan ki Onorab Ramkalawan i ganny

aneurysm akoz mon vwar li pe vremen azite laba devan. In konmans kriye, anvoy lavwa. Mon konnen i anbarasan pou li sa let Mrs Soundy, mon konnen. Mon konnen i pa pou zanmen kapab lir sa let dan sa Lasanble, akoz i for pou li anmennen mon konpran get son figir Mr Speaker, i en douler lo li. *So out of sympathy* pou Onorab Ramkalawan konman en koleg ki mon annan bokou respe pou li mon pou sed mon de minit Mr Speaker. Mersi.

(laughter)

MR SPEAKER

Mersi, mersi Onorab Loze. Yes Onorab Norbert Loizeau.

HON NORBERT LOIZEAU

Mr Speaker mersi pou permet pou donn mon laparol. Bonzour tou dimoun. Mr Speaker mon anvi fer en pti pwen klarifikasyon lo, lo lafason ki Onorab Loze in enterpret la fason ki mon ti koz lo Mr Guy Sinon.

Mon anvi dir ek Onorab Loze atraver ou Mr Speaker ki Mr Guy Sinon ek son fanmir i ankor en zanmi pros ek mon fanmir. E lafason ki mon ti pe enterpret sa, mon ti pe montre ki mannyer Mr Guy Sinon ti pe sey fer konpran mon manman

sa bann letan ti ganny met dan en fernwanr lo sa bann keksoz.

E konman en zanmi lafanmir i ti pe sey dir avek mon manman mannyer keksoz pe pase laba. Mon pa ti pe dir ki Mr Guy Sinon i en voler. Selman Mr Guy Sinon ti en karakter ki ti annan bokou limour ler i koze, nou konn li tre byen e son bann zanfan i konn sa tre byen, son fason dir petet ler mon'n dir mon'n dir en pe parey mannyer in dir. Akoz li i ti en dimoun ki koz for, e i ti fran. E i ti anvi Mr Speaker atraver ou, eksplik mon manman ki ti trezorye sa letan ki sa bann keksoz ki arive dan distrik sa larzan zot pa trouve. Ler i ariv Maison du Peuple zot pa vwar. E Mr Guy Sinon ti pe fer en keksoz byen. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Dakor. Mersi Onorab pou ou klarifikasyon. Bon nou ava kontinyen deba. Mon ava donn laparol Onorab Simon Gill.

HON SIMON GILL

Bonzour Mr Speaker. Mersi pou donn mon laparol. Bonzour tou koleg Onorab, e manm piblik ki pe ekout nou.

Mr Speaker Mosyon prezante par Onorab Paul Ernesta Manm Elekte pou

distrik Takamaka, i lir koumsa, menm si ou'n lir Mr Speaker mon krwar i enportan mon lir ankor sa Mosyon.

'An vi ki nou lekonomi pe eksperyans lefe negativ kovid-19 kot pri komodite pe ogmante, e konman konsekans bokou dimoun pe ganny afekte. Dan sa konteks, mon demann Lasanble pou fer en demann ek Gouvernman pou travay ek STC, oubyen, kolabor avek sektè prive pou konsider etabli *Franchise* ou swa *retail outlet* dan bann rezyon ki napa, parey rezyon sid. Sa ava ed bokou fanmir pou ganny akse avek komodite esansyel a en pri konparab parey anvil.' Lafen striktir Mosyon.

Mr Speaker, mon swiv bann pwèn konklizyon, ki Onorab Johan Loze in anmennen. Me mon le koz lo en personnalite ki'n ganny konekte avek sa Mosyon. Lo nou kote ki *statement* in ganny fer an byen ou an mal dan *United Seychelles* ozordi nou rekonnet e aplodir kontribisyon istorik ki defen Guy Sinon in fer dan demars pou annan en Sesel meyer.

En gran poursantaz Seselwa. I aplodi son kontribisyon. E lo sa kote latap ankor enn fwa Mr Speaker, nou rekonnet ki dan Sesel e menm

la anndan dan sa Lasanble, enkli mon napa personn ki parfe. Me avek tou son lenperfeksyon, konman en zonn, konman en imen Mr Sinon in kontribye, pou ki Sesel i progrese e vin sa ki i ete ozordi, depi ler in antre dan lalit pou lendepandans Sesel, pou amelyor kondisyon travayer ziska zour ki Gran Met ti decide pran li.

E mon pe demann nou tou isi lo sa kote latap pou donn defen Mr Sinon en gro aplodisman.

(APPLAUSE)

HON SIMON GILL

Mr Speaker lalit pou anmenn en meyer kondisyon lavi pou Seselwa in touzour reste, enn bann pilye dan nou zefor Nasyonal konman en parti ki'n formen depi 1964 lo later Sesel. E ki'n transformen atraver listwar pou vin sa ki ete ozordi *United Seychelles*.

Sa parkour pa en parkour ki pou fini avek nou zenerasyon. I en parkour ki pou viv odela nou zenerasyon ki isi dan sa Lasanble e ki an deor nou Lasanble.

Mr Speaker Mosyon Onorab Paul Ernesta i en pa dan en bon direksyon. Dan sa moman kot lemonn e Sesel pe

fer fason pou aziste e adapte avek bann defi prezante par *COVID-19* enn nou bann adverser envizib ki pe lager kont nou ki pe lager kont kantite zonn fanm dan plizyer pei kot in pran lavi de milye de santenn zonn fanm, zannan konman adilt nou isi Sesel nou pe fer fas avek nou prop defi.

E pri komodite donnen nouvo dinamik dan to lesanz i eleman ki pe kontribye pou fer monte pri komodite dan Sesel. Komodite ki nou pa prodwir isi dan nou pei ki nou enporte nou anmennen pou nou popilasyon konsonmen. E i vre Mr Speaker, ki ozordi malgre tou bann *statement* negativ derogate ki'n annan lo *STC*, *STC* pe zwe en rol pivotal pou kapab arive kontribye pozitivman, pou ki nou kapab annan bann pri komodite esansyel ki nou pep i konsonmen toulezour, kot i mentenir sa pri, kot pri pa monte desann.

Mr Speaker, Gouvernman i donn en sibvansyon lo sa bann komodite esansyel e bann dernyen sif ki nou'n tande i apepre R6milyon ki ase sibstansyel. E i annan plizyer *outlet* plizyer fasilite ozordi kot *STC* son bann komodite, sa bann *outlet* ki pran sa bann komodite. Zot pe mentenir sa pri ki *STC* pe vann. E sa i en

kontribisyon enportan ki *tax payers* pe fer pou fer sir ki i annan en lapartaz en redistribisyon larises dan en fason endirek e direk, pou nou pep konsonmater.

Mr Speaker sa ka laspe komodite kot tou sa bann fasilite *STC* personn pa demann zot konbyen ou saler, ler zot antre dan sa bann fasilite pou aste zot komodite. Personn pa demann zot, ki fonder ou pos ki groser ou kont labank, depi sa ki ganny mwens sa ki ganny mwayen sa ki ganny plis, zot tou, *or* nou tou nou ganny menm posibilite pou nou akse sa bann komodite ki *STC* i vann a bann pri sibvansyonnen.

Ankor enn fwa mon pe koz lo bann komodite, esansyel ki en gran poursantaz nou popilasyon i konsonmen. Ler mon'n dir sa Mr Speaker i anmenn mon lo lot largiman pou demande eski fer bann *franchise STC*, Gouvernman, sekte prive, zwenn ansanm i en fason pou ki bann komodite esansyel i ariv kot nou bann popilasyon ki en pe pli an deor nou lavil, Takamaka, Port Glaud, Anse Royale, Baie Lazare eske i en fason fer li?

Sa ki mwan mon krwar Mr Speaker wi, i en fason pou fer komodite esansyel ariv pli pre a laporte en gran poursantaz nou

popilasyon dan sa ban distrik ki an deor lavil Victoria e kot napa sa fasilite.

Byensir kestyon i poze nou demande ki meyer fason etabli sa bann *franchise*. E Onorab Ernesta in dir Gouvernman i kolabor avek *STC* li menm e avek sekter prive. Sekter prive nou pe konpran nenport ki endividi ki en Seselwa nou a pran li koumsa en Seselwa, ki annan en lenterere *or* ki annan en fasilite magazen, pou li donn sa lespas pou met prodwir *STC* dan son magazen.

E ler i kree sa lespas pou met prodwir *STC* bann prodwir *or* komodite esansyel dan son magazen, i en fason pou ou annan en lenterpretasyon konmkwa ki i annan en *franchise STC*, si i pa oule al 100poursan vann zis sa bann komodite esansyel i kapab konpletman sa, avek bann lezot prodwir.

Me labaz i kwa? Labaz i ki sa bann komodite esansyel *STC* i ava ariv a laporte nou popilasyon konsonmater ki an deor lavil Victoria. E zot ava ganny en garanti ki sa bann komodite esansyel i ava pe vann a pri ki *STC* pe vann isi anvil. Se sa labaz Mosyon Onorab Paul Ernesta, ki'n anmenn en *polemic* ki pa ti nesaser ziska serten degre.

Me sa i en lot, eleman ki mwan mon oule koz lo la. 3enm eleman Mr Speaker. Apard pri komodite esansyel ki *STC* i vann, kot sa bann diferan magazen ki ava dakor pou vann sa pri bann komodite esansyel *or* sa bann prodwir komodite esansyel, lot eleman se pri bann lezot komodite. Ki pa klasifye konman komodite esansyel e ki personn napa monopoli lo la akoz ozordi nou pe viv dan en lekonomi liberalize.

E vwala kot sizesyon ki Manm Elekte pou distrik Mont Buxton in fer, ki i annan merit, in pran legzanp *Maurice*. Kot *Maurice* in annan lezislasyon kot Gouvernman in etabli en barenm kot ou pa kapab desote sa barenm poursantaz profi ki ou kapab mete lo bann komodite an deor bann komodite esansyel byensir.

E dan nou ka mon krwar i enportan, e lapel Onorab Loze i annan pwa, nou *Chairman Bills Committee* pa la, me Onorab Loze in koz konman en Manm lo *Bills Committee*, i annan Onorab Sebastien Pillay, e lezot ankor Manm dan *SNP* ki lot kote latab. Ki zot ava koz lo la ler zot fer zot lentervansyon pou dir nou si zot dakor e agree, pou zwenn ansanm pou nou kapab fer en *Private Members' Bill* pou nou anmenn dan Lasanble

Nasyonal, pou nou debat lo la e tonm dakor ki enn fwa pou tou nou met en lafen avek sa bann melimelo ki annan dan pri bann komodite.

Byensir nou'n ekout lesplikasyon ki *Retailer Association* in donnen, e bann lezot dimoun konnekte avek lenportasyon komodite an gran kantite dan Sesel. Nou'n ekout zot. E mwan personnelman mon konpran zot tre byen konman en dimoun ki osi dan biznes, e ki konpran biznes. Avek tou mon lenperfeksyon mon konpran zot bann largiman ki zot in anmennen.

Me lepep la deor pe dir nou annou ed zot, annou ede, pou ki napa en labi an sa ki konsern poursantaz profi ki ganny fer lo bann komodite enporte. Me byensir nou pep pa konsonm zis bann komodite enporte i annan komodite lokal, i annan servis lokal, ki nou pep i osi konsonmen e dan prosesis sa dyalog, sa preparasyon en *Private Members' Bill* en *Joint Private Bill* nou ava si oule *open up* elarzi sa *scope* sa *Bill* pou tous plizyer keksoz enportan.

Avek bi donn en lankadremman sibstansyel ki mannyer bann poursantaz profi i ganny mete lo bann diferan servis e komodite osi ki nou pep i konsonmen.

Mr Speaker sa Mosyon dan li menm i pa neseserman bezwen anmenn nou pou fer en gran lentervansyon aköz mon krwar lesansyel in ganny dir. E mon krwar ki dan sa moman ki Mosyon prezante par Onorab Ernesta in anmennen mon krwar i en moman apropiye, i en moman propnis ki pou permet nou konman en Lasanble bouze e al fer aksyon.

E annou prepar en *Private Members' Bill* pou ki nou ankadre sa kestyon komodite, pri komodite, poursantaz profi ki ganny mete lo komodite mon ava dir annou pa esper neseserman Gouvernman aköz konman en Lasanble nou annan pouvwar i annan provizyon i annan lankadremman legal pou nou prepar en *Private Members' Bill* pou nou prezant dan nou Lasanble e pou nou kapab deliber lo la, e donn sa laprouvasyon, pou ki an retour i ava ganny *assent* par Prezidan, e nou ava kapab ,trouv li rantre an aplikasyon.

Mr Speaker lo sa detrwa mo ki mon'n dir mon le donn Onorab Ernesta garanti ki i annan mon sipor total pou son Mosyon e mon pe demann nou bann koleg dan *LDS* pou zot osi donn zot vot pozitiv e siport sa Mosyon. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Simon Gill. Mon ava donn laparol Onorab Francois Adelaide.

HON FRANCOIS ADELAIDE

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker, bonzour tou Manm Onorab, e tou dimoun a lekout.

Mr Speaker avek sa evantyalite ki'n arive mon panse ki en tel Mosyon pa pou fer nanryen aköz Mosyon pa *binding*. E nou, nou le trouv en keksoz tanzib.

Me mon kestyon i senp, eski nou bezwen anvoy en Mosyon kan realite lavi i devan nou, eski Prezidan konman Sef Leta, pe esper Lasanble pou fer en tel demann kan ofe sa konversasyon avek bann diferan *stakeholders* ti'n devret fini ganny fer e aksyon fini ganny pran? Avek en Gouvernman LDS Mr Speaker, mon konnen mwan si mon ti *MNA* dan en lepok koumsa mon ti pou deswit telefonn Prezidan Ramkalawan e mon dir li be pran en aksyon aköz keksoz i serye.

E zot, zot annan zorey Prezidan zot bezwen anmenn en Mosyon dan Lasanble kan zot konnen Mosyon pa *binding*? Kantite letan pou pran? Me sa ti'n devret fini arive. Mon pa

vwar en sans aköz zot pe anmenn en Mosyon zot pe demann nou pou nou zwenn zot pou al demann Prezidan fer en keksoz koumsa. Me sa i devret otomatik e zot konman zot Prezidan zot ki Egzekitiv, mon krwar zot ti'n devret fini kapab fer sa keksoz e keksoz devret pe marse. E nou ti a vwar sa pri komodite ki'n desann. Mon pans pa si pou anmenn en Mosyon la, i pou fer en diferans.

Zot annan 3 mwan fer keksoz. E Seselwa i ava trouve si zot bann zonm aksyon, si zot bann fanm aksyon ouswa si zot vin zwe bon boug dan Lasanble.

Mr Speaker, mwan mon pa pe ganny en konpran, be si zot Gouvernman i fonksyonn koumsa. Kan i annan en keksoz devan zot lizye zot pa trouve mon pa ganny en konpran kot nou pe ale?

Mr Speaker, mwan mon anvi demann zot en kestyon, eski zot Prezidan pe viv dan en realite e i pa ankor vwar nesesite pou antas sa problenm? Depi ler *COVID* ti montre son siny eski zot parti dan Egzekitiv zot pa ti vwar nanryen pou fer pou sey protez sa pep?

Mr Speaker, sa pep en bann letan in anvoy lavwa la deor. I dir konmisyon pe monte. Pran aksyon e zot reste

trankil. Zot pa dir naryen? E la nou bezwen anmenn en Mosyon dan Lasanble pou demann *franchise*? Oli plan zot annan zis 3 mwan? Oli plan *franchise*? Nou deza annan laboutik dan distrik.

So mwan konman *MNA* Baie Lazare, mon ti a kontan donn zot en sipor, me mwan mon anvi vwar keksoz realite, pa zis papye koze. E napa nanryen ki zot fer. Kan dimoun Baie Lazare li i kontinyen soufer, dimoun dan sid i kontinyen soufer. Mon pe sey, mon pe sey demann mwan ki motiv par deryer sa Mosyon, ki motiv par deryer sa Mosyon?

Mr Speaker mon'n tann en Onorab lot fwa dir ki Prezidan i vin *attend Caucus* avek zot. Savedir i donn zot letan pou zot kapab dir ki zot panse pou zot distrik, e li i akte lo la. E yer sa Onorab in fer konpran sa se Onorab Loze ki annefe i pa fek depi katriyenm Lasanble i pe *attend Caucus*.

Savedir ler mon pe gete Mr Speaker, katriyenm Lasanble, 5enm Lasanble avek 6enm Lasanble i fek vini apepre mon mazine apepre 13an depi ler i pe *warm up*. I annan 13an depi ler i pe *warm up* pou li vin en *MNA* e konversasyon ler i vin la dan Lasanble ki fer, mon demann mwan mon demann

mon lekor ki zot montre ki zot aprann dan sa *caucus* laba?

Mr Speaker, vreman ki zot dir zot Prezidan ler zot Prezidan i vin ekout zot. Katriyenm Lasanble dan *caucus*, 5enm Lasanble pe *attend*, 6enm Lasanble la mon krwar konbyen i fer? 1an edmi depi ler i vin dan Lasanble, e nou vwar son *output*?

Mr Speaker mon pa vwar i drol akoz ki Msye Faure pa kapab vwar en solisyon. Set akoz *Caucus* pa fer li bouze. Mwan dan *Caucus LDS* mon pou fer sir ki be ler nou ganny elekte, be Prezidan Ramkalawan pou bezwen travay. E nou bezwen fer bann bon keksoz pou pep. E mon krwar pa si pou esper nou vini. I bezwen gete avek son lantouzyazm i bezwen fer keksoz, deswit. Nou pa kapab esper en Mosyon vin dan Lasanble kan en keksoz i byen senp.

Mr Speaker 13an i pe *warm up* savedir 13an i pe sofe. Me son lespri i annan rezon brile atraver ou Mr Speaker. 13an ou pe sofe ou pa ankor kapab fer en bon keksoz? Ar mon *sorry* Mr Speaker, mwan mon le trouv mon le trouv en *gist*, dan sa Mosyon Onorab Ernesta, me konmsi mon vreman pa ganny en konpran ki

manner en Mosyon koumsa ki nou dir i annan sitan lenportans e si Prezidan i decide pa sinyen. Ki pou arive avek? Nou pou espere ankor.

Me mwan mon panse Onorab Ernesta atraver ou Mr Speaker ki nou devret? Nou pa devret annan en tel Mosyon. Me plito annou fer sa kart. I annan akoz pli gro problem se ki *STC* i deza i annan bann dimoun vilnerab pe travay avek i annan en kart ki zot pe donnen.

E this is the biggest issue, ki bann dimoun i bezwen desan anvil pou vini pou vin sanz sa pou vin tranzakte lo sa kart. Be akoz ki sa kart pa ti sanze dan nenport ki laboutik? Fer li posib ki dan nenport ki laboutik dan distrik i ava kapab fer en tranzaksyon avek sa kart. *Ok* nou pe ale nou pe al met *franchise* nou pou bezwen konmans al *build ok*, me bann stor mon konnen akoz pa pou le partisip avek bann marsan ki dan distrik. Akoz bi *franchise* sete pou petet destabiliz en pe biznes.

E si la zot pe al antre ankor dan sa kalite aktivite, mon'n ganny sans koz avek enn de bann *Retailers Association* ki zot pa an faver sa. Akoz zot santi pou dir avek sa ta laboutik ki annan dan distrik e en lot

ankor pe vini zot pou mor. So problem i senp.

Annou fer sa kart tranzakte dan tou laboutik. Nou pe dir met dan bann distrik, napa problem, met dan bann rezyon ki rezyon ki pou mete? Anse Royale, Baie Lazare pou bezwen pran en pirat vin Anse Royale pou vin dan *franchise STC*? Nou bezwen pey transpor.

Ok si i met Baie Lazare, *ok* i pou bezwen annan bann mouvman i pa pou rezourd problem. Se dan tou sou distrik i annan en magazen nou dir. Fer sa kart tranzakte la. So ki dimoun i ava kapab al dan en laboutik pli pre e ganny son prodwir san bezwen depans bokou. E si nou kapab fer sa mon panse ki bokou dimoun i ava petet ganny en solisyon pou son problem, sirtou dan sa lepok.

E an plis ki sa mon ti petet pe mazine akoz ki nou pa fer en pe plis bann program *Price Watch* kot dimoun i ava konnen kote ki magazen konmisyon i en pe, en pe pli ser. Kote konmisyon i en pe pli bonmarse, so nou ava kapab balanse.

Si nou annan en kart ki sanz partou ki kapab tranzakte partou, se i a pli fasil pou nou konnen nou tande poudir

konmisyon laba i en pe pli bonmarse nou kapab ganny plis ,nou al laba ek nou kart, i fasil.

So pou al re envant larou kan larou in deza evante mon krwar pa si i pou en solisyon. E dimoun i bezwen aksyon la deswit. So profite ki nou annan bann keksoz la nou dan nou annan bann laboutik. Koz avek zot Prezidan demande ki fer sa kart *STC* kapab fer tranzaksyon okenn landrwa e sa i ava ede i ava *sort out* bokou problemn.

So mwan mon panse koumsa, me mon ava ekout bann lezot entervenans. Me mwan mon panse ki si nou fer sa kart tranzakte dan ki laboutik i ava en meyer solisyon. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Adelaide. Mon ava pas laparol prezan avek Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou Manm Onorab e tou dimoun ki a lekout. Mr Speaker sa Mosyon ki devan nou, in ariv dan en moman *opportun*, e ki pe demann serten fason fer an term vin pli pre, anmenn servis pli pre avek kominote, kot i konsern vant, pep kot i konsern bann komodite debwaz esansyel. A mwen ki fasilite lavi

sitwayen dan sa rezyon, e fer ki letan perdi ki kout larzan i ganny minimize.

Mr Speaker mon'n ekout bann entervenans avan mon, sirtou lot kote latib, ki zot, zot pa pe krwar dan sa kalite prensip anmenn servis pli pre e osi kot zot krwar ki Mosyon parey in ganny fer resorti ki pa *binding*.

Me selman nou'n vwar zot menm zot lo lot kote anmenn plizyer Mosyon, pou demann Gouvernman pou egzekite zot *wish* zot *wish list*. Me se sa Mr Speaker. Nou, nou louvraz konman Parلمانter se anmenn Mosyon, demann kestyon lo diferan size ki nou santi i annan serten lenportans pou nou dimoun pou nou elektora pou sa pep benefisye.

Si *binding* si pa *binding* Mosyon i anmenn en kolorasyon edikasyonnel avek li i ensit bann deba pa zis dan sa Lasanble, i en sit bann deba dan lespri bann dimoun ki ekoute an deor osi.

Alors mwan pou mwan si serten Onorab i vini ki dir pou dir be Mosyon pa *binding*. Savedir ou pe dir annou aret anmenn Mosyon e nou ti a anmenn nou ti fek anmenn *Standing Orders* nou, ti ava annan en *Clause* ladan atraver petet Chair ti ava dir be annou

fer sir ki nou aret anmenn Mosyon ki pa *binding*.

E Mosyon li menm li i pa parey en *Bill*. En *Bill* Prezidan ki sinyen, ki *assent*. Mosyon napa nanryen pou fer avek Prezidan. Mosyon i en sit zorey Egzekitiv ki ler nou nou'n koze la anndan pou ekoute, pou tandé, e pou a lafen si zot vwar i vyab, si zot vwar i benefis pep pou zot Egzekite atraver bann Minister bann Departman, bann Lazans ki egziste. E sistenm ki'n ganny kree osi.

Mr Speaker, dan sa moman *COVID-19* ki nou ladan, e kot mouvman dimoun, i restrikte dan en fason sirtou dan en peryod *lockdown*. Nou pe vwar enternasyonal ki pe arive, plis ki 3 mwan, 4 mwan i fer ki ler ou annan en restriksyon mouvman, ou abilite pou ou ganny serten keksoz, i vin minim ouswa i redwir.

E si nou pe get konteks Sesel, kot ozordi mon krwar nou devret fyer ki nou annan en sistenm distribisyon ki garanti komodite debwaz sa in ganny garanti par *STC* ozordi ki i ti konmanse depi avek *SEYCOM*, ti vin *SMB* e ki bokou nou, nou'n kritike, e nou menm al pli devan pou demande ki i ganny aboli.

E pou mon sityasyon ki nou ladan ozordi, si Gouvernman ti ekoute e aboli en tel sistenm parey ki garanti lenportasyon ki garanti komodite debwaz, mon krwar disi ozordi e dan prosen 2 mwan 3 mwan menm 1an, nou ti pou konmans tann dir napa isi lo letazer, napa isi laba.

Akoz? Nou annan en problenm *foreign exchange*, e si nou ti'n tir *STC* dan sa *equation* konman en enportater, e les dan sekter prive, bokou ti pou ganny difikilte pou kapab *acquired foreign exchange* pou fer vini en enportasyon. E sa ti pou koz en problenm mazer pou garanti stok, sekirite alimanter nou pei.

Sa i en realite ki ti pou arive. E nou ozordi nou pli bezwen sa *STC* aköz Gouvernman en lakonpanyen parastatal, Gouvernman i met resours i met serten proteksyon pou fer ki *STC*, i ganny en laliny kredi, an menm tan i garanti li deviz pou asire ki pep pa mor lafen.

E ler nou pe koz pep nou pe koz pep tou distrik, pep Seselwa la pa pe koz ni zis Takamaka zis Baie Lazare, zis Anse Royale. Me an fezan sa Mr Speaker Mosyon ki pe demande pou etabli en *franchise* ki ti egziste dan lepase sa. E nou

rod tou fason, pou kas li aköz ti annan bann lezot endividi anbisye ki ti anvi antre pou zot osi *get a piece of the pie* parey nou dir *Anglais*. E mon kontan, ler ... Mr Joe Low-Tee Mr Speaker, ti koze Cyril Low-Tee ti koze ti dir si zot ti reisi fer zot aksyon Koudeta, i annan ki ti ava'n fini ganny dir mwan mon le sa mwan mon le sa, mwan mon le sa, mwan mon le sa, ki ti pou arive?

Mr Speaker parfwa parey in dir Bondye vre i dormi vant anba. I annan keksoz ki pa pou arive dan sa pei, i ava annan keksoz ki pou arive.

Mr Speaker rol *STC* ki bezwen zwe, dan sa peryod la e mon pou dakor avek en pe sa ki Onorab Henrie in met devan se pou annan en fason fer ki pou sofgard pri komodite a en nivo akseptab, kot nou pa pe vin vwar bann gran, gran *high in prices* kot ou pas kot enn pri i en *margin*, ou pas kot lot i en lot *margin* ki fer ki pep i konsernen avek lafason keksoz pe fer e i annan osi serten labi ki pe arive.

Alors si nou kapab etabli pa zis pou en distribisyon, an menn sekter prive ansanm avek, ki a fer ki i ava annan en dyalog komersyal i bezwen Annan en dyalog komersyal aköz nou pe koz en sistenm

komers la. Aköz sa ki ladan i bezwen ganny son reveni, e kliyan ki pe fer bann tranzaksyon komersyal avek sa antite i a vwar li soulaze avek en *margin* en pri ki rezonnab e akseptab.

E ozordi Mr Speaker, bann *expert* in montre pou dir komers malgre i annan problemm ekonomik mondyal, i annan bann kriz finansyel ki pou arive, bann *franchise* ki egziste zot reste for pou fer komers.

Sa i aköz zot annan en sipor striktirel parey en *hub* en *support base* striktir avek sa *primary source* ki egziste e li i distribye avek sa bann *hub franchise*.

E *STC* i ava enn sa *hub* ki pou garanti ki sa bann laboutik malgre pou annan enportater an deor *STC* ki fer vin komodite, bann laboutik ki depan avek sa bann enportater an deor zot ava annan *still* komodite pou zot kapab osi met en pti *markup* zot laboutik reste frenmen. Aköz i annan ki pou ganny tape ki pou napa deviz, disi si kriz i kontinyen pou 1an ankor 2an pou annan marsan ki pou ganny tape.

E *STC* li i ava annan enn sa *hub* komersyal ki pou gard sa bann laboutik vivan, e kontinyen donn sipor pou kominote anmenn sa bann

komodite. *Now* si nou pou anmenn en largiman, zis lo sa zafer kart *STC* ki pou mon i *baseless* akoz sa kart i zis en *medium* ki pe ganny servi pou redwir en pe donn larzan dan lanmen ki parfwa pa ganny servi *for the intended purposes*. Sa kart i en *medium* ki ganny donnen avek bann vilnerab pou zot kapab ale *redeem* e ganny zot komodite.

Sa largiman pou fer sa kart mars dan tou laboutik i pa en largiman ki *hold water* mon pou dir. Akoz? I pou annan avek li en probleman ki pou leve, premyerman, si nou get bann gran lasenn enternasyonal, nou pran bann lasenn distribisyon, mon pe koz larzan bann manze bann keksoz parey *Pick n Pay game* nou ava ganny *SPAR* diferan.

Ou pa pou kapab pran son kart al dan nenport ki landrwa pou al *redeem* akoz i annan en kredi lo la akoz ou ganny en kart, i annan serten larzan ki ganny akimile lo la ou pa pou kapab *redeem* li dan en lot landrwa pou dir mon be mon pe vin laba, be non.

Probleman pou fer sa konverzans, *STC* mars dan tou *outlet*, i pou vin ek en form labi li menm, dan en sans ou riske vwar serten marsan konmans deklar serten tranzaksyon ki'n

ganny fer me selman ki'n parey akoz i ganny mete ler ou pou met en kart sa ki'n ganny tire, e nou konnen lekel bann dimoun ki servi kart, bann dimoun pa pe tro li *at least* in ganny son komodite, i pa pe kalkil tou sou tou kas i riske annan en form labi.

Dezyenman i sistenm ki pou servi akoz ou bezwen annan en sistenm nimerik pou fer anrezistre e ou bezwen annan en *network* akoz i annan depi *ID* sa dimoun, ou pou bezwen annan depi son nimerotelefonn tou son bann keksoz i ganny mete lo sa kart, ou pou bezwen annan en sistenm ki *link* avek sistenm *STC*. E sa li menm li i pou annan en kou adisyonnal ki ou bezwen al anmennen. Pou kapab fer sa sistenm marse *interlink* ek kanmarad.

E si nou pa pare, pou nou investir dan en sistenm parey, nou pou vwar pou dir pou annan labi e marsan pou vol kliyan tou atraver sa. Sa i en fe sa.

E nou pe ouver laport, pou annan plis koripsyon i pou en form koripsyon. sa nou bezwen fer sir akoz ler sa marsan li petet in arive i dir be mon pe rekonsilye tou kart *STC* sa mwan, mon pou anmenn kot *the hub* pou mon kapab *claim*

mon larzan i riske vin parey sa zafer *fuel SFA*. Nou bezwen fer sir, nou bezwen konpran pou dir ki mannyer sa komers pou marse.

Mr Speaker, yer osi sa ki mwan mon'n tande e oponan lot koleg Onorab, Onorab Loizeau, in fer mansyon, atraver ou Mr Speaker e ler i ti pe koz lo la mon pa pou al mon pa pou al dan sa *polemic* politik. Me selman nou konman *MNA* ler nou ganny en pouvwar nou ganny elekte, nou annan en pouvwar nou pouvwar sete pou anmenn konsern sa pep devan.

Mwan mon pa *believe* dan en pouvwar pou mon al fer dominer dan nenport ki landrwa, pou mon antre dan nenport ki Departman pou al tap latap personn. Mon napa en pouvwar pou mwan antre dan nenport ki etablisman fer sa ki mwan mon bezwen fer, pa sa pouvwar ki mwan mon anvi konman en *MNA*.

Pouvwar ki nou annan la, se pouvwar pou nou anmenn benefis pou sa pep, rod tou fason meyer, parey sa Mosyon ki Onorab Ernesta in anmennen i en fason pou soulaz son pep laba. Pa akoz Port Glaud ki nou baliz ek Grand Anse ki i annan en *STC*, e nou santi pou dir nou bezwen donn li en soutyen akoz son pep

bann ki vilnerab. Nou koz for lo pti dimoun, zot osi zot bezwen ganny servis ki anmennen abordab dan zot rezyon, sa ki pe demande, eski nou pa anvi sa arive nou?

Mr Speaker mon krwar i enportan a sa moman letan ki nou ladan, pou rod tou bann opsyon neserer. Tou bann fason fer ki pou rann nou lavi pli fasil, rann nou lavi pli abordab, pou nou kapab vwar en pep mwen fristre. Kot tou keksoz ki nou ava fer i pa vin i pa kapab vin avek en pti problem akote li. Pou annan problem byensir.

E lemonn ki viv san problem akoz lemonn pa parfe i vedir keksoz pa pe evolye. Ler i annan nouvo lenvansyon sa keksoz ki ou envante i vin avek serten konplikasyon osi, i kapab annan serten problem, menm dan teknolozi parey nou apel bann *glitches*.

E ou rod fason ki mannyer ou adrese. E ozordi pandemik *COVID-19* pe fer ki nou pe sey *rethink and redo thing* dan en lot fason e amelyor kalite fason fer e anmenn lavi nou dimoun dan en lot dan en lot direksyon.

Mr Speaker si mon pou pran en legzanp;- par egzanp nou annan sa gran *hypermarket ok* ki trouve la Bois de Rose kot i annan plizyer

de santenn kliyan ki toulezour i al fer son *shopping* laba. I byen, fantastik.

E nou, e mwan sirtou mon krwar dan en sistenm desantralizasyon servis mwan. Akoz *as long* ki tou keksoz i santre i kree serten difikilte baryer osi akse kot i koz akse, pou dimoun li menm.

I vin avek son bann probleman akoz ou bezwen deplase transportasyon, nou koz lo *traffic jam*, bokou transpor lo semen nou koz lo ler, ki nou bezwen akoz nou depans ler osi mazine nou depans ler. E sa moman letan ki nou'n perdi pou deplase 30, 45 minit nou ti kapab pe fer en lot keksoz kot nou lakour, ouswa dan nou rezyon, ouswa *spend* ek nou fanmir, *spend* ek nou zanfan osi.

Me pou mwan si nou kapab desantraliz en tel model fer ki ava ariv dan bann rezyon nou annan 4 rezyon enportan dan nou pei, sa i dan nor, dan sid, dan les, dan was.

Mon pa vwar difikilte mon. E ler mon'n ekout *STC* zot in fer diferan atraver zot *Board*, zot in koze, ki mannyer zot pou sey amenn servis, pran osi bann komodite lokal ki nou bann enportater, nou bann parey ferme, parey zot in al ek peser

petet demen i ava al avek bann pti *cottage*.

En *model* i ava relye ansanm avek sekter prive i kapab ganny entrodwir ki a fer ki tou sa ki nou pe demande atraver sa Mosyon i ava kapab ariv dan 4 rezyon *at least*.

Nou pa pe demann partou nou, nou pe demann dan 4 rezyon nor, sid, les, was. Was in deza konmanse, i annan *room for improvement* akoz ler ti konmanse nou ti annan *wholesale, wholesale* depi plis ki lan pase, in arete sa.

E mwan pou mon vi ki Gouvernman i sibvansyon *STC* pou *STC* vin dir nou pou dir i pa rantab, pou mwan i pa tro akseptab. Akoz *STC* i pa la pou li vin fer bann gran profi 2 milyon, 2milyon li, i parey en prive. Son *core* lobzektif se asir komodite debaz. Sa i son *core*. Pa pou vin fer bann gran profi.

E si Gouvernman i bezwen met en pe plis larzan, pou sibvansyon *STC*, pou benefis pep Seselwa nou, nou devret siporte e demande osi, inital zot pou vin dir be non Gouvernman pa kapab kontinyen donn larzan, me si nou pep i bezwen nou pou les li mor lafen?

Ouswa si nou bezwen kontinyen sibvansyonnen pou aborb bann kou, parey lo Praslin ek La Digue pe ganny fer

be i pa dan benefis sa enn? Ki ti pou vin devan ou laport pou vin demann ou en led. E pa ti pou dan ou benefis osi konman bann Manm nou tou nou ganny bann dimoun ki apros nou ki vin rod tap nou laport. I dir ou in bite i pa pe kapab i napa manze i napa bouyon, i egziste sa.

Me si keksoz i ti ava abordab sibvansyonn ti ava en pti pe plis, fardo osi ti ava sorti en pti git lo nou konman bann MNA, konman bann reprezantan nou pep. Eski nou pe realiz sa dan en lot fason?

Mr Speaker, an *terminent* mon krwar pou dir, mwan mon pou donn sipor Mosyon Onorab Ernesta, aköz sa i pou en mayon avek en lenpak pozitiv ki i ava anmennen pe enport si i annan bann marsan deor ki annan serten dout aköz zot krwar parey Onorab Adelaide in fer sorti ki i annan marsan pa kontan pa pe *welcome*, mon konnen aköz.

Petet STC pou pran en pe zot biznes. Me si i annan en dyalog si i annan en fason travay ansanm, kot ozordi malgre i annan i koze i dir i annan sistenm kartel i vre, i egziste. Aköz nou en pti lekonomi, me kot marsan li menm li, i pa bezwen santi li ganny *threaten* par biznes STC

kot zot ava annan en kolaborasyon parey ti egziste lontan *as a franchise*.

E fodre pa ki serten bann gro biznes menm ki dan lenportasyon i met presyon osi lo sa bann pti marsan pou pa pran bann komodite STC, pou zot vann. Aköz zot, zot bezwen kontinyen fer bann gro profi atraver zot bann lezot kartel *outlet* ki enporte. Fodre ki sa pa arive.

E nou konman en pep, nou bezwen en sistenm ki marse ki pou amenn a laport pli pre servis ek pep e mwan mon pou siport bann tel demars parey.

Mr Speaker pou annan bann lezot Mosyon osi ki kapab vini, ouver en pe lankadremman desantralizasyon e mwan mon pou enn parmi ki pou anmennen serten ki pou kontribye atraver sa ki mon krwar dan en sistenm desantralizasyon.

E nou vwar poudir osi lefe ki liberalizasyon, ki'n arive depi reform ekonomik in anmennen son lenpak pozitiv, me osi in vin avek son lenpak negativ dan lot kote.

E nou bezwen annan en balans dan sa *equation* pou fer ki malgre nou dan en lekonomi ouver, avek *World Trade Organisation* i pa donn nou lespas, pou nou fer sa ki nou,

nou anvi san ekout lavwa sa pep, san anmenn nou bann servis pli abordab e esansyel.

Avek sa Mr Speaker mon siport sa Mosyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Aglae. Nou ava *break* e nou ava kontinyen nou travay 11er.

(BREAK)

MR SPEAKER

Bon nou ava kontinyen nou travay deba lo Mosyon. Mon ava donn laparol Onorab Clifford Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker, bonzour tou Manm Onorab. Bonzour tou bann dimoun ki a lekout spesyalman zabitan Anse Aux Pins e osi bann zabitan Takamaka ki pe ekout nou lo sa Mosyon ozordi.

Mr Speaker i annan en teori ki ganny mete parfwa keksoz i ganny kree apre sey rod en solisyon pou dir ki se sanmenm sa dimoun ki'n kree sa problem se li ki'n vin ek solisyon. Me dimoun pa'n vwar ki pou dir problem in ganny kree par sa dimoun.

Mr Speaker mon konmans koumsa, aköz letan nou gete Sesel *Welfare Agency* ti pe donn

dimoun zot bann benefis zot bann *welfare* ki Lalwa i a porsyon a zot, tel ki *invalidity benefit*, bann *child benefit* ki zot gannyen letan zot paran i mor, enkli lezot.

E sa ti pe ganny fer tou sa letan, nou'n menm vwar kot *Welfare Agency* atraver Minister Finans in vini e demann siplemanter pou ki bann sityasyon *welfare* i kapab ganny *taken care of*.

E sa ti pe mars tre byen. Ti annan kestyon sorti kot Lasanble, pou demande be aköz i annan logmantasyon, e dan ki sekte pou kwa e tou sa bann kestyon in ganny adrese menm si parfwa i pa a satisfaksyon sa dimoun ki pe demann kestyon. E bokou siplemanter i ganny mete lo la.

Ozordi letan *COVID-19* in tap lemonn e Sesel pa en leksepsyon. Mr Speaker nou'n vwar en kantite mannev, letan mwan mon get li bann mannev politik.

Ozordi mwan mon annan serten zabitan Anse Aux Pins, menm dan lezot distrik, ki'n apros mon zot in dir mwan zot ti abitye ganny zot ti pe abitye ganny serten benefis, an partikilye *invalidity benefit*, kot prezan letan zot ganny zot larzan, i donn zot i pran R1000, R1500, R2000, i met lo en kart

STC. Epi i donn zot sa balans dan zot kont.

Be sa Mr Speaker, i en vyolasyon Lalwa. Lalwa i dir ou, ou pey sa ki devret ganny sa larzan, sa sonm ki Lalwa i dir ou. E alors sa sonm i devret ganny *credited*, dan son kont. Ki mannyer sa dimoun i servi son larzan i devret son responsabilite. Akoz se li ki konnen si kekfwa i bezwen manz en serten prodwir ki posibleman napa kot STC, e li si i abitye aste dan en lot laboutik i ava aste dan sa lot laboutik.

I annan serten ki annan zot zanfan, ki zot annan serten laranzman ki zot fer, swa sa ki pou pey elektrik, swa sa ki pou pey delo, swa sa ki pou pey *loan* lakaz, e zot annan sa lantant antre zot pou zot kapab fer sa ki i enportan pou zot.

Ozordi Mr Speaker loter Mosyon pe dir avek nou, pou anmenn en *franchise* STC dan en rezyon kot napa. Me avan sa dimoun ki ti pe reste Takamaka, son larzan i ti dan son lanmen li i ti al kot laboutik Takamaka i aste sa ki anvi. Akoz ki nou pe obliz sa dimoun pou li al aste kot STC, son swa se pou li.

I annan en drwa Konstitisyonnèl, mon repete en drwa Konstitisyonnèl, pou li swazir ki i fer avek sa larzan,

provided ki pa pe *burden* Gouvernman oubyen Lazans Proteksyon Sosyal avek en lot konplent pou dir ki i pa ase oubyen i pa pe kapab fer sa ki i sipoze fer. Pa ase i en mo ki ozordi in vin dan vokabiler preski tou dimoun.

E nou tou nou konnen ki mannyer pri lavi i ete, tou sa ki nou gannyen i annan son limit e tou dimoun ti a kontan al sa *extra mile*, alors i pa ase. Sa i en fe

Alors mwan Mr Speaker, mon pa vwar merit dan sa Mosyon, rezondet akoz mon dir mon pa vwar merit se akoz Gouvernman atraver *Welfare Agency* i pe komet bann lofans mon pou apel li, ki i pa merite.

E an rezilta sa, i pe met en *burden*, lo sa zabitan Takamaka. Fodre nou fer sa kler. Akoz sa zabitan Takamaka lannen pase an 2019 ti napa sa problem ki annan ozordi li. I ti napa. Se Gouvernman ki'n met sa problem lo li.

Alors ozordi letan nou'n ekout bann lentervansyon, i annan bokou ki'n dir ki pou dir sa i solisyon. E parey ler mon'n konmanse mon'n dir zot pe fer dimoun krwar ki sa i en solisyon lo en problem, ki se zot ki'n met lo sa dimoun. Alors mwan mon pou donn en

solisyon pou sa problemn. si madanm *X* oubyen msye *Y* ki reste Takamaka, donn li son larzan. I annan en kantite laboutik Takamaka, ki kapab al aste son prodwir ki obor li pourtan. I vremen obor li i annan ki marse tou. I annan ki reste anler i reste anler dan flat laboutik posibleman i anba i kriye i dir avek sa marsan fer mont avek de boutey delo posibleman pou li. E boutey delo i monte i donn larzan bannla i desann avek.

So ki nou pe dir ozordi ki sa *franchise* i en solisyon, pou problemn. Be solisyon i senp parey mon'n dir, s on R4000 son R5000, son R6000 ki sipoze gannyen dapre Lalwa donn li son larzan. I annan en kont ki al ladan, fer parey zot ti pe fer. Si i annan labi zot ava vwar alors sa dimoun pa *deserve* pou li ganny sa benefis ki pe gannyen. Nou ava revwar, nou ava gete.

Parey mon pe dir mon sityasyon, sityasyon dimoun Anse Aux Pins ki'n vin vwar mwan i grav. E zot, vremen, vremen mekontan zot pe menm demann mwan pou fer en *case* met devan Lakour devan Lakour Konstitisyonnèl pou vwar ki pouvwar *Welfare Agency* i annan pou li aporsyon san son permisyon

san son permisyon aporsyon par son larzan lo kart *STC*?

Mr Speaker mwan mon lopinyon e ki mon ti a kontan pep Seselwa i konpran byen, ozordi Gouvernman i dir i pe sibvansyon *STC* R6milyon par mwan. Akoz i annan serten komodite ki bezwen mentenir pri a en serten nivo pou ki i pa monte.

Me mwan mon ti a kontan dir avek sa bann dimoun ki sepa Gouvernman ki pe sibvansyon *STC* sa. Se nou, se sa bann dimoun ki pe ganny sa bann benefis. Akoz si ozordi i pran R1500 lo ou larzan i met lo en kart *STC* e ou oblize, ou oblize pou ou al depans pou al depans sa larzan kot *STC only*, alors se ou ki pe remet sa larzan dan kont *STC*, pou li kapab pou li kapab fer sa prodwir reste sa pri abordab, ki Gouvernman pe *claim* li ki pe sibvansyon *STC*.

Nou bezwen ganny Sa bann teori kler. Akoz zot pe fer nou krwar zot pe fer sa bann dimoun krwar ki zot, zot pou anmenn sa pli pros avek li. Alors li i pou kapab depans sa larzan dan en *franchise STC*, me *STC* ki pe ganny sa larzan. *STC* ki pe ganny sa larzan.

Alors i enportan pou nou note ki se kreasyon bann problemn par Gouvernman ozordi e i pe taye pou li fer pep

Seselwa krwar ki li i pe amann solisyon pou sa bann problem.

Alors Mr Speaker, mwan mon pe dir ki pou dir en Mosyon parey napa merit, napa merit. E i devret kategorikman ganny rezete. E letan nou gete mon konnen i dwa sak Manm Onorab pou anmenn Mosyon, me mwan mon krwar i pa ti'n devret ariv devan nou, pou nou pran letan e fer bann retorik parey nou'n fer.

En lot pwen Mr Speaker, Onorab Aglae, mon konnen i pou tann mwan, in dir ki pou dir si sa kart i ganny servi dan bann lezot laboutik prive pou annan labi.

Me ki savedir labi? *STC* pa fer labi li? Konmsi kot *STC* ou ale i dir ou R10 sa R10 i vre R10 i kapab R8 li, selman in sarz ou R10. Selman akoz i apel *STC*. Ki i *ok* i pa pou fer labi li? Konmsi ki enn lot marsan pou fer labi.

Be annou arete fer nou pep krwar lizour pou aswar. Ou konnen letan, letan eleksyon ti pe ganny fer soley ti sipoze pa leve. Ti annan bokou dimoun ki ti tant pou krwar e zot ti fer bann dimoun ki ozordi zot pe lager pou dir anmenn *STC* kot zot krwar, ki pou dir zot pa pou ganny zot sekirite sosyal. Zot pa pou ganny zot pti larzan. Sa pti larzan pou disparet in finer.

Me 4an depi sa in arive, nou dan sa Lasanble ozordi pe debat ki mannyer nou pou anmenn en *STC* pli pros avek sa bann dimoun, akoz zot ankor pe ganny zot larzan. Alors annou vin pli realist. Annou koz fran avek sa pep.

Ozordi sa pep ki apel pep Seselwa in martir. I nepli parey 20an pase. I konpran i tande, i analize e ekoute e ler i ekoute i ekout nou tou ler nou koze isi anndan. I kapab annan en kous sosyete ki pa ekout nou direkteman me selman i tande ki nou'n dir.

Alors Mr Speaker avek sa detrwa mo mon pou demann loter Mosyon pou rekonsider sa Mosyon ki'n anmenn. Rekonsider li dan lesans parey i a pe dir mwan si mon pe demann li pou tire, mon krwar i ti ava fer nou pli zistis si nou ti zis retir sa Mosyon. Me selman parey nou dir sakenn i annan son swa, konman bann Manm Onorab pou li fer.

E si mon vwar li pe demann sa kestyon so i osi i vwar i annan merit dan sa ki mon pe dir e i krwar kekfwa i merit ganny *withdrawn* sa Mosyon.

E avek sa detrwa mo Mr Speaker mon ti a kontan dir avek loter Mosyon, avek sa Lasanble ki pou dir mwan mon

pa pou aprouv en Mosyon parey akoz mon krwar i pe fer *disservice to* pep Seselwa, annou retourn parey nou ti ete lannen pase Desanm, Novanm Septanm ki pep Seselwa ozordi dan sa klima *COVID-19* kot lavi i difisil e kekfwa pou vin pli difisil avek sa bann nouvo ka ki nou pe gannnen, i ava konnen ki manner li i tenir en pe, i depans en pe e i organiz son depans kot so lakour manner li i vwar i neserer.

Me i pa ava pran sa larzan - si i pa anvi donn *STC* i anvi al donn *Teemoolji*? Les li son swa i pou li. Li ki desann anvil si i desann anvil en fwa dan en semenn i ava al fer sa ki li anvi. Se son swa e son drwa konstitisyonnèl ki nou pe pran.

Avek sa Mr Speaker mon ti a kontan remersi ou pou donn mon sa loportinite pou mown fer sa detrw pwen. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Andre. Yes
Onorab Sebastien Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker, Mr Speaker anba ou *order 56 (1) (d)* mon ti a kontan ki nou ganny klarifikasyon lo en *misapprehension* ki Onorab pe fer, e ki konman en Avoka konman en Manm Lasanble, i

ganny drwa *send a wrong message* avek popilasyon.

Onorab in dir ki pou dir i en vyolasyon konstitisyonnèl ki *ASP* pe fer ler i pa donn sa bann dimoun zot larzan *cash*. Mon'n get regilasyon *ASP* e napa landrwa dan regilasyon *Social Security Benefits* annefe dernyen ti date 2019, kot i dir ki sa larzan i bezwen ganny donner *cash*. Sirtou par lefe ki nou ti *as* en Lasanble, e la mon pou *draw a ou attention* Mr Speaker *as* en Lasanble konman en kolektif ler nou ti koz lo Bidze, enn bann mesaz ki nou ti pase enkli Onorab Andre se ki bann dimoun ki servi sa larzan bezwen servi li *for the purpose* ki zot ganny sa larzan.

So mon pa vremen konpran kote Onorab in dir ki kote ki sa *breach* dan Lalwa i vini, *unless* ki en *case* i ganny anmennen Ankour pou *challenge*, sa provizyon legal ki *ASP* i fer son travay anba la.

Mon 2enm pwen lo sa *misapprehension* ki mon ti a kontan met devan Lasanble se ki, si Onorab Andre pe dir nou en dimoun i vi vwar li, eski sa dimoun in vwar li konman son kliyan, oubyen konman en *MNA* akoz i pe dir nou i annan lentansyon sa dimoun i demann li pou anmenn en *case*.

Mon krwar nou bezwen *careful* konman bann Manm Lasanble bann *statement* ki nou fer i kapab annan *case* ki *bona fide* ki en dimoun ki i santi i devret ganny tou son larzan.

Me i kapab osi annan *case* e annou *être* realis dan sa Lasanble e dir laverite, lepep ki nou annan *case* kot dimoun ki ganny benefis zot pa servi sa benefis pou rezon ki zot gannyen.

Se pou sa rezon ki sa Lazans i bezwen fer serten sa parey in dir lo son *website* an se ki konsern *invalidity benefit* ki ganny donnen atraver en *Board Medikal*. I pa zis en desizyon ki ganny fer, ganny fer *from* en perspektiv medikal.

E Lalwa lasistans dan Lalwa Sekirite Sosyal i fer provizyon, *for assistance in kind* osi. I pa dir pou dir sa dimoun i bezwen ganny larzan *in cash, assistance in-kind* i kapab *mean* ki sa dimoun i ganny bann viv ki ed li, ki ed li sa.

So mon ti a kontan petet Onorab i spesifye kote sa *breach* in arive, e mon krwar *ASP* pou bezwen *send* en *Right of Reply* kot Lasanble pou klarifye akoz nou pa oule demen en dimoun ki ganny asiste i pran li koumsa e krwar pou dir i devret ganny sa larzan. Mersi Mr Speaker.

HON NICHOLAS PREA

Mersi Onorab Pillay pou ou klarifikasyon. Petet ou'n kouver mon krwar dernyen pti bout ki mwan mon ti pe al fer mansyon avek bann Manm Lasanble, mon pa konnen dan lezot distrik me dan mon distrik pe mars en pti pe koumsa *assistance in-kind*. Mon annan dimoun ki pe ganny asiste atraver biro Administrasyon Distrik avek *goods* avek *goods ok?* So i napa *cash involve*. Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker egzakteman sanmenm sa ki mon ti pe al klarifye, Onorab Pillay, sa *misapprehension* ki li in annan lo ki savedir *in kind;- in kind* i *over and above* kot Gouvernman

(Interruption)

MR SPEAKER

Order! Order! Les Onorab Andre ...

HON CLIFFORD ANDRE

I par egzanp parey ou'n dir si i annan i annan sityasyon kot Ladministrasyon Distrik in vwar ki poudir i annan detrwa dimoun ki bezwen en pe en pe

komodite, *alors i al* donn li.
This is what in-kind is.

Lalwa sa persepsyon, oubyen Lalwa i dir ou pou donn sa dimoun R5mil e sa R5mil se pa ou ki pou dir li, ki manner i pou depanse.

E prezan Mr Speaker i enportan pou nou note ki si ki si en dimoun oubyen 5 dimoun en legzanp, pe mal servi lasistans ki Gouvernman i donn zot. Me *deal* avek sa bann dimoun. Ou konpran ou? Nou pa kapab dir pou dir mon pa oule nonm non dimoun ki vin kot mwan me selman zot in vin kot mwan pou dir mwan sa. Zot pe servi zot larzan byen, me selman zot pe ganny en kart e zot dir mon pou dir zot pa'n donn permisyon! I pa'n n ganny demande, pou oule en kart, nou a met R1500 lo la zis i tir R1500, R2mil, R2, 500 lo son larzan i met lo kart. Me pa sa ki *that's not the purpose.*

E pou 2enm pwen ki Onorab Pillay Sebastien Pillay in dir, fodre nou kler isi dan Lasanble si in vin kot mwan konman en Avoka oubyen konman en Manm Lasanble. Be mon apel Clifford Andre ler i vin vwar mwan. I dir mwan son sityasyon. Mon pou demann li msye ou vin kot mon konman en Avoka, oubyen ou'n vin kot

mwan konman en Manm Lasanble? Non.

In vin dir mon son problem e mwan mon pe donn li bann remed ki posibleman mon konpran, kekwfa Onorab Pillay pa pou konnen, i pa pou konnen pou dir li ou kapab met en *case* Ankour. Akoz i pa dan son domenn mon respekte sa li i en matematisyen, i ava dir li bann sif ki manner i manipil bann sif.

Be mwan letan i vini mon pou dir li be, ou annan en pwen legal ou kapab servi. Be konman en Manm Lasanble mon kapab dir li sa, mon pa bezwen dir li letan mon'n met mon rob, mon *gown* Ankour vin vwar mwan la devan Lakour la mon ava donn ou sa *advise*. Non.

Nou bezwen pa anbet pep Seselwa nou bezwen fer sir ki nou pe dir zot keksoz ki reel e ki zot drwa akoz en sitwayen i annan en drwa i respektif ki si Avoka ki *advise* li oubyen en matematisyen ki pe *advise* li. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Nou pa pou antre dan largiman. Onorab Pillay ou'n fer ou pwen.

Non, non, non. Nou ava regard byen avek ASP rezon ki zot ti entrodwi sa sistenm kart

and all that e pour kwa osi ki zot al spesifikman avek *STC*. Mon krwar i annan en rezon akoz. Me nou ava regrade e nou ava fer tou bann Manm osi tou ganny sa lenformasyon. Bon nou pou kontinyen avek nou deba e mon ava donn laparol Onorab Chantal Ghislain.

HON CHANTAL GHISLAIN

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun. Mr Speaker parfwa i annan keksoz ki senpleman nou aprann lo nou menm. Pa tou keksoz ki nou bezwen aprann li dan en *Caucus* ouswa dan en group ouswa sa dirizan dan sa *Caucus* ki bezwen dir nou ki nou pou fer.

E legzanp kler i ki savedir en *franchise*. Mr Speaker dan diksyoner Angle i dir ou en *franchise meaning, "an authorization granted by the Government or company to an individual or group enabling them to carry out specific commercial activities;- for example acting as an agent for a company's products.*

An Kreol i senpleman vedir ler en lakonpanyen i donn lotorizasyon ouswa antre dan partenarya avek en endividi ouswa group, pou fer bann aktivite komersyal lo zot non ouswa azir koman zot azan pou

distribye ouswa vann prodwi sa lakonpanyen.

E dan ka sa Mosyon ki lo latab Lasanble Nasyonal nou pe senpleman demande ki *STC* i rantre an partenarya avek lezot magazen pou vann zot prodwi.

I osi senp ki sa Onorab Adelaide, atraver ou Mr Speaker. Onorab Adelaide ler ou dir ki bann marsan dan *Retailers Association* ki ou'n koz avek pa an faver sa. Eski ou pe dir nou ozordi ki ou pa an faver en pti Seselwa Kreol ki annan en pti lespas kot li i anvi ouver en pti laboutik gren sek.

Kot li e *STC* i furni li avek bann marsandiz sa pou en problem? Eski se sa ki oi pe dir bann zabitan Baie Lazare pa bliye i annan en kantite sa bann pti laboutik Kreol ki mon pe dir.

Ki'n fermen zis akoz *STC* ti'n ferm zot *franchise*. Mr Speaker i swe tou dimoun pou kapab nenport ki moman ki i rantre dan nenport magazen i ganny akse avek pri komodite sirtou komodite de baz ki pli *affordable* e pli bon marse pou li, sirtou bann prodwi e marsandiz ki annan pou fer avek son vant.

Me son pli gran swe se ki sa bann komodite de baz avek pri *affordable* i kapab fasilman ganny akse avek li dan son prop kominote. Mr Speaker apre le 5

Zen 1977 enn bann kondisyon sete pou mentenir en sistenm kot kondisyon lavi nou pep i vin pli meyer.

Kot i kapab ganny bann komodite de baz pou li viv son lavi byen dan en fason pli *affordable* en pli abordab. Se sa rezon ki an 1981 nou ti vwar kreasyon *SMB* ki ozordi i *STC*. Bi *SMB* sa letan sete pa pou akimil en ta profi. Me sete pou fer sir ki nou pei e nou pep pa zanmen mank bann marsandiz de baz ki bezwen pou li viv ensi ganny akse avek marsandiz de baz a en pri byen *affordable* e abordab.

Mr Speaker nou koz lo kartel ozordi. Me sa zafer la pa fek komanse sa. Kartel lontan i egziste dan sa pei aköz avan '77 e menm en pe letan apre '77 si bann gran marsan sa letan ki ti pe fer vini marsandiz si zot pa ti anvi fer vini en keksoz zot ti koz avek kanmarad. Zot pa ti fer vini e sa komodite ti kapab manke dan pei.

Ti napa sa kordinasyon antre zot pou fer sir ki bann marsandiz de baz ki devret lo zot lalis fer vini ti regilyerman ganny fer vini. Zot pa ti pe stoke sa bann marsandiz de baz, pandan sa bann letan tanzantan ou ti trouve ki en kalite marsandiz ti manke dan pei. En legzanp ki bokou

Seselwa pa pou zanmen bliye. Pandan sa bann letan tanzantan ou ti trouve ki en kalite marsandiz ti manke dan pei en legzanp ki bokou Seselwa pa pou zanmen bliye sete mank diri dan pei.

Sete pou sa rezon ki parti *SPUP* sa letan ti fer gran laras diri ki ti komans Anse Aux Pins. Menm sa salitasyon pa ti sanze en lepok nou ti non selman annan problem napa diri me problem napa zonnyon e napa ponmdeter tou sa lansanm en sel kou dan pei.

Bann zenn konmela pa vremen konnen sa e sete sa bann sityasyon parey ki ti fors Gouvernman pou form *SMB*.

Mr Speaker sa *concept franchise* pa'n toultan parey ler i ti ganny entrodwir i ti ganny entrodwir dan en konteks vremen diferan ki'n ete en pe letan avan i fermen. E pou detrwa lannen sete *SMB* ki ti annan monopoli lo en gran kantite marsandiz e de plis *SMB* ti annan son prop *supermarket* anvil.

Zot ti form en lasenn distribisyon atraver pei sanmenm sa ki ti apel *franchise*. Fodre fer resorti osi ki laplipar sa bann pti magazen sete bann magazen Kreol Seselwa ordiner ki ti propriyeter

sa bann pti magazen partou dan distrik e dan kominote.

Dan lannen 1980 ti komans avek 3 sa bann *franchise*. 1 Anse Aux Pins 1, Bel Air e 1, Beau Vallon e sa bann franchise tou ti pou *SMB* sa letan. Nou ti dan en lepok ki ti apel Parti Inik e pri marsandiz sa letan ti kontrole dan pei. Alors ti fasil pou *SMB attend* son lobzektif atraver sa bann *franchise*.

E sete pou fer ki pri marsandiz de baz i reste ba e *affordable* pou tou dimoun. Menm diri sa letan zis *SMB* ki ti kapab fer vini e en marsan ti oblize vann pri ki en *SMB* ti dir li vann. *SMB* ti annan li 3 gran *pickup* sa letan ki ti anmenn marsandiz partou.

Pli tar dan bann lannen 90son bann *franchise* avek bi pou fer sir ki plis dimoun i kapab ganny marsandiz *affordable* pli pros avek zot sa ki zot ti bezwen san ki zot ti bezwen desann anvil pou zot aste marsandiz de baz.

Nonm sa bann *franchise* ti'n ariv ziska 55 eparpiye partou atraver Mahé, Praslin e La Digue. *SMB* ti'n ogmant la kantite *pickup* osi ki ti fer letour Mahé pou delivre marsandiz dan sa bann laboutik *franchise*.

E sa ki pou fer pli kler ankor *SMB* sa letan ti donn sa

bann marsan en laliny kredi 45 zour pou zot kapab re-pey *SMB* e sa mars tre byen.

Me avek bokou presyon politik e kritik aköz bann lezot marsan ti pe konplent bokou. Mon dir presyon politik aköz sa letan ti annan en kanpany monte an faver sa bann marsan kot zot ti sanses pe demande ki Gouvernman i larg lanmen sa bann marsan. E fodre ki nou pa zanmen bliye kote sa bann presyon ti sorti e lekel ki ti pe siport zot.

Sa bann presyon ti sorti kot serten gro marsan ki ti ganny apiye a sa moman par serten politisyen lopoziyon pou sanz sa sistenm. Dapre zot *SMB* avek zot bann *franchise* ti pe anpes zot fer profi.

E dapre zot sa monopoli ki *SMB* ti annan lo lenportasyon plizyer prodwi ti pe tro manipil pri sa bann marsandiz. Fodre pa ki nou osi bliye ki mannyer serten marsan e serten politisyen Lopoziyon ti'n mont sa kanpany ki si Gouvernman i aboli monopoli, liberaliz komers e larg lanmen marsan parey zot gran parol zot in dir konsonmater pou ganny bokou plis prodwi e pli bon kalite e pli bon marse.

Menm diri R2 zot ti promet nou. Mr Speaker lekonomi ek komers in libere. Me olye

trouv diri R2 e marsandiz bon marse nou'n vwar louvertir plis magazen ankor. Pti marsan in vin gro marsan avek 3,4 laboutik en pe partou. Lakantite prodwi in ogmante wi. Me sa promes bon marse in pas anpasan dan plafon avek son pri marsandiz ser. E ozordi plis ki zanmen nou bezwen *STC* pou asire ki pri marsandiz i reste *affordable* pou tou dimoun.

Mr Speaker an 2008 bokou keksoz ti sanze avek kriz ekonomik mondyal bann reform *IMF* ek Labank Santral ek *World Bank*. *Sorry* in anmennen.

Liberasyon nou lekonomi e Sekter Finansyel e Komers tousala in anmenn en kantite defi e in anmenn en kantite reperkisyon lo sityasyon komers dan nou pei.

SMB ti sanze pou vin *STC* avek sa zafer marse lib, tou marsan ti lib pou enport nenport kwa. *STC* ti nepli annan monopoli lo lenportasyon serten marsandiz. Pei ti antre dan en sityasyon marse lib *STC* ti nepli annan monopoli.

Mr Speaker avek sanzman dan polisi ekonomik Sesel fonksyonman e loperasyon *STC* ti osi sanze pou vin anliny avek nouvo konteks politik lokal e enternasyonal e avek bann Lalwa ki'n vin an plas par

egzanp *Fair Trading Commission* e avek liberalizasyon dan komers *STC* ti nepli kapab fors en marsan pou vann son marsandiz lo pri ki li *STC* i oule. E avek bann faktor eksternel ekonomik finansyel bann kriz ki'n pase partou atraver lemonn, piratri tou sa in fer monte tou sa bann keksoz.

Kou transportasyon in monte ensi ki kou lasirans. Tou sa ti'n monte konsiderableman e byensir avek sa bann problem bann *franchise STC* ti nepli kapab fonksyonnen parey avan.

Me malgre tou defi *STC* pa ti devret zanmen sanze. Sa mon pou dir e lefe ki *STC* ti pe non selman furni sa bann *franchise* avek marsandiz lo en baz regilye me *STC* ti osi ofer sa bann magazen sa laliny kredi parey mon'n eksplike ki oparavan.

Me ler *STC* in sanz son fason fonksyonnen bokou sa bann Seselwa ki ti *own* sa bann magazen dan distrik e dan bann kanton atraver pei ti trouv li vremen difisil pou gard zot magazen.

Fermtir bann *franchise* ti vremen touy magazen Kreol Seselwa. Mr Speaker si nouvo lanvironnman ekonomik liberalize in fors *STC* anmenn

sanzman dan la fason ki i fonksyonnel ozordi dan sa kriz ekonomik an rezilta *COVID-19* se dan sa konteks osi ki nou bezwen vwar e revwar rol bann *franchise*.

Mosyon pe senpleman demann *STC* pou revwar dan sa nouvo sityasyon ki fason i kapab kontinyen zwe son rol e retourn lo son lobzektif prensipal. Savedir *STC* i bezwen revwar son lobzektif ler i ti komanse anba *SMB*.

I bezwen revwar sa bann lagreman ek sa bann *franchise*, ogmant la kantite *franchise* ki i annan oubyen ogmant son prezans dan bann distrik e dan bann kominote ki pli lwen avek lavil pou ki plis dimoun i benefisyè.

Mr Speaker 2 mwan pase pandan ki pei ti dan *lockdown* fas a sityasyon *COVID*. Ti annan en komansman leokri lo logmantasyon brit bann marsandiz dan magazen atraver pei.

STC ti fer sorti en notis pou bann konsonmater konmkwa serten azan, serten marsan e magazen ti pe vann zonnyon R25 kilo e ponmdeter R20 kilo e ki sa bann marsan e boutikye ti pe donn rezon ki sa logmantasyon ti reflekte pri *airfreight*.

E *STC* atraver sa notis ti demande ti demanti sa eskiz mwan ki zot pa ti pe fer vini okenn fri ek legim par avyon e *STC* ti konfirman ki tou stok ponmdeter e zonnyon ti pe vin par bato.

Donk pri *wholesale* sa bann marsan e boutikye ti aste zonnyon R9.50 menm si zot ti pe vann R25, ponmdeter R9.50 2 kilo menm si zot ti pe vann li R20 kilo.

Mr Speaker mon'n fer referans avek sa notis senpleman pou demontre lenportans prezans *STC* dan bann kominote atraver *franchise*.

E Onorab Adelaide atraver ou Mr Speaker in koz kont sa zafer li. E in menm dir ki sa bann kart *STC* li an faver ki sa bann kart ki *social* ki *Welfare Agency* i donnen i devret sa endividi i kapab al dan nenport ki magazen atraver pei e aste.

Dizon prezan sa ti vre ouswa nou kapab fer sa. Ki ti pou arive dan sa ka kot mon fek nonmen an sa ki konsern sa notis. Eski ou pe dir nou ki zot an faver ki sa dimoun i pran son kart i al dan sa magazen i aste sa ponmdeter R20 kilo kan anba kot *STC* i sipoze R9?

Mr Speaker *concept franchise* ti ganny entrodwir dan konteks totalman diferan

avek konmela. Sa bann *franchise* ti ganny entrodwir dan lepok *SMB* kot *SMB* ti annan monopoli lo en gran kantite marsandiz e ansanm avek *supermarket SMB* anvil.

Zot ti form en *network* distribisyon atraver pei. Me apre polisi ekonomik dan Sesel in sanze pou vin anliny avek nouvo konteks politik lokal e enternasyonal. E sa sanzman in ganny reflekte atraver en dimansyon gradyel lo lakantite prodwi.

Mr Speaker kot dan en lekonomi total liberalize e *STC* napa okenn monopoli lo okenn prodwi an se moman.

Se dan sa nouvo lanvironnman ekonomik liberalize ki nou bezwen revwar rol sa bann *franchise*.

Mr Speaker lo marse lokal avan sa sityasyon *COVID* in annan marsan ki'n eseye pou gard pri rezonnab. Sa nou pa kapab miye sa. Zot bann marsandiz a en pri byen abordab sa nou pa kapab miye i vre.

E in annan menm ki detrwa zot marsandiz ki bokou pli ban ki pou menm *STC* sa i laverite. I annan lezot ki pa ti kapab fer bokou aköz zot aste lokalman avek bann lezot en enportater, e apre i annan en lot group marsan ki zot menm me

zot ti pe fer vini marsandiz e vann *wholesale* avek lezot marsan e an menm tan zot ti annan zot prop magazen *retail*.

Sanmenm sa ki ozordi nou pe koz kartel. Ler ou fer vini ou vann ek lezot byensir ou pou vin parey menm pri. Me *STC* li si li i fer vini son ponmdeter lo pri R9 kilo. Ler i vann *wholesale* li osi i vann menm pri alors nou pa kapab double fer vin R20 en kilo.

Pou fer pli grav ankor sete zot menm ki ti pe kontrol bann pri bann marsan ki vin aste marsandiz avek zot. Sa i zis montre ou ki *STC* osi ti kapab osi fer parey e lefe ki nou en pei ki enport preski tou keksoz ki nou konsonmen e nou napa bokou kontrol lo pri sa bann marsandiz sa i senpleman vedir ki Gouvernman atraver *STC* i bezwen rod tou bann lespas kot nou kapab egzers kontrol.

E *STC* i enn bann rar mwayen kontrol ki Gouvernman ozordi i annan pou kapab met kontrol.

Sa i a fer ki *STC* i ava kapab retourn lo zot lobzektif prensipal e delivre lo son manda inisyal, ki ti pou asire e ki touzour ti pou annan bann marsandiz de baz dan pei e tenir zot pri pli ba posibil. Me non pa pou senpleman fer profi e ozordi se sa ki pe arive.

Eski zot pe dir nou pou a sak fwa ki Dolar i monte la ozordi nou pe plenny en keksoz ki pe vann R2, R23 in ariv R35. Be eski nou i realize ankor dan 2mwan a 3mwan sa menm prodwi i kapab ariv R50?

Mr Speaker me si *STC* definitivman devret revwar rol sa bann *franchise* e aziste pou reflekte bann sanzman ki pe arive dan sa nouvo lanvironnman ekonomi dan nou pei e dan lemonn.

Mon pa vwar aköz ozordi en Seselwa, en dimoun les mon a koz osi dan leo Val Dan D'Or *Dame Le Roi* ki ozordi i annan en pti lespas se li i war en sans pou li kapab dir be *ok* mon annan en pti bout mon kapab fer organiz en bout pou mwan fer en pti magazen gren sek e *STC* i deside founi mwan e donn mwan sa laliny kredi, mon pa vwar aköz nou pa kapab fer li.

Mr Speaker mon poz sa la. Mersi e mon krwar mon pou siport Mosyon Onorab Ernesta. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Ghislain. Mon a donn laparol Onorab Wavel Woodcock.

HON WAVEL WOODCOCK

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou Manm e tou dimoun a lekout. Mr Speaker rezon sa Mosyon se aköz i plizoumwen aköz sa kart ki *ASP. Agency for Social Protection* i donneren ki ou kapab servi zis kot *STC* pou aste bann komodite.

E le rezondet aköz Onorab Ernesta pe anmenn sa Mosyon se aköz dapre li bann dimoun dan sid dan Takamaka, Baie Lazare, Anse Royale, Anse Boileau, ki i difisil pou zot i kout zot bokou pou desann kot *hypermarket* pou zot fer zot *shopping* apre retourn se zot.

Alor li dapre li se *franchise* dan sa bann rezyon sid sa bann distrik i solisyon pou sa problemn.

Me le kestyon ki nou bezwen demande se eski nou bezwen etabli, eski nou bezwen etabli *franchise*? Ouswa en lot solisyon pou sa se ki Gouvernman i merit fer posibil pou ki bann dimoun zot kapab servi zot kart, sa kart ki zot gannyen avek *STC* dan lezot laboutik dan lezot magazen dan bann magazen ki pli pros ek zot parey enn, de Manm in fer resorti.

Mr Speaker en dimoun i merit annan swa kot i aste son komisyon, son komodite. E le kestyon ki mon pe demande e lezot Manm in demande e

menm bann dimoun deor pe demande se akoz ki nou bezwen fors *STC* dan lagorz nou pep? Akoz ki nou bezwen fors *STC* dan lagorz bann dimoun dan nou distrik?

Mr Speaker plizyer dimoun pe konplent sa zafer kart *STC* pou 2 rezon prensipal. Nimero 1 bokou keksoz bann komodite ki *hypermarket* i vann *STC* i bokou pli ser ki dan bann lezot laboutik.

Sa i en fe Mr Speaker. E mon menm mwan mon'n fer sa konparezon mon'n konpar bann resi bann konmisyon ki mon'n pran kontak ek enn de dimoun enkli mon *clerk* mon'n al fer li rod sa lenformasyon dan plizyer laboutik Praslin.

E menm mwan mon Mahé mon'n al fer en letour. Mon'n get dan plizyer laboutik e mon'n konpar akoz mon ale *STC* mon fer konmisyon *STC* e mon annan bann resi e mon'n fer sa konparezon e sa in montre mwan en keksoz ki vremen kler.

STC hypermarket e menm *STC* Praslin i annan plizyer komodite ki bokou pli ser ki bann komodite ki bann lezot marsan, ki bann lezot boutikye pe vann. En konparezon ler mon pou konpar mon pou servi Praslin koman en legzanp.

Ler mon pou konpar *STC super value*, *STC* Grand'Anse Praslin avek 2 magazen mon pou servi 2 magazen avek *Super Value* Anse Kerlan ek Ramajayam Grand'Anse.

Mon vwar pou dir i bokou i annan en kantite komodite ki i vann kot *STC* ki i bokou pli ser ki i vann dan bann lezot, dan bann lezot magazen dan distrik e sa mon mazine i partou dan plizyer distrik.

E Mr Speaker 2enm rezon bokou Pralinwaz in konplent akoz napa varyete dan laboutik *STC* Praslin. Napa bokou varyete plizyer komodite ki zot bezwen zot napa. Pa vann, pa vann dan *STC* Praslin, *STC* Grand Anse.

En msye enn mon zanmi ki ti ganny en latak laservel pa tro bokou letan pase. I dir mwan bann keksoz ki i bezwen pou rezon lasante pa kapab aste nenport kwa bann keksoz ki li i bezwen aste ki zot in donn li en kart *STC* i pa pe kapab aste akoz napa, napa pa vann kot *STC* parey ti en letan ti napa *brown rice*.

E lezot keksoz ki i bezwen i pa pe kapab aste kot *STC*, selman ou'n obliz li pou son larzan ki i sipoze pou li pou aste keksoz kot *STC* ki li i pa neserman bezwen. E sa i en lenpozisyon ki mal Mr Speaker.

Mon konn bann dimoun i en bann zanmi parey mwan plizyer dimoun i vin kot mwan dan mon *constituency*. I annan bann Manm ki zanmen in ganny elekte zot pa pou konn sa, bann dimoun ki ganny dyabet. Sa ki zot bezwen zot pa gannyen kot *STC* Praslin napa bann keksoz ki zot bezwen pou zot ki zot kapab konsonmen pou ki byennet zot lasante.

La i fer mwan mazin osi lo enn de bann manman ki'n vin kot mwan ki'n koz ek mwan ki dir mwan sa kalite dile ki zot vann *STC*. Dile pti baba bann keksoz parey *pampers* e lezot komodite ki zot bezwen napa kot *STC*.

E ankor zot pe ganny oblize pou aste bann keksoz ki zot pa pou servi. Ki zot pa bezwen. Mr Speaker sa i mal. Ou pa kapab enpoz lo en dimoun ki i pou aste, kwa ki i pou aste ki keksoz ki i bezwen. Mr Speaker sa i klerman mal. E sa Mr Speaker sa i en latitud dominer. Gouvernman i merit fer li posib pou bann fanmir kapab servi zot kart dan bann lezot laboutik. Sa i direksyon, i ki nou merit fer.

Mr Speaker ler mon'n ekout bann entervenans avan mwan i annan ki'n dir ki nou pa merit koz lo lepase. Nou koz toultan lo 42an,43an, 25an,

10an isi laba. I annan ki pa oule nou koz lo *SMB*. Zot pa kontan ler nou koz lo labi dan bann *franchise* dan lepase parey Onorab Loizeau in koz lo la yer.

Me Mr Speaker nou bezwen koz lo lepase nou pa anvii bann keksoz lepase i ariv ankor sa bann zafer, lwe propriyete avek en parti politik pou R800mil apre vann sa propriyete pou R17milyon. Nou pa kapab toler sa bann keksoz in arive sanmenm sa ler nou war sa bann kalite Mosyon pe koz lo *franchise*, kan nou konnen bann labi in arive dan lepase.

Mr Speaker be sa \$50milyon kote in ale? Be Prezidan Faure dan letan eleksyon pa i ti vini i ti dir. Sa larzan ti al dan kont *SMB* ti aste manze pou Seselwa ti dan son *PPB* pou eleksyon prezidansyel. E ki nou'n war apre? *Anti-Corruption Commission* in vin devan e in demanti sa ki Mr Faure ti dir, ki napa okenn larzan ki ti antre dan kont *SMB* pou aste manze pou lepep Seselwa!

E sa i bann keksoz ki fer nou enkyet, ki fer nou demann kekyon sa Mosyon zafer *franchise*.

Mr Speaker lepase in montre ki Gouvernman *SPUP/*

SPPF/ US zot in vole, zot in koz lalang. E depi zot Prezidan osi in koz mansonz lo sa zafer \$50milyon. E Mr speaker annou pa bliye poudir lalang i mars ek voler so nou bezwen *be very careful*.

Onorab Loze pa kontan ler nou koz lo lepase! Parey in dir in servi en *statement* vreman enteresan “*pa speak ill of the dead*”. Mr Speaker si *the dead* in mal fer nou bezwen dir *the dead* in mal fer. Nou pa kapab glorifye *the dead*!

Si *the dead* in fer zenosid Mr Speaker, *the dead* in fer zenosid annou pran legzanp annou servi legzanp *Hitler* nou pa kapab koz byen lo Hitler. *Hitler* in touy dimoun, in fer zenosid in touy plizyer milyon Zwif. Sesel osi nou'n annan nou *Hitler* ki'n touy bokou dimoun!

Mon pa pou nonm non Mr Speaker. Mon pa pou oule ofans personn lo lot kote latab. Nou bezwen pran legzanp lepase, lo lepase aprann avek sa bann fot lepase pou koriz nou fitir e fer nou fitir vin pli meyer.

E Mr Speaker en Manm in dir ki Bondye i dormi lo son vant. Mwan zanmen mon'n war en vers dan Labib ki'n dir bondye i dormi lo son vant i dormi *sorry* i dormi vant anba.

I les serten aköz Bondye mon vers ki mon konnen se ki

Bondye i pa zanmen dormi, e ki Bondye i les serten keksoz arive. E ler i ti pe fer referans i ti pe koz lo Koudeta.

En Manm ki'n koz lo la Mr Speaker mon fer referans avek en keksoz ki en Manm in dir. I ti pe koz lo msye i mansyonn non Cecile Low-Tee ler i ti dir ki serten dimoun ti anvi fer en lot Koudeta pou *overthrow* msye Rene. Apre Koudeta '77 ti pou annan en lot Koudeta e mon krwar sete si mon pa tronpe *i stand to be corrected* Ogilvy Berlouis e sa ti en lager antre zot menm pou fer en lot Koudeta.

An dot mo i ti pe dir ki Koudeta 1977 ti bon. Me en lot Koudeta pa ti pou bon. Napa okenn Koudeta ki bon a koz i pran lavi dimoun! E nou dan *LDS* nou pa krwar dan Koudeta nou. Nou pa krwar dan sa bann zafer. Nou krwar dan bwat vote. E mon bezwen dir i fer trwazyenm fwa ki sa Onorab i *endorse* aksyon ki bann Prezidan in fer dan bann letan Koudeta. Sa Onorab Aglae ki ti dir sa e Onorab Ramkalawan i en dimoun ki'n toultan konteste eleksyon, zanmen in pran en *AK47* Mr Speaker.

Listwar in montre ki i annan bokou labi dan *franchise*. Onorab Loizeau in donn legzanp bann labi lepase.

Nou pou kapab, e nou koman en nasyon nou pa pou kapab retourn dan bann pratik lepase ki'n tir larzan dan pos Seselwa e met larzan dan pos mon bezwen apel zot bann voler, akoz zot in pran larzan dan, zot in tir larzan dan pos Seselwa.

Mr Speaker nou pa kapab rod fason pou met plis larzan dan pos bann *middlemen*. Ti annan en Mosyon nou ti koz lo *middlemen*.

Nou pa kapab rod fason, i mal Mr Speaker, nou pa kapab kontinyen rod larzan mon met dan pos *middleman*. nou pa kapab kontinyen soutir *middleman*. I annan *middlemen* Mr Speaker ki'n aste gro *building* Sengapour. I annan en bann ki'n aste laferm mouton Lostrali;- bann *middlemen* sa Mr Speaker.

Mr Speaker mon depi ler mon Sesel zanmen mon'n deza tann en boutikye demann en kliyan ki larzer son pos, si son pos i fon, ouswa son pos pa fon.

Mon pa konnen kot Onorab Gill in tann sa akoz mwan zanmen dan mon lavi mon'n deza antre dan laboutik kot sa marsan i demann mwan ki grander ou pos ou? Konbyen larzan ou annan dan ou pos ou?En Manm in dir sa Mr Speaker ou kapab get lo *Verbatim*.

Mr Speaker i annan en Manm ki'n dir ki bann laboutik i kapab met bann komodite *STC* lo *shelf*. E be Mr Speaker i deza pe arive sa! I deza pe arive sa. Komodite *STC* i lo *shelf* dan plizyer magazen partou otour Sesel Mahé, Praslin, La Digue. *STC* i osi en *wholesaler*! *STC* i en *wholesaler*. E plizyer marsan i aste bann komodite de baz *wholesale* avek *STC*.

Sa ki i vann *hypermarket*, sa ki *hypermarket* sa ki pe ganny vann *hypermarket* i bann komodite ki *hypermarket* ki *STC* in fer vini atraver *middlemen*. Ki son pri in deza mont en ti pe pli o ki i sipoze ete egzazer en pti pe plis.

Apré ler i ariv isi i al *hypermarket* avek bann lezot laboutik *STC* e Praslin, La Digue en lot *markup* i ganny mete lo la ankor e ankor la, la mon war be *middlemen* ankor i ganny plis larzan la i al fer en lot *building* Sengapour ouswa i ava fer enn Lanmerik.

Mr Speaker i annan lezot *wholesaler* Sesel ki zot komodite i bokou pli bon marse ki *wholesaler* *STC*. Sa i lefe e nou i tou dan sa Lasanble nou konn sa. Eski Gouvernman le kestyon ki nou bezwen demande, eski Gouvernman *US* i le donn en *unfair advantage* *STC*, lo ledo bann *retailers*?

Pou fer bann *middlemen* kontinyelman vin pli ris ankor kontinyen ranpli zot pos! En kestyon enportan ki nou bezwen demande la. Ouswa eski zot le monopoliz e kontrol bann *retailers* parey dan letan Parti Inik?

Eski zot anvi nou retourn ankor dan Parti Inik? Tousala i bann kestyon enportan ki nou bezwen demande dan sa Lasanble ozordi aköz sa fer *franchise* sa Mr Speaker i kit en move gou dan labous plizyer Seselwa.

Mr Speaker ozordi nou dan en *free market economy*. E lepep i merit annan en swa kot i aste son komodite. E zisteman i fer mwan mazin lanons sa ki Mr Faure ti fer dan enn son *press conference* i ti dir ki *STC* i sipoze pran bann prodwi avek bann fermye ek peser. Oli? Oli Mr Speaker?

Praslin, *STC* Praslin zot met, zot prodwi ki zot enporte lo *shelf* zot met sa bann prodwi avan. Fodre tou zot prodwi i vann avan, apre ki zot met prodwi ki bann fermye in vann zot. E prodwi sa bann fermye sa bann legim i ganny letan pouri ek zot, e apre zot rann sa bann fermye sa prodwi pouri i dir pa'n vann. Eski i byen sa?

Senm sa ki nou apel annou ed nou frer ek ser

Seselwa bann fermye? Peser pa *STC* ti pou pran pwason ek bann peser Praslin pou met, pou vann? Oli? Oli kot zot pey bann peser ek fermye?

Mr Speaker zis ou konnen sa bann zafer la Mr Speaker ou konnen parol i zoli, li me selman aksyon, zero. E i annan fermye ki vin konplent avek mwan Mr Speaker ki menm apre ki zot in donn sa de pti legim zot in vann avek *STC* en ler i pran zot en mwan, de mwan zot bezwen esper en bon pe letan avan zot ganny zot pti larzan.

Konmsi tousala i bann keksoz ki fer ou enn ler kestyonn bann gro, gro *statement* ki ganny fer dan bann *press conference*. En lot kestyon enportan aköz? Sa annefe Onorab Regina ki'n koz avek mwan lo sa size ki'n *remind* mwan poudir Onorab Esparon eskize ki'n *remind* mwan en keksoz enportan.

E mon krwar i annan en Manm ki'n tous lo la mon krwar Onorab Andre. Aköz ki nou bezwen enpoz sa kart *STC* lo tou Seselwa. Pa tou Seselwa ki pe mal servi sa larzan, ki zot pe ganny donner. E i annan en bon pe en kantite Seselwa la deor la mazorite Seselwa i *would say more than 80percent* pa plis i vreman responsab.

E, sa ki Gouvernman in fer atraver *ASP* se ki zot in pran tou Seselwa zot in met dan en menm sak dan en sel sak. Konmsi zot pe dir tou seselwa ler zot pou ganny larzan zot pou al diverti kontan, ki i pa larealite Mr Speaker.

Wi i annan en bann ki zot e nou konnen dan nou distrik sa bann dimoun. I annan en bann ki ler zot ganny sa zot al kot *STC*, zot pran bann komodite, aste komodite ek sa kart pou sa *amount* ki zot in gannyen 1500, 2000, 1000 depan.

Apré zot revann sa komodite pou ganny larzan pou al bwar oubyen pou al fer lezot keksoz ki mal. Me selman sa i en pti poursantaz. Ou pa kapab pini tou dimoun pou aksyon enn ou de ki pe mal servi sa larzan.

Mr Speaker sa mon pe ganny en konpran aköz nou pe enpoz lo sa bann dimoun e Onorab Andre eksplik sa byen. I annan fanmir ki fer Bidze zot fer Bidze zot konnen ki tou zot bann depans sa mwan nou annan depans *daycare*, nou annan nou bil pou peye kekfw a i annan en *loan* en isi laba.

E sa larzan ki ou pe donn li ou bezwen enpoz lo li mon pou donn ou 2500 lo la pou al aste komodite *STC* kan ou pa

bezwen 2500 pou al kot *STC* ou. Aköz sa 2500 i annan lezot depans i annan lezot keksoz ki ou ti bezwen fer avek sa larzan sa en keksoz mal ki sa Gouvernman pe enpoz lo nou pep ki nou bezwen kase.

Kart nou annan bann travayer sosyal dan distrik, bann travayer sosyal ouswa menm *DA*, i bezwen konnen bann dimoun dan distrik ki pa responsab ki pou pran mal servi zot larzan. Alor la ou dir *ok* sa bann nou a donn kart me pa enpoz sa lo tou Seselwa kan annan bokou nou bann frer ek ser ki vreman responsab la deor.

Alor Mr Speaker sa Mosyon ki la i zis dan mon lopinyon en bat latet. Mon ti kapab servi en lot mo mon pa pou servi aköz i pa *parliamentary*.

Me sa Mosyon Mr Speaker i en Mosyon ki pa fer sans i zis, ou konnen ki zot pe fer ou a krwar zot pe lev en karpèt zot pe sey balye salte anba la. Alor Mr Speaker mwan mon Speaker mwan mon pa pou kapab siport en Mosyon ki pa fer sans koumsa aköz mon santi ki nou bezwen fer keksoz ki dan benefis e lentere tou Seselwa, me pa dan benefis en bann *middlemen* ki pou al fer zot

bann gro sato partou dan lemonn. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Woodcock. Yes, Onorab Sebastien Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon pa konnen si i pou *relevant anymore* akoz Onorab i annan en referans ki i kontan fer. E Onorab i fer sa referans kategorik li.

I pa disteng sa i referans voler e i adres sa ver sa kote latab. Ziskan ozordi Onorab pa ankor anmenn laprev i annan Manm ki'n *challenge* li lot fwa pou anmenn laprev lekel bann dimoun ki'n vole lo sa kote latab. *Ok?*

So i ti annan son bann pwen pou li fer ou pa *mind* nou tou nou fer nou pwen. Si okenn Manm i santi li *aggrieve* par okenn keksoz ki'n ganny dir me mon krwar Onorab i bezwen disteng son pwen politik avek latak ki i pou fer e viz li ver lezot Manm.

Sa i en pwen enportan akoz nou pa reprezant Gouvernman nou reprezant en parti politik dan Lasanble Nasyonal. So nou'n anmenn en Mosyon pou dimoun e nou'n donn loportinite Lasanble pou koz lo la. Si i pa dakor ek sa

Mosyon i eksprim son dezakor e i fer tou son pwen parey in fer lo konklizyon son deba.

Mon napa problem ek sa, me sa eleman fer antre en pwendvi personnel e *drag* nou ladan *it's almost an imputation* Mr Speaker. Kont Manm Lasanble kot son bann koleg ki travay avek li.

So, se sa ki mon ti oule, mon ti oule met devan Lasanble. Mon napa nanryen, mon pa pou anpes Onorab koze zanmen mwan. Mon mwan krwar dan *freedom of speech*. Me nou bezwen servi sa *freedom* byen. Sa ti mon komanter e Mersi pou donn mwan loportinite.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Pillay. Onorab Loze.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon pa ti pou lev lanmen be mon non in ganny nonmen konmkwa mon pa kontan ler zot koz lo lepase. Mon a klarifye mon pozisyon.

Mr Speaker mon krwar i annan en problem grav avek Onorab Roucou en i ankor pe myole. Mr Speaker mwan mon pozisyon i tre senp mwan. Tan ki *LDS* i kole dan lepase i bon pou mwan. Zot kapab reste

stuck dan sa retorik lepase *SNP* ki zot Dirizan in trennen pandan sa dernyen 25an.

It's fine by me mwan personnelman mwan pa pou zanmen obzekte met bar dan larou en keksoz *that will win me the election*. Mon pa pou obzekte, mon pa pou anpes zot mwan.

Si zot pa realize ki fonder trou zot pe met zot lipye ladan vizavi elektora, i pa mwan ki pou vin tir zot Mr Speaker. So sa *statement* ki mwan mon pa oule zot koz lo lepase i pa korek. Mr Speaker en dernyen pwen mon anvi fer.

MR SPEAKER

En moman Onorab. Onorab Pillay in fer en klarifikasyon. Ou pa pe fer en klarifikasyon.

HON JOHAN LOZE

Mon annan zis en klarifikasyon ankor mon le fer.

MR SPEAKER

Ou pe reponn en lot Manm. Me ou'n ganny sans koze bomaten. So mon pa pou donn ou e dezyenm sans ...

HON JOHAN LOZE

Mon annan en keston mon le poze Mr Speaker.

MR SPEAKER

Klarifikasyon.

HON JOHAN LOZE

En keston pou klarifye. Mr Speaker eski nou koman Manm Lasanble, eski i nou fonksyon pou *mislead* nou pep vizavi sa levennman ki ti pas an 1941 a 1944 ki koni koman "*the shoah*" bann Zwif i apel li "*the shoah*" Zwif ouswa *the holocaust*.

Kot 6milyon Zwif ti ganny touye bokou pep Roma e bokou ki zenosid ki Adolf Hitler ti komet Lerop? Sa i keston ki mwan mon anvi aköz mon annan mwan 2 zanfan lekol.

Mon anvi konnen si i normal pou nou fer sa Mr Speaker, pou nou *equate* sa ki'n pase Sesel avek *the shoah*?

MR SPEAKER

Bon lo tou lede. Mersi, Mersi Onorab. Bon lo tou le de. Mersi lo tou le de pwen klarifikasyon tou Manm i annan laliberte lekspresyon.

Tou Manm i annan drwa koze dan sa Lasanble me zot bezwen konnen pou dir avek sa laliberte lekspresyon i annan osi tou responsabilite.

E nou konnen osi bann konsekans ki vini. Alor *whether* zot fer en *statement* ki *mislead* serten dimoun. Me nou konnen poudir apre i annan son reperkisyon. So sa i zot laliberte

ki manner zot pou koze *and all that*.

Onorab Pillay ou'n dir pou dir parti son *statement* in *almost impute*. Mon ti pe port latansyon lo la. Wi ou'n byen dir ki *almost impute* me i pa'n *impute*.

Sa konversasyon sa deba anfen ler mon pe ekoute *from the Chair* bokou fwa nou perdi lesansyel Mosyon. Akoz nou pe reponn sa ki en lot Manm in dir. E si en Manm e in annan dan deba bomaten in mansyonn koripsyon, Koripsyon lo en kote, koripsyon parmi en parti politik. Me parey ankor ou pe dir Onorab Pillay in *almost input*.

Me lo moman ki pou'n mansyonn non en Manm. Mon pou antre ladan akoz la ou bezwen *substantiate*. Ler Onorab Woodcock in mansyonn voler, in mansyon *middlemen* i pa'n mansyonn non personn.

So ankor in *almost input* e mon osi tou mon ti pe port latansyon. Me parey mon pe dir annou konsantre lo lesansyel Mosyon. Si nou pou kontinyen en Manm i fer en entervansyon nou reponn sa Manm *and all that* nou pou perdi lesansyel sa Mosyon deor ki la. E dimoun deor osi tou pou perdi son sans konpran kwa ki nou pe debat lo la.

E mon swete ki apre midi ler nou ava repran bann lezot Manm ki lo mon lalis pou entervenir i ava retourn lo lesansyel Mosyon.

Bon nou pou avan nou terminen la mon anvi zis enform bann Manm *Bills Committee* ki *Bills Committee* pe rankontre toudswit dan *Committee Room 3*. Avek sa Lasanble nou pou pran *break* nou pou *adjourn* ziska 2er apre midi.

(BREAK)

MR SPEAKER

Bonn apre midi tou Manm Onorab e bonn apre midi tou dimoun ki a lekout e pe swiv travay Lasanble Nasyonal. Mon'n ganny en dokiman ki sorti kot ASP be lemoman ki mon lofis i fini *translate* mon a kapab *share* avek bann Manm lo rezondet sa kart *STC*.

E mon krwar i ava enportan ki mon kapab lir *from the Chair* e osi fer en kopi bann Manm gannyen.

Nou ava kontinyen avek deba lo Mosyon ki devan *house* e prosennman lo mon lalis mon annan Onorab Wilbert Herminie. Onorab Herminie laparol i pou ou.

HON WILBERT HERMINIE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker Manm koleg Onorab e tou dimoun ki a lekout.

Mr Speaker mon pou pran laparol la apre midi pou aport-e mon sipor a Mosyon anmennen par Onorab Paul Ernesta.

Sa Mosyon dan li menm i pe demann avek nou Lasanble pour demann Gouvernman pou ouver bann *franchise* ouwa bann lezot *retail outlet* dan distrik dan lafason ki pou ed bann fanmir Seselwa pou ganny akse avek bann komodite esansyel a en pri konparab avek sa pri ki *STC* pe vann.

Sa Mosyon li menm son lespri i bon. Akoz ler nou pe gete dan bann serten rezyon nou war ki sirtou dan sid menm dan nor i annan serten rezyon ki napa en *store STC*.

So sa Mosyon pe fer demann avek sa Lasanble pou demann Gouvernman pou fer bann *mechanism available* pou ki sa bann komodite esansyel i ganny fer ariv pli pre avek nou bann zabitan.

Me Mr Speaker mon reste etonnen akoz napa okenn landrwa dan sa Mosyon ki met kart *STC*. E mon reste etonnen ki bokou enterven an fer zot repons lo sa Mosyon *about* kart *STC*.

Ler nou pe lir sa Mosyon i pe fer, i pe met lanfaz komodite esansyel i vin a la porte tou pep Seselwa. Be mon reste etonnen pou mwan war ki enn koleg Manm Onorab, Onorab Woodcock i dir sa Mosyon napa okenn sans ladan.

Mon espere ki zabitan Grand Anse Praslin e zabitan Takamaka e Lepep Seselwa an zeneral pe ekoute ki Onorab Woodcock in dir ki napa okenn lenportans pou bann frer ser Seselwa ganny akse avek komodite esansyel dan zot distrik. Sa ki esansyelman ki Onorab Woodcock in dir.

Mwan mon pou pran en lot lapros e mon pou siport sa Mosyon. Mon pou pran legzanp mon distrik. Distrik La Rivere Anglaise, distrik santral ki bokou dimoun mon'n koz avek in dir mwan sa *outlet STC* ki o bor stenn bis i ed zot bokou akoz i pre avek landrwa reste, zot kapab fer zot konmisyon, ganny akse avek komodite esansyel e i fasil pou zot mont dan Lakour.

Be mwan mon ti pe demann oter Mosyon en sizesyon ki i bezwen annan en komitman avek bann lezot marsan dan distrik, dan bann sou distrik pou fer ki sa bann komodite esansyel i vin *available* dan rezyon pli pre ek

zot dan bann sou distrik ki sa i a fer li pli fasil ki zot pa bezwen aktyelman desann kot bann *outlet* ki dan bann rezyon. Bann *outlet* rezyonal.

So mon pe demann en pledwari avek loter Mosyon pou tous en pe sa ler i pe reponn akoz ti ava bon sa bann, sa bann *outlet or franchise* i dan bann rezyon ki i fasil pou bann zabitan ganny akse avek.

Mr Speaker Mosyon in vin dan en moman aportinan vi ki la nou pe fer fas avek sa lepidemi, sa pandemi *COVID*.

E sa i a osi ede pou restrikte mouvman e sa bann fasilite i ava pli pre avek nou bann zabitan. E sa mon krwar i ava en bon fason pou *avoid* bokou rasanbleman e pou ed restriksyon mouvman.

Mr Speaker yer mon'n reste etonnen ler mon'n war serten Onorab in lev lanmen devan Bondye e in dir ki serten keksoz in arive dan lefase, e mwan mon'n ganny en teks la bann dimoun ki ti dan Milisya i dir sa pa en keksoz ki vre.

I annan en lepok ki komodite ti ganny anvoye dan gran peron e ti tonton ti pase ti anmase. Be manze Milisya ki ozordi in fer ou gro e gra e la ozordi ou pe koz koumsa.

Ler loulou i ganny tire dan trou, epi i manz lanmen

ki'n fer li benefisyé sanmenm sa. Sa bann lapros ki'n nou war sort kot Lopozisyon.

Mr Speaker dimoun i bezwen konpran ki sa kart *STC* la ki zot pe dir ki bokou pe koz lo la bokou keksoz in ganny dir lo la. Sa i larzan ki pe ganny servi larzan Leta ki pe ganny servi pou soutenir ou *income* i pa larzan ou prop larzan ki ou'n travay.

Si ou prop larzan ou kapab al okenn laboutik. Be sa larzan i sorti kot *ASP* e i enportan ki ganny depanse dan serten landrwa ki kapab ganny *accountable* tou. Sa ki lenportans ki sa kart in vin *into play* i annan *accountability* a kot sa bann keksoz i ganny depanse.

Si ou servi ou prop larzan ou larzan lafen di mwan sa ou kapab fer *shopping* kot ou anvi. So i bezwen annan serten *check and balances* lo kote sa larzan i ganny depanse. Mr Speaker i annan en keksoz ankor ki'n ganny dir ki mon bezwen tous lo la. I annan en *MNA* ki'n dir ki i pa pou vot lo sa size ler nou pe koz lo size vant *MNA* in dir atraver ou Mr Speaker ki li i pa war sa Mosyon enportan e i pa pou vote lo sa size.

Ki sa i vedir pou lepep Seselwa Mr Speaker. Ki sa i vedir, i vedir ki sa Manm pa

enterese avek ou *welfare* e *welfare* sa pep Seselwa.

Nou dan *United Seychelles* nou vin ek en Mosyon pou nou atak *issue* lo vant Seselwa e mon krwar sa i en bon Mosyon ki pe anmennen par Onorab Paul Ernesta e mwan mon pou siport sa Mosyon. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Herminie. Yes, Onorab Wavel Woodcock.

HON WAVEL WOODCOCK

Mr Speaker zis pou klarifye en keksoz an menm tan mon pe raise en *matter of privilege* akoz mon krwar sa ki mon'n dir pe ganny *misinterpreted* par Onorab Herminie.

Mon zanmen mon'n dir ki mon pa an faver zabitan Grand Anse Praslin ganny bann komodite de baz a en pri abordab.

Sa ki mon'n dir se ki mon pa krwar sa ki zot pe demande dan Mosyon i solisyon pou ki zabitan dan mon distrik i ganny bann komodite abordab.

Akoz mwan mon krwar ki i annan solisyon pli meyer ki nou kapab servi. Zis pou klarifye sa Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab i pa en *matter of privilege alright*, i klarifikasyon annou ganny li kler.

Non, Onorab Herminie mon krwar zis in fer en klarifikasyon. Me parey mon dir me Manm pe reponn sa ki en lot Manm in dir. E Onorab Herminie osi i pa'n fer masyon spesifik sa Manm *alright?* So pou mwan i zis en klarifikasyon *and will leave it at that.* Mon ava *call on* Onorab John Hoareau pou son entervansyon.

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker. Bonn apre midi tou Manm e tou dimoun a lekout.

Mr Speaker Mosyon ki devan i demann en analiz profon i demann osi annan en sans balans. Nou pa kapab toultan avek bann Mosyon koumsa tonm dan bann largiman *populiste* pou blanm isi, blanm laba, blanm isi, blanm laba me nou bezwen amenn en Mosyon ki pou anmenn en vre solisyon a en problem.

Mr Speaker mon pe dir sa akoz senpleman ler mon'n ekout bann entervenans Onorab Ghislain in blanm *FTC* pou la fason ki *franchise* ti ete apre ki finalman in ganny arete. In blanm *FTC* pou sa rezon.

Ler nou get bann lezot Manm osi ki'n koze zot in rod tou sord largiman pou sey prouv en pwen ki pa egziste.

Akoz mon pe dir sa. Ki ti arive ek *franchise* fransman? *Franchise* a en lepok ki i ti pe egziste ti annan tro bokou vol, ti annan tro bokou problem lozistik parey i pe dir *STC* ti bezwen aste plizyer *pickup* kote ti aste sa *pickup*? Ki mark sa *pickup*? Zis en dimoun ki ti pe benefisyé la.

Dezyenmman ler ti pe anmenn sa bann komodite dan distrik si i amenn 40 kes delwil zis 30 ki ti ariv kot laboutik. 10 ti disparet. Se sa bann problem lozistik ki ti fer ki *franchise* ti bezwen arete.

Mr Speaker ler ou get osi problem *franchise* ou kapab vwar pou dir si par egzanz dan distrik i annan en laboutik ki *franchise* e i annan en enportater ki dizon i fer vini delwil *sunflower* ki menm mark oubyen ki menm parey avek sa ki *STC* i fer vini, li i pa ti annan dwa aste avek sa lezot dimoun li. Akoz zisteman sa relasyon komers ki i ti'n etabli atraver sa *franchise*. Menm si sa komodite ti pli bon marse atraver en lot, en lot enportater.

Alor i ti vwar li bezwen koman dir bezwen reste atase, anmare avek *STC*. E ler i ti fer

sa ki ti arive bann lezot laboutik ki ti pe pran sa ki pli bon marse li i ti war li a en dezavantaz parske son pri ki *STC* ti pe vann li ti pli ser ki leres. Sa in arive en problem reel sa. Mon pa pe dir tou marsandiz me serten marsandiz a en serten moman serten enportater i enport li pli bon marse ki *STC*.

Nou'n vwar avek dir osi ti arive ler *Chaka* ek *Deenu* ti fer vin diri pli bon marse ki *STC*.

Alor *franchise* li menm i pa solisyon sa problem. Mon krwar taler ler Onorab Adelaide in koze in fer en pwen, i dir les sa kart ki zot gannyen bann dimoun ki ganny sa peyman, sa *welfare* kapab ganny tranzakte dan bann diferan laboutik.

Ti kapab annan en mekanizm kot sa kart ou *clock-in* e i dedwir ou bann komisyon ki ou pe pran ou, kou bann konmisyon ki ou pe pran.

E pli tar sa i ganny konverti ler sa marsan petet i ava al kot mon pa konnen mwan si *Treasury* oubyen en lot landrwa kot i pou li al kolekte son larzan.

So sa ti en *modalité* pou fer li si zot ti vremen enterese dan sa ka tou dimoun ti ava pe ganny en pti morso sa bann gato. Tou marsan, tou dimoun.

Dezyenmman Mr Speaker ler ou gete bomaten nou'n

ganny sa lenformasyon avek Onorab Ernesta poudir apepre 6milyon i ganny *subsidize* par mwan. Korek sa. *Right* si aprezan *STC* pe ganny sibvansyon 6milyon par mwan e bann lezot marsan ki fer menm biznes, menm lalinye biznes pou vann komodite pa pe ganny okenn *subsidy* zot. E zot pe *compete* lo menm *market*, pou menm *market* avek *STC*. Eski sa pa en *unfair trade practice*?

Ou pe *subside* pou ou kit ou pri ba be mwan, mon pa pe ganny okenn *subsidy* me solman ou pe vin *compete* lo menm, pou menm *market* avek ou. E sa Mr Speaker i en keksoz ki fer sa *trade unfair* e i en size ki petet mon pa konnen *Fair Trading Commission* i bezwen get ladan osi.

E menm Onorab Aglae in demande ki *STC* i ganny plis ankor, plis ankor sibvansyon. Nou konnen pou dir deza *STC* i ganny akse avek *foreign exchange* atraver Labank Santral ki li i pa bezwen al *through* bann *commercial bank* e i ganny en *fair rate* pou son *foreign exchange* ki li i bezwen pou aste.

Sa mwan pa *mind about* sa. Me selman tousala i bann avantaz ki en pti pe *unfair* ler ou

pe get li lo kote sa kalite biznes, sa kalite *trade*.

Mr Speaker eski osi i annan en lenpak pou gete swa si i annan keksoz pozitiv oubyen negativ lo tou bann laboutik dizon dan rezyon Mont Fleuri e Plaisance ki pe *compete* avek *STC*.

Zot osi zot pe pey taks e la mon pe mazine si nou pou al lo en lide *franchise* ankor pou refer *franchise* dan bann distrik ou pe *increase* ankor sa *market share* pou *STC*.

Eski i pa *unfair* lo bann enportater, lezot enportater? Eski ler ou pe fer sa ou pe *gain* en *larger market share* sa bann lezot enportater pou vwar pou dir zot lavant osi zot pou redwir e zot osi zot annan *overheads*, zot annan dimoun ki zot anploye, zot annan taks ki zot pey Gouvernman e tousala osi pou redwir.

Mon pa pe protez bann lezot enportater, me selman mon pe senpleman dir ki fodre ki nou get sa avek en lide balanse, fodre nou balans keksoz.

Annou gete ki benefis i anmennen pou nou dimoun dan distrik osi annou gete ki mannyer i kapab dekouraz biznes, ki mannyer i kapab annan en lefe advers lo

lakantite volim biznes ki pe marse.

Manda *STC* Mr Speaker in touzour pou fer sir ki i annan sa bann *basic commodity* e ki sa bann komodite i vann a en pri rezonnab. E se sa ki *STC* i devret pe fer. *STC* pa devret pe angaz li pou donn en *shopping experience*. Nou vwar deza ler *STC* pe met son pri dizon lo delwil R27 par boutey mon pa konnen si i egzakt sa ki mon pe dir, R27 oubyen plis oubyen mwens par boutey.

Me mon pe zis donn en legzanp. Ler i pe met sa pri sa pri i pe kouver pou sa gro kantite fre *aircon* ki i pe fer pou pey elektrik pou *aircon* pou li refrwadir sa grander *supermarket*.

Sa pri osi pe pey pou sa *rent* avek *SSI*, sa pri osi pe pey pou lezot depans ki annan ki *otherwise* si ti pe fer li vann koman *wholesale* oubyen koman en *outlet* pli senp zis pou sa bann komodite esansyel i ti a kapab fer sa bokou pli bon marse.

Mr Speaker zefor Gouvernman i devret gide ver pou anmenn marsandiz Sesel a en to pli ba posib. Nou'n vwar pou dir Prezidan Faure ti al sey al Botswana, Kenya, *Maurice*. *Bulk buying* nou'n tann koz lo la nou'n tann koz lo lavyann pli

bon marse be oli? Oli, oli tou sa bann *MOU* ki'n sinyen oli *follow up* lo la? E se sa ki nou pe rode.

Se sa ki dimoun dan distrik pe rode, i pe rod lo sa bann keksoz lavyann, legim ensidswit, bann fri pli bon marse. E se sa ki nou kapab fer li koup *middleman buy from the source*. Mon krwar sa deba in deza ganny fer la dan sa Lasanble.

Mon pe osi Mr Speaker refer osi dan sa moman *COVID*. Eski dan sa moman *COVID* nou pe pare pou nou annan en sistenm kot zis *STC* ki pou viv me lezot tou dimoun tou le zot marsan, tou le zot enportater pou bese? Zot volim biznes pou bese? So nou bezwen kalkil sa akoz sa bann dimoun i pey taks zot annan zot anploy dimoun ensidswit.

Mr Speaker mwan mon ti a kontan ed Onorab Paul Ernesta si sipleman i ti modifeye son Mosyon e lir li koumsa;-

'An vi ki nou lekonomi pe eksperyans lefe negativ *COVID-19* kot pri komodite pe ogmante e koman konsekans bokou dimoun pe ganny afekte dan sa konteks mon pe demann Lasanble pou fer en demann avek Gouvernman pou travay ek *STC*, pou fer desann pri komodite e kolabor avek sekter prive pou konsider etabli

franchise ouswa *outlet*,
ensidswit.

Si i ti met sa *at least* nou ti a vwar poudir i pe demann Gouvernman pou pran en linisyativ pou sey fer desann pri marsandiz. Apre nou ava get sa bann zafer *outlet* komodite *whatever* ki sivre. Ok.

Mr Speaker se sa mon pwen ki mon ti a anvi prezante apre midi. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab John Hoareau.
Yes, Onorab Chantal Ghislain.

HON CHANTAL GHISLAIN

Bonn apre midi Mr Speaker. Mr Speaker zis mon ti anvi don'n en leklersisman lo en keksoz ki Onorab Hoareau in dir an sa ki konsern sa ki mon'n dir *and* mon krwar in mal i pa'n konpran kwa ki mon pe sey dir e mwan mon pa ti pe vremen dir poudir mon pe blanm *FTC*.

Si i ti ekout byen sa ki mon ti'n dir i ti a ganny byen konpran e Mr Speaker mon pou relir ki mon ti'n dir.

Mr Speaker avek sanzman dan Polisi ekonomik Sesel fonksyonman, e loperasyon *STC* ti osi sanze pou vin anliny avek nouvo konteks politik lokal e enternasyonal.

E avek bann Lalwa ki'n vin an plas par egzanp *Fair Trading*

Commission e avek liberalizasyon dan komers, *STC* ti nepli kapab fors en marsan pou vann son marsandiz lo pri ki li *STC* i oule.' Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Ghislain pou ou klarifikasyon. Bon mon ava donn parol Onorab Jude Valmont.

HON JUDE VALMONT

Mersi pou laparol Mr Speaker. Bonn apre midi, bonn apre midi tou koleg Onorab e tou manm piblik ki pe swiv nou. Mr Speaker bokou in ganny dir depi bomaten lo sa Mosyon. Bokou bann pwen valid in sorti, bokou kontribisyon. Me selman in annan son pti bout kankan osi ki pa ti neserer.

Mosyon li menm li i pa'n i pa lo i ni lo Prezidan Faure, ni lo kart *STC* li menm. An tou ka i en lespri Mosyon se pou adres ede, adres sa sityasyon pri lavi. Akoz la nou pe koz lo vant Seselwa e lespri sa Mosyon i lo la.

E *mind you* sa Mosyon fason in ganny prezante, fason Onorab Ernesta in prezant sa Mosyon i montre ou ki nou parti *United Seychelles* ki nou'n dir toultan nou met 'zonm o sant

developman' alor nou pe koz pou la popilasyon.

E li i pe koz pou son bann *constituents* akoz in war ki Takamaka son bann dimoun pe ganny afekte par sa sityasyon pri lavi.

Alor i anmenn sa Mosyon dan bonn fwa sa mon kon krwar mon bann koleg lo lot kote latab zot bezwen met an lespri in anmenn an bonnfwa.

Nou pa'n anmenn parey i annan serten akize voler, isi laba nou pa'n vin avek sa lespri nou. Zot bezwen konpran nou 6enm Lasanble nou *United Seychelles* ek nou nouvo Konstitisyon si zot ti'n pran letan mon konnen zot annan nou Konstitisyon zot lir an kasyet anba latab me selman pas ladan lir li zot a konnen ki egzaktaman sa nouvo zenerasyon politisyen pe anmennen.

Nou pe anmenn keksoz pozitiv parey ler zot in al - zot anmenn keksoz pozitiv la sa parti ki asiz lo mon kote latab toultan nou'n pare pou kontribye e vot ansanm ek zot. Alor mon pa war okenn rezon ki si ozordi nou pe koz keksoz ki pozitiv ki la popilasyon deor pe egzize nou koze. Alor mon krwar zot osi zot bezwen *at least* montre zot sipor.

Mr Speaker lide sa Mosyon osi se pou adres sa sityasyon sa nouvo normal ki nou ladan. *COVID-19* ozordi ki pe afekte nou i egzize ki nou fer fas avek bann sityasyon ki parey zot egzize ki nou gard sa eleman *social distancing* alor ki nou war Mr Speaker. Ler Onorab Ernesta in prezant sa la i pe rod fason ki nou desantraliz bann servis ki *STC* i ofer nou. Alor li in dir *franchise* oubyen parey in dir bann *outlets*. Alor *mind you* pep Seselwa zabitan Pointe Larue ki la deor la *COVID* i ankor en realite li.

Zot in war yer swar in dir keksoz e sa 2enm vag mon pa anvi kree panik me selman sa 2enm vag evantyelman i pou vini li e nou'n ganny dir met nou pare.

Alor Mosyon ki pe fer in dir anmenn *franchise*, anmenn *outlet* alor i e anmenn sa solisyon pou ou.

Sa zabitan Pointe Larue ou sa zabitan Takamaka, ou sa Seselwa i pe anmenn sa solisyon pou ou dan plas ou desann, ou vin *STC* ki ou annan sans ganny *COVID* parmi en gran kantite dimoun. *Zis picture hypermarket* dan en Sanmdi apre midi, sanmdi bomaten sa kantite dimoun alors i pe redwir ou risk.

Osi si demen i annan sa ki nou dir en *lockdown* i donn nou en ler pou nou al fer nou konmisyon. Nou bezwen konserv letan. Alor si ti annan *franchise* rezyonal parey Onorab in refer sorti.

Petet ti a sov nou 1erdtan, 2erdtan nou anler nou kapab fini fer nou *achat* dan nou rezyon menm. Apre nou, nou al fer lezot keksoz ki annan pou fer.

Akoz i dezyenm vag ler i pou met *lockdown* nou pou ganny restrikte nou letan. Alor nou bezwen rod fason inovativ pou servi nou letan. E sa *franchise* se sa solisyon ki i pe anmennen. Si senp. E i senp, senp, senp mon pa war nanryen pou fer kankan lo la. Napa nanryen pou parl lo nou lepase ankor.

O kontrer nou bann politisyen parey nou dir lot kote latab i kontan dir li, "Fer li nou Lasanble." Be fer sa Mosyon vin pou zot osi akoz i Mosyon Lasanble apre li. Alor fer li vin zot Mosyon! Pran sa pozisyon *leadership* ki zot dir zot annan, montre lepep Seselwa ki nou dan sa Lasanble nou pa vin koz nanryen ditou. Nou vin koz keksoz ki fer sans e ki pou fer pou garanti ki demen zot pos i ranpli zot vant i plen. E se sa.

Sa 2 mwan, sa 3mwan ki pe vini la, si nou sa Lasanble parey in ganny dir anmenn en dyalog Onorab William ti prezant sa ti anmenn en Mosyon ti dir, annou form en Komite, annou anmenn en dyalog Nasyonal. Be se sa ki nou merit pe fer la ozordi. Nou parti parey mon'n dir *United Seychelles* e nou Prezidan i dir inifye pep Seselwa.

Mon krwar se nou la. Speaker i kontan dir sa. Onorab Speaker li osi i kontan dir nou servi nou Lasanble pou edik nou pep. Silvouple mon krwar la i letan, sa letan ki nou pe pas ladan la i difisil. Annou pa gaspiy letan e fer krwar ki isi laba, konmsi Onorab Loze i kontan dir "patati patata."

Mon krwar la i letan pou nou inifye komans annou lans sa dyalog Nasyonal nou, nou ganny sa loportinite 2 zour si pa menm 3 zour dan en semenn. Se la nou bezwen fer sa diferans, e se la kot i konmanse. Nou la parey Onorab Speaker in dir nou edik lepep. E annou servi en loportinite in vin devan zot mon bann koleg *LDS*.

En Mosyon zot kontan dir dan langaz politik sa en Mosyon *populiste* sa. Si zot pa vot kont sa zot pa vot kont vant, zot pou al blok vant Seselwa e demen sa

sityasyon ki pe vini mwan mon, mon pe dir zot mwan.

Demen Seselwa *will hold you to account*. Zot pe dir sa ki pe koze Prezidan Ramkalawan pou vin o pouvwar be zot vot kont entel Mosyon. Ni menm Prezidan Ramkalawan zot pa pou war parey zot pe dir.

Seselwa pe ziz zot la deor. E annou pran politik partizan annou met de kote annou vwar pozitivite. Akoz malerezman sa i larealite sityasyon. Mwan koman enn bann zenn mon asize mon analize. Mon'n war si ou poudir mwan dekrir *LDS* ozordi mon pou zis met sa pti baton negativ. Senp. Ou pa ni bezwen en mo, ou bezwen zis en let sepa sa pa en let en senbol. Zot zis en senbol. Alor ki mon dir ek zot aret get, silvouple i annan *MNA* entelizan parmi zot. Bokou zot, zot entelizan.

Mon pe enplor zot, mon pe enplor zot, mwan koman en zenn mwan pe reprezant lezot zenn dan mon distrik. Mon reprezant lezot dimoun ou konnen ki mon koman en zenn mon demann zot get li pozitivman annou tir sa lespri negativite akoz se sa ki pou fer zot demen vot kont en tel Mosyon, e zot pou blok vant Seselwa.

E ler i vin Sa 2 mwan nou dan *lockdown*, en boug pou

asize pou dir get sa vre nou bezwen zot pou koz pou nou zot, zot deside blok en tel Mosyon ki ti pou anmenn lavantaz pou nou.

Pa bliye pa zis Onorab Ernesta ki sorti dan Sid. Onorab Adelaide li osi i sorti dan sid. Konbyen, Onorab Mondon osi konbyen fwa zot in konplent. Menm zot *Leader* in dir annou larg Lasanble boner zot bezwen ariv kot zot boner long zistans. Be si i annan *franchise* dan zot zanmirant petet i a fasilite zot osi.

Si nou annan en moman letan i dir nou annan 3erdtan pou sorti. *At least* ou sorti Baie Lazare ou al Takamaka kot Onorab laba ou fer ou *shopping* apre ou al fer lezot keksoz ki ou annan pou fer. Sa ki mwan mon en pwen bann pwen ki mon'n anvi fer sorti.

An menm tan Mr Speaker, mwan mon krwar ki sa Mosyon ler i koz lo pri lavi Onorab Ernesta in met sa bann serten pwen devan li. E in nonm parey ou'n dir *deal* avek sityasyon pri lavi *and whatnot*, be ki i fer? Dan distrik, ou konnen parfwa nou get keksoz enn pti pe tro larz. Enn pti pe tro global.

Bokou nou la parey serten *MNA* in dir i annan nou'n ganny elekte. In fer sorti byen kler nou i annan nou in ganny

elekte, i annan pa'n ganny elekte zot pa konn distrik me selman mwan mon pe koz la pou bann *MNA* ki'n ganny elekte direkteman dan bann distrik.

Annou mon bann koleg Onorab get keksoz en pe pli lokalize. *After all* zot reprezant en distrik zot. Petet zot pa in *touch* ek zot dimoun, petet zot pa al lo teren, zot pa koz ek zot dimoun akoz mwan lo mon kote mon konnen mon bann dimoun i an kontak. Alor annou get keksoz en pe pli lokalize. Mwan mon dir ek zot annou get li asiz dan ou distrik, koz ek ou dimoun. Pa fer krwar ou koz ek zot, koz avek zot. Koz avek zot antre an kontak avek zot.

Alor ler ou fer sa ou pou konnen ki zot bann *needs*. I annan dimoun mon asire i vin kot zot petet zot biro i fermen zot pa ganny akse ek zot dimoun, i annan ki dir depi eleksyon i annan serten in pase dan nor mon pa pou dir lekel.

I annan depi eleksyon in pase zot pa ankor war li ditou. Be si i ti aktyelman pase i ti a konnen son bann dimoun ou konnen ki arive. Nou annan en serten kous nou popilasyon ki zot vilnerab. Zot vin ver nou zot vini e mon krwar bann ki'n la depi oparavan zot konn byen.

Zot in vin la zot i annan letan en boutey gas i fini, kote zot vini?

Zot pa pou kapab tap laport *DA* akoz *DA* en *civil servant*. I la i gardyen parey lezot *civil servant* i gardyen larzan Leta. I pa kapab zis tir larzan dan Kof Leta pou donner li. I bezwen zistifye kantite letan i pran.

Mwan enn mon bann zabitan i vin kot mwan i demann en boutey gas mazine, ou asize si ou ti konn ou dimoun ler i vin kot ou konnen i annan 3 piti, 3 piti anba laz papa petet in ale. Ou konpran? Ki ou fer dan sa ka? Ou bezwen ed li. Alors ler mon retourn ver mon pwen ki mon komans lo la. *Franchise* kot i antre ladan. Be si i annan *franchise* dan distrik en. Pri i ase pri i ba li parey nou dir rezonnab, *affordable* be lezot laboutik otour sa distrik la i pou bezwen *compete* avek li.

Akoz *this is* parey zot dir *free market this is the art of competition*. Ou bezwen *compete*. Alor mon pa dir i pou fer otomatikman me solman i a ankouraz pri re-desann. E se sa mon pwen ki mon le met devan, ou konpran? Se sa Mr Speaker en pwen ki mwan oule refer sorti.

Mr Speaker osi mon'n konmans avek sa mon zis met

lanfaz lo la. Konbyen ozordi i annan en fwa mon ti tann en keksoz lo televizyon toultan mon fer riye ek mon bann koleg. En dimoun ti dir aktyelman pli bonmarse pou pran en avyon lo Erport Enternasyonal Pointe Larue pou al Praslin ki pey en taksi pou sorti Takamaka pou al anvil.

Sa in ganny dir bann fars ki dimoun in fer. Par lo la Mr Speaker ou bezwen realize Onorab Lemiel sa pwen boner petet bokou pa ti pe ekoute. Mon'n port atansyon in dir en dimoun i al *shopping* li i pou pran bis. Kantite komodite ki i kapab anmenn ek li dan en sak dan bis? Ek sa eleman *social distancing* ankor.

Konmsi ou pa kapab ou konpran transpor alor. Ou bezwen realize ki si mon pou zis avan mon dir zot sa mon pou fer sorti en pti pwen, pou zis azout lo sa ki mon'n dir. Mon zis donn zot en realite sityasyon. Prezant sa devan zot.

Ou en fanmir ordinerman en fanmir li ki i fer. I desann enn fwa par mwan i al fer son bann *achat* i al fer son bann *shopping*. Laplipar *du temps* zot desann *STC* parey mon bann koleg Onorab i dir bokou zot osi zot frekant *STC* zot al *STC* pou fer zot *shopping* le mwan. I pa zis en kestyon pri li

nou bann komodite de baz wi i ase ba me selman *STC* i annan son dezyenm vole i normal sa, son dezyenm vole komodite sa bann *non-essential* sa petet i en pti pe pli o.

Me selman bokou dimoun i al pou fer son *achat* sa bann komodite esansyel. Me selman pou *save* letan la, pou *save* letan menm *save* larzan akoz ou bezwen kou transportasyon sorti laba isi pou ale *and what not* bril *refuel*.

Alor zot prefere fer tou zot *achat* *STC*. En fanmir *let's say* i annan 1,2,3 mon pe kont en zanfan, 4 zanfan. 5 dimoun dan en fanmir. *Ok*. 2 adilt 3 zanfan. Ou'n al fer ou *shopping* le mwan ou. Konmela ou konnen ki mannyer nou fer *achat* mon pa konn zot petet i annan ki fer lotreman, me selman mon konn laplipar mon bann dimoun ki mannyer zot fer.

I sa fanmir 5 dimoun la petet i asosye avek en lot manm fanmir i osi i annan 5 zot ladan. Oubyen vwazen, zot desann zot. *Ok*. Zot pran en pirat zot desann.

Mr Speaker silvouple mon ler mon'n entervenir mwan mon'n bann Manm entervenir bomaten mwan mon pa'n fer okenn malelve nanryen mwan.

Silvouple Mr Speaker atraver ou dir Onorab Ferrari

donn en pe legzanp silvouple. Mon fatigue tann li! I pe *disturb* mwan i pe kas mon *chain of thought* ek son bann malelve la. Fek dir Lasanble i edik lepep.

Pou kontinyen Mr Speaker mon ti pe koz lo sa bann fanmir ki asosye al fer zot *achat*. 2 fanmir zot asosye ek kanmarad zot desann zot al fer en sel *shopping* pou en mwan oubyen 2 mwan zot. Laplipar *du temps* zot al ver bann *wholesales ok?*

Aprè zot pas la *STC* osi me selman mwan pwen se ki la kantite keksoz ki zot pran la ou pa kapab, zot pa kapab remont dan bis. I bokou, menm en pirat, en transpor, en loto i pa ase.

Ou konnen ki zot fer 3,4 *trip* zis mazin sa zot en. 3,4 *trip* sorti Takamaka konbyen pou ariv ou? Petet Onorab Ernesta i pa la, la petet i ti ava reponn, i ava reponn ler si i vini me selman petet Onorab, Onorab Mondon i konnen osi konbyen en pirat pou pran ou sorti Takamaka. Petet li i fer pirat sorti Takamaka pou al anvil. I koute, i koute ou konpran Mr Speaker?

Alor mon pe dir se sa ki mon pe sey dir. Ou annan en *franchise* dan rezyon ou sorti Takamaka ou tonm Anse Royale kekfwà 4 *trip*, oubyen 3

trip pirat petet i a kout ou en R600 i pa kout ou en R1000 en R1200.

Alor se sa ki mon pe sey dir malgre zot pe sey *shoot down* sa lide zot pe riye, zot pe soz parey zot labitid parey bann pti manrmay, me selman en keksoz nou bezwen realize si nou pe anmenn solisyon. *Ok?*

Mon personnelman mon an faver *franchise*. Me selman nou bezwen vwar, nou bezwen kestyonn la volonte nou Gouvernman e sa mon dir sa dan en fason pozitiv akòz an fas avek sityasyon *COVID*.

Alor nou bezwen mazin byen ki Gouvernman la *God forbid* nou tonm dan en 2enm *wave* Gouvernman pou son priyorite pou sanz drastikman li.

Alor nou bezwen konnen nou bezwen realiz sa pep Seselwa la deor. Malgre nou pe anmenn sa, nou bezwen konnen en Gouvernman li i osi i annan son serten priyorite.

E mon konnen pou *deal* ek pri lavi i en priyorite Gouvernman sa. Me selman fas avek *COVID* petet Gouvernman avan i mazin *franchise* i pou bezwen mazin ki mannyer mon pou garanti ou saler ki ou pou kontinyen manze demen malgre sityasyon *COVID* e ou dan *lockdown*.

Sa i enportan pou refer sorti. I annan keksoz ankor Mr Speaker mon bezwen refer sorti i en lot pwen se ki kestyon lespas. Kestyon lespas dan serten distrik. Mon distrik par egzanzp sa ki mwan mon konnen Mr Speaker Pointe Larue mon krwar i reste zis en bout later pou dir later komersyal anba dan plato. *Ok?*

Alor Pointe Larue i annan en problem lespas. Nou pa pou kapab met en, fer zot fer en *building or and whatnot* en *franchise* la poudir sa *franchise*. Nou pa pou kapab kontrent lespas.

I annan in dir servi bann *existing businesses* bann, fer vin bann distribiter. Be kantite ki ti a voudre aköz ou konn byen ou bann Onorab, Onorab Ghislain in refer sorti li kartel. Ou krwar sa bann boug pou le kas zot kar... zot sa...zot bann *chain* ki zot annan pou zot al *cater* pou *STC* zot? Konmsi zot war sa zot konmsi. Se sa ki mon ti a voudre dir.

Alor, nou bezwen vin avek bann solisyon bokou zot in dir keksoz lot kote latab me selman en keksoz ki malerezman, malerezman *LDS* i kontan kritike me selman i pa vin ek solisyon.

E la mon pe montre zot malgre zot rankinen, zot riye,

zot fer zot isi laba koz *off-mic*, mwan personnelman mwan mon pe dir zot zis en pti keksoz. Sa parti ki la ki apel *United Seychelles* la linovasyon toultan nou'n vin avek nou.

Malgre i annan in dir sa Gouvernman in *spent and whatnot not*. Mwan mon annan en mesaz pou pas zot. Dan sa Gouvernman la napa zis siporter *US*, si i annan zot siporter tou. Alor ler zot kritik Gouvernman i dir *spent* la zot pe menm kritik zot prop siporter.

Alor mwan montre zot ki mannyer kanmenm zot dir isi laba ki mannyer enn parmi bann pli Manm pli zenn Manm Lasanble ozordi i vin avek i vin propoz serten solisyon senp ki demen i kapab ede. Si petet nou dan *lockdown* or Gouvernman i trouv li dan en fason ou en lot pa kapab fer bann kree, *build* bann *franchise* dan bann distrik or bouze ek sa lide *franchise*. Senp.

Nou'n war la an fas ler nou dir sa nouvo normal tou keksoz pe al *online* or i fonksyonn par telefonn. Aköz sa 2 keksoz i, sa 2 keksoz i konplemant kanmarad zot. *Online*, telefonn laplipar letan ou kit en nimero telefonn or ou fer tou ou zafer *online*.

Ki mon pe sey dir ler ou fer sa alor *online services* la i a vin avek bann *supplementary service* li. Bann *delivery service*. Mr Speaker mon pa mon pa konnen si ou'n war mwan mon'n fer sa remark pandan bann letan *COVID* la. Sa pti mon dir li sa pti lendistri mwan sa pti *seller* lendistri la, *delivery*.

In konmans marse li i ti pe *boom* aktyelman nou'n war ki serten dimoun i *call* zis mazin sa en. Ou pe fer ou pe rod serten keksoz ou, serten komodite. Zis mazin sa lo kote letan osi *time management* e so larzan ou bezwen en keksoz ou. Ou kot Lakour, ou imobil e ou pa kapab bouze petet ou en dimoun avek dezabilite *or* pou rezon ou en lot ou napa en transpor. Ki ou fer? *But you go online*.

Tou dimoun i annan akse. Sa Gouvernman i en keksoz ki in fer se in anmenn mwayen telekominikasyon dan tou lakaz a laporte tou Seselwa. Malgre nou tou le de kote nou'n kritike nou'n dir wi i ser nou anvi i fer desann me selman tou dimoun i annan akse avek *internet*. Kanmenm en data 49 zot pou annan.

Ki ou fer, ou al lo ou telefonn senp. Ou ale, ou tap *website STC ok*, sa i en solisyon

pou sa zafer *franchise* sa Mr Speaker.

Onorab Ernesta apre i a petet i donn mwan i a dir mwan ki i panse lo la petet si sa i en solisyon. Ou tap lo ou telefonn ou al lo *website STC* i donn ou tou son bann *products* ki *available* ou selekte, ou selekte. *ok*. E ler ou fini petet i sarz ou en pe i pa pou parey en pri pirat petet i sarz ou en *fee* minimal pou transportasyon.

Akoz ou bezwen mazine ki i pa pou anmenn zis pou ou petet li i pou annan 2,3 dimoun ki pe fer sa an menm tan dan rezyon. Ou *order* ou bann zafer *within* 30minit 1erdtan in delivre kot ou pa in *solve* ou sa problemm transpor.

Kou transpor, letan. Alor petet sa i en solisyon. En lot keksoz ankor Mr Speaker servi fasilite ki deza la. I pa zis bann biznes ki deza la servi sa bann laboutik prive. En senp solisyon petet dan tou distrik mon krwar i bezwen annan en ladministrasyon distrik, en sant kominoter ki annan lespas.

Petet en lide sa en. Petet *STC* i kapab vini 1 fwa par mwan rezyonalman parey zot in dir petet Anse Royale *or* petet Takamaka. I vin avek sa bann prodwi esansyel, esansyel i met la e zot vann parey in fer kot, sa kot *APEX* laba.

APEX in fer, *GSL* zot in zwenn ansanm zot vini e Seselwa i vini alor sa bann dimoun i ganny sans vin kot zot ladministrasyon distrik ki pli pre ek zot ankor zot fer zot *achat* la. *This could be, this is a mobile franchise, this is a temporary franchise* li osi i en *franchise*.

Mr Speaker osi nou mazin lontan *STC*, *SMB* sa letan ti annan bann *container trucks* bann gro, gro konminyon. Nou'n war dimoun ki pe fer dan lavil *why not STC* pa kapab fer parey. *Ok*. Zot transpor i al dan rezyon zot fer lanons e bann dimoun i vini i aste. Zot aste apre zot retourn kot zot alor sa osi i ede. Petet i ede si nou war Gouvernman pou rezon ou en lot i pa kapab fer *franchise* an batiman petet i kapab fer bann *franchise* ki mobil.

Sa en nide ki mon le met devan. Mr Speaker avan mon konklir mon zis anvi *share* en leksperyans. Petet bokou zot pa pou realiz sa mwan mon war biznes *franchise* i anmenn i kree osi lanplwa.

Nou pe nou'n dir la i annan *fees* lo bann kot dan Gouvernman i annan Seselwa pe rod travay, i annan program *URS*. Mwan mon rapel Mr Speaker bann letan *SMB* mon papa ti kaptenn lo

bato *Enterprise*. *Enterprise 1* sa bato ti anploy bann letan *SMB*.

Mr Speaker ti anploy en douzenn dimoun sa douzenn dimoun ti dan lanplwa zot ti nobou sonny zot fanmir. Me selman en keksoz ki mon ti a kontan fer sorti Mr Speaker akoz sa *franchise* pe deroule la ti annan distribisyon ki ti bezwen ganny arive. Bato ti bezwen al Praslin ek La Digue li.

Alor komodite ti ale, pri ti reste *afordable* e i annan mon de Onorab aktyelman i annan 3 Onorab ki sorti *Outer island* sa kat toultan zot in lager en keksoz. Pri materyo be lontan *Enterprise* ti anmenn materyo li. Sa ti en solisyon sa.

Bato Leta, *fuel* Leta ti anmenn materyo e materyo ti ba pri ti ase ba ti ase *affordable*.

Alor sa i bann keksoz ki ou bezwen war, *franchise* osi akoz *sorry* vi ki ou pe anmenn konmisyon ou pe anmenn sa bann prodwi de baz, eskiz mwan Mr Speaker.

Anmenn prodwi de baz be i annan en bout sa bato la ti anmenn siman, ti anmenn lapousyey ros, blok ti en solisyon.

Mon bann koleg Onorab alor sa ti en solisyon pou zot petet si nou ankouraz *franchise* ankor. I ankouraze ki zot kapab fer desann sa pri materyo.

Atraver ou Mr Speaker Onorab Woodcock mwan mon'n lo bato ek mon papa Grand Anse Praslin dimoun ti ganny louvraz. Sa bann drayver zot tou. Ou war ler i dir ou *Enterprise* in vini la zot pe ganny 4,5 kours zot. Zis mazine larzan zot ti pe fer.

Alors se sa Onorab Woodcock malgre ou'n dir vot kont be ankouraze, ankouraze vot pou sa. *Franchise* i a vini i a kree lanplwa dan ou prop distrik, a ed ou bann dimoun. Alor se sa ki mon anvi dir Mr Speaker.

Alor pou konklir Mr Speaker mwan mon zis anvi dir ki mwan mon pou vot pou sa Mosyon, mon pou vot an faver parey zot in mon'n fini fer remarke depi lo konmansman.

Mon pe vote aköz mon santi rezyon les napa en rezo distribisyon pwen *STC*, napa en *franchise* ni en *distribution center*.

Mwan mon ti a voudre i annan enn dan mwan distrik oubyen pres ek mwan.

Swa Anse aux Pins, swa Cascade. E mon konnen i ti pou ed mon bann dimoun. Se pou sa rezon mon pe vote mon pe vot pou sa Mosyon pou nobou ede anmenn solisyon pou mon bann dimoun aköz mwan mon'n ganny dir depi ler

ki mon'n antre dan sa Lasanble anmenn bann lide, anmenn bann propozisyon, koz pou ede redwir *deal* avek sa sityasyon pri lavi.

Koz pou vant mon popilasyon e se sa ki mon pe fer ozordi. E sa pou sa rezon zabitan Pointe Larue, pep Seselwa mwan mon pe ankouraz e mon pe vot an faver sa Mosyon. E mon demann mon bann koleg lo tou lede kote latab met politik partizan de kote met vant Seselwa an premye. Mersi.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Onorab Valmont. Mon ava donn laparol Onorab Sandy Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou bann Manm e tou bann dimoun ki pe ekoute. Spesifikman dimoun Takamaka dan distrik loter Mosyon.

Mr Speaker mon kontan letan Onorab Valmont in koze. En keksoz ki mon'n observe ek Onorab Valmont ozordi in kalm dan son lapros, i pa'n oule personn *disturb* li ler i pe koze.

Parske li menm li in fer sir in ekoute letan tou bann Manm pe koze. Mon krwar sa i en bon

lapros ki'n komans avek parske Onorab Valmont ti enn bann dimoun enn bann Manm dan Lasanble ki sak fwa ou ti koze dan leparse li i ti gognard ou, i ti riye e ozordi i pe renye tousala. E mon kontan e mon felisit li pou sa.

Me malerezman tou sa ki'n koz lo la sete bann zistwar "Alors en zour dan nou pei." Kot ti annan en bato, ti anmenn materyo kot li i ti lo la koman en pti garson, ti debark partou e li in vwar tousala. Tousala se bann zistwar alors en zour ki ti egziste dan nou pei e anba sa menm Gouvernman ki li i form par ladan in detri tou sa zistwar "Alors en zour."

Mr Speaker Mosyon anmennen par Onorab Ernesta son lentansyon i bon li. Lentansyon i bon parske Onorab Ernesta i anvi en servis en pe pli pre avek son bann dimoun Takamaka.

Takamaka in ganny dekrir koman sa distrik pli lwen parmi lezot distrik. Alor lentansyon i bon me selman letan Mr Speaker in *remind* nou avan nou ti pran *break* poudir annou refer sir Mosyon i retourn lo ray kot i ti ete, tir li dan rigol kot i ti ete.

I en pe difisil Mr Speaker pou fer sa parske in fini pran lapant *descendant* mon krwar i

pe kas likou i pe al tonm bor lanmer. Selman mon a sey gete ki mannyer mwan mon kapab antre ladan.

Reponn bann Manm mwan mon enn ki pou reponn zot tou. Si zot anvi *raise en point of order* anba 56(1) silvouple rode kote i ete komans lev zot lanmen anler.

Mon konmanse, Mr Speaker mon krwar letan nou pe koz lo Mosyon *COVID* an relasyon avek annan en *STC franchise* dan bann distrik nou bezwen pran kont en keksoz koman en Lasanble.

I annan plizyer Seselwa la deor ler nou pe rod en *franchise* pou Takamaka pou bann lezot distrik lwen, i annan plizyer nou bann frer e ser Seselwa la deor ki napa en saler. Nou annan plizyer nou bann frer ek ser Seselwa la deor ki napa en lanplwa.

Nou annan plizyer nou bann frer ek ser Seselwa ki pa konnen mannyer pou fer de bout zwenn. Ki pa konnen ki pou met dan bwat son zanfan pou al lekol. Nou annan frer ek ser Seselwa ki'n perdi plas travay, bann lotel *Banyan Tree* nou'n vwar bann travayer *Coral Strand* yer swar dan Nouvel.

Nou annan plizyer lezot ankor bann *staff Savoy* pe anvoy nou mesaz, pe teks nou,

pa konnen kot zot *stand*, pa konnen ki arive avek zot. Tousala i bann sityasyon anba *COVID* ozordi Mr Speaker.

I pou enportan letan nou pe mazin *franchise* depans ki Gouvernman pou al fer dan bann distrik, akoz detrwa *MNA* i anvi sa arive. Nou bezwen pran kont nou bann frer ek nou bann ser ki la deor, ki pa vreman konnen kote li i antre dan tou sa ki nou pe rode. I enportan pou nou pran kont sa.

Ozordi sityasyon *COVID* in fer ki nou pei ozordi nou annan diferan dimoun avek diferan sityasyon. Mwan mon kontan dan sa Lasanble mon ti mansyonn non detrwa dimoun dan mon distrik. E zot in ganny asiste, me parkont i annan plizyer nou bann dimoun deor la Mr Speaker, plizyer biznes ozordi pa ankor ganny en lasistans.

Alor i en portan letan nou pou al met en lot fardo lo Gouvernman atraver Mosyon, pe demann li pou al kree bann *franchise* dan bann distrik ki dapre Onorab Valmont pou kree lanplwa, pa pou marse Mr Speaker.

Ozordi tou labank in dir, “tyonbo en kou!” Gouverner Labank pe dir ek nou veve ki mannyer nou depanse. Gete ki nou pe fer. Nou koman en

Lasanble nou pa kapab vini anmenn en tel Mosyon met en fardo lo pei. Met en fardo lo Gouvernman pou al kree bann *franchise* dan distrik, avek bi mazin bann vye *franchise* dan lepase kot ti donn nou travay Seselwa, mazin bann vye *franchise* ki ti donn Seselwa en laboutik.

Mr Speaker sa ti “Alors en zour” in fini sa. Letan Onorab Adelaide i dir poudir i ti a kontan en lot alternativ, i pa vedir ki Onorab Adelaide pe dir ki sa zabitan Baie Lazare parey Onorab Ghislain, Mr Speaker mon konmans ek li, pe fer nou krwar poudir sa zabitan Baie Lazare son Onorab pa oule i fer en pti keksoz obor son lakaz pou li fer en *franchise*.

Pa sa ki Onorab Adelaide pe dir. Onorab Adelaide pe dir avek son zabitan Baie Lazare poudir si i annan en lot alternativ apard fer *franchise* ki ava pli fasil pou sa dimoun, “fer. ” Ki i ti pe sey dir Mr Speaker?

Si ozordi nou annan nou en Lasosyasyon *Retailers* ki nou ti al en *meeting* avek zot. Zot in met bann pwen devan, zot eksplik nou zot problem e la Mr Faure pe dir annou travay ansanm.

Be nou annan en Lasosyasyon *Retailers*, annou

gete avek sa lasosyasyon ki manner avek sa pti gin resours ki nou annan, sa pti gin letan anba sa nouvo normal, nou kapab ed zabitan Takamaka avek zabitan Baie Lazare ki Onorab Adelaide ti pe rode.

E ki Onorab Ghislain atraver ou Mr Speaker in konfiz tousala li. Li in fer dimoun krwar en lot keksoz. Sa ki Onorab Adelaide ti pe rode, leklersisman. Ki manner nou kapab ganny en keksoz fasil pou bann dimoun ki reste pli lwen. Olye fer plis depans (ekoute Onorab Ghislain taler mon'n ekout ou mwan.)

Olye ou fer plis depans annou rode ki manner ansanm koman en Lasanble, koman en pei nou kapab ed nou dimoun dan en letan difisil. Me parkont ki nou'n tande lot kote Mr Speaker, anba sa Mosyon COVID i annan Manm ki'n vin avek let Mrs Soundy.

Let Mrs Soundy fodre ganny lir. Let Mrs Soundy fodre lev anler. Be mon anvi dir avek Lasanble Mr Speaker let Mrs Soundy in la pou plizyer lannen, okenn Manm ki anvi en kopi let Mrs Soundy war Onorab Loze. Li 2enm Mr Speaker. War Onorab Loze i a donn zot en kopi let Mrs Soundy.

Let Mrs Soundy nou'n bat zot avek e ozordi nou 15 lo 10. E nou pou bat zot ankor ek let Mrs Soundy 25/0! Mon dir zot ozordi la.

(APPLAUSE)

HON SANDY ARISSOL

Li 2enm. Mr Speaker letan dan sa Lasanble atraver Mosyon sitan enportan, letan zot koman bann Manm zot dir nou pe koz lo vant Seselwa, ou tann en Manm ki vini i dir ek ou i annan en malpropte anba lili. Konmsi mon demann mwan letan nou pe koz manze kote malpropte anba lili i antre?

Mon'n lir Mosyon Onorab Ernesta mon pa war kote malpropte anba lili i antre. Me ozordi mon ganny en konfirmasyon akoz Mr Speaker, Mr Michel in sorti dan *Caucus SPPF* in ale! Ozordi mon konpran akoz Onorab Basil Hoareau in sorti dan *Caucus SPPF* in ale.

Ozordi mon konpran akoz Onorab Waven William in nerve, i eksite avek *Caucus US* Mr Speaker. Parske Onorab Loze in dir nou i annan en malpropte anba lili ki ankor la pa ankor tir! *(laughter)* Ok. Be sa i enportan pou zot regle zot problemn apre zot a vin lev zot let Mrs Soundy avek zot.

Konmsi Onorab, Onorab, Onorab Gill ti *remind* nou taler “*Bring it on!*” Anvoye ankor bann let ki zot annan Mr Speaker sa i a fer ki zot ava ganny detrwa vot ankor dan sa lot eleksyon ki ape vini.

Prezan mon ava al lo 2enm pwen sa se *STC*. Onorab Loizeau in eksplik nou en keksoz kler. Ki ti pase dan lepase. E letan Onorab Loizeau in eksplik sa, i pa en zistwar ki'n evante Mr Speaker. I bann fe ki'n arive dan nou pei. Letan nou koz lo *SMB* ki ti egziste, letan bann Manm i koz lo *SMB* bann *franchise* ki ti egziste. Be senm sa ki ti arive dan bann *franchise*.

Letan bann Manm. Mwan dan mon distrik i annan en ansyen Minis Mr Speaker. Dan mon distrik in pas dan enn mon dan laboutik avan eleksyon prezidansyel, in fer per enn mon Endyen dan mon laboutik pou donn li R3000, akoz i pa pe travay!

I egziste sa Mr Speaker. I annan. Letan Onorab Loizeau i dir poudir i annan bann dimoun dan Gouvernman ki *MNA* ki ti Minis sa letan, zot ti pase zot ti pran zot kartron konmisyon zot ti ale zot pa ti peye. I annan sa.

Ozordi nou koze ek sa bann marsan zot dir nou. Letan

mon aprann poudir i annan marsan ki zot in sitan pran konmisyon dan son laboutik zot pa'n pey li, zot in bezwen donn li en bout ozordi pou li fer *building* ki apel ‘Pou li.’

Tousala in rennyen anba *SMB* annou get *SMB* ozordi in vin *STC* be akoz zot krwar *SMB* ti sanz non in vin *STC*? Be pou plizyer rezon Mr Speaker. Ozordi Mosyon pe demann nou pou fer bann *franchise* e letan Onorab Loizeau i dir nou per. *Of course*, nou per, parske se zot menm *SPPF* ki ankor la apre 43an, sa pti dat ki zot pa kontan nou koz lo la Mr Speaker, Ki Onorab Audrey ti *remind* nou la li 3enm. Ki Onorab Audrey ti *remind* nou Mr Speaker 43an i enportan pou nou kontinyen al lo la, al lo la e pou nou *remind* zot.

Letan mon get *SMB*. Letan Onorab Ghislain i dir ek nou pou dir zot ti fer Lamars Diri ‘64. *Ok?* Letan Onorab Ghislain ti dir zot ti fer Lamars Diri 1964 akoz sa letan mon krwar ti napa diri. Be letan *SMB* ti pe entrodwir *SMB*, eski ti napa letan ki *SMB* ti napa diri li? Ti napa letan ki *SMB* ti napa lay, zonnyon, detrwa komodite? I normal sa.

Me parkont be zot ti napa kouraz Mr Speaker pou zot fer lamars sa letan? Zot pa ti fer

zot ti fer zis en letan? Letan *SMB* en lepok ti pe fer monte lo zil labyer dan bwat *toilet paper*, ki nou ti vwar zot. Bann trik ki ti pase zot bliye? Tousala sete anba *SMB* Mr Speaker.

Letan bann vol in pase par isi, par laba e anba *SMB* nou aprann i annan en bann gro *building* in fer Sengapour en pe partou dan lemonn. Tousala ou *google* ou vwar ozordi. Tousala anba *SMB* menm nou pe koze.

Letan 50milyon i perdi anba *SMB* swadizan pou aste manze pou lepep Seselwa, Mr Speaker be bann zistwar envante sa? Tousala i dan rikord anba *SMB*. Me parkont letan Onorab Wavel Woodcock i dir voler zot sot anler zot eksite.

Be mon a mon'n zot detrwa legzanp voler. Pa vedir ki mon pe montre zot ledwa pe dir zot voler non par mwan ki pou dir zot voler. Lepep ki pou deside lekel ki vole. Letan anba *SMB* perdi 50milyon personn pa konnen oli. Enn i dir ek ou aste manze, lot i dir ou dan labank *Baroda* Langleter, lot i dir ou pe tournen, lot i dir ou ti anvoy laba. Mr Speaker mannyer i apele sa, bann bon Samariten?

Be sa i apel en akt volez, voler. Sanmenm sa ki apele. Prezan zot ava deside antre zot lekel ki'n vole lekel ki pa'n vole. Sa zot ava deside antre zot.

Letan *SBFA* par egzanp Mr Speaker i perdi plizyer larzan, zot pran *loan* zot pa rann, lot i pran detrwa fwa zot pa rann. Be ki akt i apele sa bann bon Samariten sa? Oubyen i apel bann akt volez, voler? Me parkont mon pa pou dir zot ki'n vole mwan, zot ava deside antre zot lekel ki'n pran lekel ki pa'n pran. Mon redir ankor.

Be napa nanryen pou zot eksite ladan sa parske tousala Mr Speaker i dan rikord e i la atraver sa Lasanble. Se pou sa rezon Onorab Ernesta mon bann Manm lo mon kote latap pe kontinyen enplor ou poudir ozordi avek sityasyon *COVID* ki nou ladan, i enportan pou nou balanse, sa ki Gouvernman pe dir avek sa ki nou Lasanble nou pe dir. Avek sa ki Gouverner Labank pe dir avek tou lezot sekter pe dir.

Alor nou pe propoze ki letan zot pe fer tou sa analiz, pa bliye mon repete, nou annan en Lasosyasyon *Retailer's Association* deor avek Louisianne Jacques koman son sekreter e Mr Naidu koman son *Chairman*.

I enportan dan sa lespri kominikasyon, dyalog, annou vwar ansanm ki mannyer nou kapab ed nou la kominote avek sa ki nou annan ozordi olye al met plis fardo lo lekonomi pei.

Plis fardo lo sa pti Seselwa ki'n ganny anbete poudir i pa kapab son *MNA* pa oule azout enn pti bout kot li pou nou kapab rode ki mannyer ansanm nou kapab ed li.

3enm e mon dernyen pwen Mr Speaker mon anvi met en latansyon. Letan mon'n tann koz lo *SMB*, *STC* ek sa zafer kart la. I enportan pou nou realiz en keksoz ozordi, sa bann kart ki pe ganny donnen la dan distrik ki pou swadizan asiste dimoun la, i enportan sa pou nou mazine ki pe arive avek.

I annan plizyer dimoun pe vann son kart. Plizyer dimoun pe vann sa kart. E i annan plizyer biznesmenn pe aste sa bann kart ek sa bann manrmay pou lavalier R200, R250.

Sa osi nou bezwen pran kont. Lafason nou pe fer keksoz pou nou asiste nou dimoun eski pe marse? Si i pa pe marse pa i byen pou nou asize ansanm pou nou revwar pou nou gete ki mannyer nou asiste nou dimoun ankor enn fwa, Mr Speaker.

Tousala ti bann konsiderasyon ki nou bezwen pran i bann konsiderasyon ki nou bezwen asize pou nou analize me annou pa zis senpleman anmenn en Mosyon e demann Gouvernman pou fer tel keksoz. E parey in ganny dir

Mosyon pa *binding* dan Lasanble Nasyonal. Ki nou'n ganny dir pou dir akfer nou pe anmenn Mosyon si pa *binding* sa 4enm.

Onorab Aglae Mr Speaker, i demann nou akoz nou anmenn Mosyon dan Lasanble si Mosyon pa *binding*. Nou sa ki nou ti pe dir senpleman se lo nou kote nou dan lopoziyon zot ki dan Gouvernman. Si i annan keksoz sitan enportan parey sa pa bezwen zot anmenn en Mosyon pou nou fer en zournen lo la pou nou tann malpropte anba lili lo la.

Me parkont zot ti kapab zot koman en Lasanble, al kot Gouvernman, zot Gouvernman anvi ki zot annan zorey zot Gouvernman parey ti dir dan kanpany. Zot ti kapab dir ek li be get sa, nou annan en keksoz irzan lo latab, alor nou ti a kontan gete ki mannyer zot kapab antre ladan.

Me letan nou dan Lopoziyon nou anmenn Mosyon parske nou napa zorey Gouvernman nou. Dan *COVID* zot in kit nou ater trankil, zot pa'n enterese konsilte nou dan nanryen. Be zour pou annan en Mosyon pou nou koz avek Egzekitiv, nou pou bezwen fer li zisteman atraver Lasanble Nasyonal.

Prezan *binding* pa *binding* ekoute pa ekoute, nou lo kote Lasanble nou'n fer serten travay. E pa bliye nou'n anmenn plizyer Mosyon. Onorab Ramkalawan ti anmenn en Mosyon an relasyon avek ouver nou *borders*, ki lanmer ki lo Erport, nou ti anmennen. Tousala an relasyon avek *COVID*. Nou'n ganny bann Mosyon ki pe met bann Komite ansanm pou rode ki mannyer nou kapab travay koman en pei en pti pei, pou soutenir nou zabitan, pou sekiriz nou Sesel Mr Speaker. Tousala i bann keksoz ki nou byen fer. Mon repete pou nou terminen Mosyon Onorab Ernesta son lentansyon i bon.

Pou anmenn en servis pli pre avek son dimoun avek son kominote. Dezyenmman lo sa Mosyon mon ti a kontan ki nou kapab servi bann resours ki nou deza annan Mr Speaker. Par egzanp bann lezot *outlet* ki nou annan ki mannyer ansanm nou kapab koz ek sa bann *outlet* pou deservi nou zabitan.

Trwazyenmman avek bann resours mwayenn ki annan, labank pa pe donn *loan* in dir tyonbo par isi par laba. Annou pa met okenn depans an plis lo fardo nou dimoun oubyen lo Gouvernman isi.

Mon a fini ek sa 3 pwen Mr Speaker e mon ti a kontan remersi ou pou zot latansyon zot tou ki'n donn mwan latansyon. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi, mersi Onorab Sandy Arissol. Yes Onorab Loze.

HON JOHAN LOZE

Mr Speaker mon annan zis enn pti pwen vi ki mon non in ganny leve an relasyon avek let Mrs Soundy e in annan tout en ekspoze lo voler, volez lakizasyon in ganny balanse a gos a drwat.

Mon annan zis en pti klarifikasyon mwan Mr Speaker. I annan zis en Manm ki'n leve in taye dan sa Lasanble ozordi an relasyon avek sa let Mrs Soundy. E i pa asiz la lo nou kote.

MR SPEAKER

Non, non, non, non, non Onorab, Onorab mon ti a kontan ou *retract* sa *statement* ki ou'n fer. Akoz ...

HON JOHAN LOZE

I would most graciously retract it Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi, rezon ki sa Manm in leve i annan lezot travay ki i pe fer e

mon lofis i okouran. Bon nou pou kontinyen nou deba. Mon ava donn laparol Onorab Waven William.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, tou laglwar i pour Bondye ki'n donn mwan sa privez pou kapab reprezant lezot dimoun isi dan sa Lasanble. Mr Speaker, nou Lasanble i bezwen eksplor tou posibilite ki annan atraver sa Mosyon pou asire ki lentere nou bann dimoun la deor, avek sa sityasyon ki nou pe fer avek i ganny pran dan tou posibilite posibil, Mr Speaker.

Mr Speaker, mon ti ava swete ki loter Mosyon ti a konsider propozisyon ki mon pe met devan koman amannman. Byensir mon osi enterese avek sa lamannman ki Onorab Hoareau in propoze. "Ki sa Lasanble i demann Gouvernman pou travay ek *STC* an kolaborasyon avek investiser enterese pou etabli bann fasilite *franchise wholesale* ek *retail outlet* kot i posibil dan rezyon sid e rezyon kot napa. E pou osi get lo fer desann kou lavi."

Mr Speaker, letan Mosyon ti ganny prezante mon ti pe met mwan dan soulye bann zabitan dan sid. Esey konpran en pti pe lespri, lentansyon e merit sa

Mosyon. Mr Speaker, i fer mwan mazin sanson *Gatto*, i, konmela i premye lo *Chart*. "Ler ou pa pe mars dan mon soulye, ou pou zanmen konnen kwa ki mon pe resanti."

Mr Speaker, sa Mosyon i annan merit baze lo spesifisite e realite zabitan dan sid Mahe e dan rezyon kot pa ankor etabli sa bann tel fasilite. Mr Speaker, mon vwar sa Mosyon anliny ek manda Komite *COVID* ki fek ganny formen isi dan sa Lasanble, dan sizer solisyon posibil pou soulaz lavi nou sitwayen kot i posibil ek lefe lenpak lekonomi lo Seselwa. Kree par pandemik *COVID*.

Mr Speaker, parey mon'n dir i kree en levantay loportinite pou revwar aktivite desizyon Gouvernman ki pe fer ki nou form parti koman en Lasanble pou anmenn pli meyer solisyon posibil, Mr Speaker.

Mr Speaker, an siportan sa Mosyon, mon pou osi lans en lapel ek Gouvernman, pou parey Mosyon Onorab Georges ti demande ki 'Gouvernman ek tou son bann lazans i kontinyen angaz ek tou kous popilasyon pou konn zot soufrans e ekout zot bann propozisyon fas ek sa sityasyon.'

Lasante i enportan, wi Mr Speaker. Koze lo met mask e gard zistans i nesesser. Me ler

vant i vid ek traka lemwan i reste en douler. Ou komans devlop maladi mantal, Mr Speaker e komans pa anvi tann mask e *social distancing*, me anmenn en lavi strese.

Mr Speaker, yer swar nou ti vwar ki mannyer serten travayer *Coral Strand* ki strese akoz zot pa ankor ganny peye. Be Lasanble Mr Speaker, in aprouv larzan e Gouvernman in garanti ki saler travayer etranze in garanti ziska Desanm. Me ki problemn? Akoz i pran bokou letan. Akoz esper ziska Vandredi ouswa 2 semenn pou fer sa bann travayer ganny zot larzan?

Mr Speaker, sa se bann kestyon ki sa Lasanble i bezwen pe demande. Mr Speaker, kestyon fondamantal apre sa Mosyon, kwa Mr Speaker? Apre sa Mosyon ki Onorab Takamaka pou fer e ki sa Lasanble i annan lentansyon fer, Mr Speaker. Se sa ki devret nou *focus*.

MR SPEAKER

Onorab, Onorab Paul Ernesta. I reprezant distrik Takamaka.

HON WAVEN WILLIAM

Mon *retract* Mr Speaker. Onorab Ernesta, ki sorti Takamaka.

MR SPEAKER

Mersi.

HON WAVEN WILLIAM

Mon pe demande ki i pou fer an plis e ki sa Lasanble i kapab fer an plis? Mr Speaker, mon krwar sa i merit *focus* travay sa Lasanble pou fer sir ki lentera sa bann zabitan i ganny pran an kont.

Lasanble in vin met devan problemn lepep atraver kestyon e Mosyon. Gouvernman son responsabilite se pou fer, adres problemn, me pa fer pep krwar ki problemn se sa Lasanble ki responsab pou rezourd.

Mr Speaker, nou la pou dir avek Gouvernman e pou propoz solisyon. Mon sizere alor ki Onorab Loter Mosyon, ki en Manm lo Komite *COVID*, ki'n dir mwan yer in koz ek serten sef dan *STC*. Mon anvi demande ki Sef Egzekitiv *STC* i vin pronons li devan Komite *COVID*, Mr Speaker. Mr Speaker, pou nou bouze e donn sa fasilite rezyon sid. Annou pa tarde avek.

De lot kote, Gouvernman atraver son bann Minis zot souvandfwa vin isi dan sa Lasanble e dir zot pa pou kit personn deryer Mr Speaker. E parey *CC Member* pou Distrik Takamaka, ki Minis pou Gouvernman Lokal, mon lans

en lapel ki li osi i angaz li ver donn Takamaka sa servis.

Mr Speaker, mon osi demande ki Komite Lasirans Lasanble e Komite COVID i swivre sa demars mwan par mwan pou asire ki sa proze i ganny realize, Mr Speaker. Mr Speaker, zis koze li menm pa pou abouti dan dernyen. Se ki volonte, mon repete, ki volonte ki Gouvernman an zeneral nou tou nou annan pou adres sityasyon an fas avek nou.

La Mr Speaker, mon profite pou lans en lapel. Annou get osi vitman dan *welfare* sa bann ki vilnerab ek repeyman zot lakaz ek *PMC*. In ler pou evalye vreman ki sa bann dimoun pe fer fas avek, ek en Bidze redwir lafen lemwan. Sitwayen i annan en swa pou aste konmisyon. Wi ouswa non. Me i annan keksoz ki obligatwar lo li pou peye, tel parey elektrik, delo, telefonn e lakaz. Mr Speaker, sirtou repeyman son lozman.

Lasanble i ankor pe esper Minis Lafanmir ek lamannman Lalwa ki pou permet Lazans Sosyal asiste ek repeyman lozman swa ek Gouvernman ouswa ek Labank Komersyal. Ouswa atraver evalyasyon pou sa ki pli vilnerab pou annan en rediksyon pandan sa moman kot saler in ganny redwir Mr

Speaker. E mon'n ganny dir la i dan zanviron 28 a 30 poursan, Mr Speaker.

Sa servis i enn parmi ki a redwir serten depans pou permet fanmir aziste zot depans. Mr Speaker, Egzekitif de lot kote i bezwen koup lo gaspiyaz, koup lo labi e montre sa volonte pou adres sa problemn parmi plizyer lezot solisyon ki pep deor la pe koz lo la.

I annan ankor aktivite ki Gouvernman i kapab koup depans lo la, ki pa enportan. Parey zot dir Seselwa fer li, zot osi zot bezwen *walk the talk*, Mr Speaker.

Mr Speaker, mon sizere osi ki zot get en pti pe lo kote transpor piblik. Nou pe koz lo distrik dan sid. Mr Speaker, pa in ler osi olye zis sa bann *omnibus* ede bann lekol me pou osi servi manm piblik. Akoz ki negosyasyon pa ganny fer ki bann *omnibus* i kapab donn en servis dan bann distrik lavil. Ki ava liber sa posibilite pou *SPTC* donn plis bis dan bann distrik ki lwen. Mr Speaker, sirtou letan nou pe koz *social distancing*.

Mr Speaker, avek mon sipor mon osi pare pou siny en petisyon si Loter Mosyon i anmennen, aköz petisyon pa nouvo pou mwan, e i en lot

mwayen e en zouti ki pep i kapab servi an plis Mr Speaker. Si vreman nou anvi ki sa fasilite i ganny ofer.

Mr Speaker, de lot kote in enteresan. Sa deba in enteresan aköz in annan en levantay pwen enteresan ki'n ganny fer sorti, Mr Speaker. Mr Speaker, pa egzant sa kart ki Lazans Sosyal pe donner e nou vwar ki i annan en legzizans ki sa i ganny servi zis kot *STC*, Mr Speaker.

Mr Speaker, me mon'n ganny en *text*, en dimoun ki pe dir mwan be regarde, dan laboutik *STC* pa tou keksoz ki ou kapab gannyen. Par egzant ou pa kapab aste en boutey gas dan laboutik *STC*. Me aköz ki avek sa kart, pa kapab liber dimoun pou kapab al dan lezot laboutik. Mon krwar poudir sa osi i en pwen ki dizon si Komite *Covid* i deside anmenn *CEO STC*, pou annan en dyalog avek li, nou bezwen vwar.

I pa en keksoz zis *STC* ouswa Lazans Sosyal in deside. Me petet desizyon ki ti ganny pran lo sa kart, letan pase, ozordi avek sa sityasyon pandemik i pa parey.

Alors mon krwar poudir si nou anvi vreman ed sa bann dimoun ki tonm dan sa bann ran vilnerab deor, ki pe servi sa kart. Mon krwar poudir nou

kapab osi donn zot sa sans pou zot kapab annan sa swa Mr Speaker.

Aküz la nou pe koz swa e nou bezwen konpran poudir *STC* i pa vreman donn tou sa swa Mr Speaker ki en lakaz ouswa en fanmir i bezwen. Alors, sa kart mon krwar si nou pe koz donn tou benefis endividi, Seselwa nou devret kapab asire ki sa kart, sa dimoun i kapab al osi en pti pe partou pou li kapab fer son konmisyon.

Mr Speaker, mon ti a kontan fer sa bann rekomandasyon swivan avan ki mon terminen. Mr Speaker, taler mon'n demann en kestyon apre ki Lasanble in pronons li lo sa Mosyon. Apre ki nou'n fer bann zoli entervansyon ki annan plizyer size ki'n ganny met devan, mon pe demande ki sa Lasanble atraver Komite *COVID*, semenn prosen Mr Speaker, si Loter Mosyon i pare, ki nou angaz nou avek *CEO STC*. E la mon ti a kontan demann li Mr Speaker, atraver en konversasyon si ou permet li, aköz mwan mon ti a kontan i reponn mwan, aköz *I mean business* lo sa ki mon pe dir.

So, mon pou demann li si vreman Onorab Ernesta ou ti annan en konversasyon avek *STC* e ki zot, zot in dir ou poudir

wi sa posibilite i la. E mon dezyenm keston se ki eski Gouvernman Lokal osi zot in a lekout sa demann? Akoz dan zot manda i ekrir kler ki zot sipoze osi antre dan sa bann kalite lentere ouswa demars, pou kapab furni sa bann servis.

Trwazyenmman eski CC *Member* ki osi Minis pou Departman Gouvernman Lokal i pe osi pouse pou sa demars ganny konkretize? Akoz pou mwan sa i enportan. Akoz si non, mon pou demande Mr Speaker atraver ou ki Komite COVID-19 atraver Loter Mosyon si i dakor, ki semenn prosen nou tonm dakor pou nou zwenn avek CEO STC. Avek en reprezantan Minister pou Finans. Repezant Gouvernman Lokal pou vwar ansanm ki fason nou kapab realiz sa proze pou bann zabitan dan sid.

Mr Speaker, mon pe dir sa avek tou senserite, akoz letan mon ti pe anmenn sa Mosyon, lo pou kree en Komite COVID, mon ti annan sa koman enn parti bann travay pou anmenn bann solisyon pou bann tel problem.

Mr Speaker, dezyenmman nou bezwen osi ganny en dyalog avek Minister Lafanmir. Akoz Minister Lafanmir mon

rapel letan zot ti pe fer sorti sa bann kart avek problem ki serten bann zabitan Grand Anse Mahe ti pe dir mwan, mon ti fer li mon devwar pou telefonn zofisye *welfare* pou demann li, be regarde akoz ki sa dimoun i bezwen servi sa kart zis kot STC.

Mr Speaker, i pa'n kapab vreman donn mwan en larepons, me mon'n sezi taler poudir ou'n ganny en dokiman ki pe eksplik rezon det par deryer lafason ki sa kart in ganny entrodwir.

Be Mr Speaker, par lefe ki nou pe koz enklizivite, nou pe ankouraz partisipasyon, nou pe koz pa kit person deryer, mon santi ki lafason ki sa kart in ganny entrodwir sa lepok avek realite konmela i pa parey. E mon krwar poudir pou fer zistis nou merit rekonsider lafason ki nou'n fer li, ki sa dimoun petet ozordi i pa bezwen en bal diri, me petet ozordi ler in ganny sa kart, i annan en lot nesosite ki monte ki ava permet ki kapab servi sa kart pou osi ganny a keksoz, Mr Speaker.

Pa bliye Mr Speaker, reveni in ganny koupe envolonterman par 28 a 30 poursan, ki vreman pe tap serten nou bann kous popilasyon ki vilnerab.

Mr Speaker, prezan lo *STC*, Mr Speaker. Gouvernman pe donn li en sibvansyon R6 milyon ki sorti dan fon piblik, Mr Speaker.

Fon piblik kot nou tou nou pe kontribye ladan. Mr Speaker, mon panse ki letan si vre *CEO* i vin devan Komite *COVID*, nou bezwen vwar avek li lafason zot pe zer ou larzan. Mr Speaker, mon felisit ou dan sa pozisyon kot ou ete ki ozordi avek lentrodiksyon pano soler in redwir nou kou kouran, ki lenstitisyon Lasanble i servi.

Me akoz ki *STC* ziska ozordi pa ankor kapab enstal pano soler lo tou sa bann batiman, Mr Speaker. En ta lespas sa pou kapab koup lo kouran e petet servi sa larzan pou ankor ed Seselwa. Mon aprann poudir zot *bill* kouran i apepre 1milyon par mwan, Mr Speaker. Mr Speaker, me en ta larzan sa!

Mr Speaker, be si nou entrodwi pano soler e lezot bann gaspiyaz ki arive, me sa i demann en zefor lo kote administration sa paraetatik.

Mr Speaker, be se sa bann konversasyon ki nou bezwen gannyen, akoz sa Mosyon, lespri sa Mosyon i merit sa Mosyon Mr Speaker, dan sa moman ki nou ladan i annan son lenportans. Mr Speaker, de

lot kote mon'n lir manda Gouvernman Lokal.

La ankor parey mon dir nou bezwen vwar. Akoz letan mon get manda Departman Gouvernman Lokal e mon anvi fer rapel Mr Speaker, ki mon annan en Mosyon ki devan Lasanble, ki pe demann pou revwar servis ki Departman Gouvernman Lokal i ofer, an relasyon avek sityasyon ki nou ladan e pour lavenir.

Letan nou pe koz *empowerment*, letan nou pe koz enklizivite e kot desizyon i sorti a la baz ki vreman avek nouvo eleksyon Konsey Distrik dan lavenir, ki sa i vin en vre realite, Mr Speaker. Akoz ozordi i pa pe deservi byen sa rol. I annan bann mankman e mon pa pou tro antre ladan.

Me selman sa ki mon anvi refer sorti se ki Mr Speaker, mwan mon disponib, mon pare, *I mean business*. E loter Mosyon mon pou demann ou akoz ou osi ou en Manm lo Komite *COVID*, mon krwar nou bezwen bouze lo la akoz zis koze li menm zot dir poudir Mosyon pa *binding*. Me Mosyon nou kapab tir bann rekomandasyon e bann rekomandasyon nou bezwen pe angaz avek Gouvernman pou kapab sey vwar en solisyon.

Akoz piblik deor la pe demande be ki vremen rol Lasanble Nasyonal. Mon'n vot pou ou wi, me selman sa ta koze, pa bokou ki pe ganny fer. Me i pa vedir ki sa sizyenm Lasanble pa'n fer bokou, me nou anvi zis fer le pwen ki nou bezwen al pli lwen.

E Mr Speaker, mon pe demande, *Chairman* Komite COVID i la, demann son gidans. Akoz mon krwar poudir sa demann i enportan, i dan lentere sa kous dimoun laba dan rezyon sid e lezot dimoun ki napa. E mwan avek sa bann leklersisman ki mon'n demande mon pou a port mon sipor.

Akoz i pou fer mwan vin konsistan avek Mosyon ki Onorab Georges ti anmennen pou sa dyalog Nasyonal, konsistan avek demars ki Lasanble ti fer letan i ti zwenn bann sekter prive. I fer mwan konsistan avek bann diferan demars ki pe ganny fer e lo swe ki pe sorti dan tou bann distrik.

Mr Speaker, avek sa de mo mon remerci ou e mon esper sa bann leklersisman. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab William. Bon an vi ki mon annan en dernyen entervenans, apre *mover* Mosyon pou fer son *reply*. Mon sizere ki nou kontinyen apre nou ava fer

en sel *adjourn*. Mon napa lentansyon pou pran en nouvo Mosyon apre sa enn. So, si zot dakor, nou fini ek sa Mosyon apre nou *adjourn*. Dernyen entervenans i Onorab Ahmed Afif. Onorab, laparol i pou ou.

HON AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou bann Manm Onorab. Bonn apre midi tou dimoun a lekout. Mr Speaker, mon mazine bokou in ganny dir lo sa Mosyon e i annan en kantite lopinyon ki varye byensir ki'n ganny prezante.

Pou mwan Mr Speaker, e sirtou pou piblik ki la deor ki pe ekoute, mon ti a kontan zot port zot latansyon premyerman lo akoz en Mosyon i ganny anmennen. Pou mwan mon mazine i annan 3 rezon en Mosyon i ganny anmennen.

Enn, se pou atir latansyon piblik lo en topik ki tou dimoun pe koz lo la, en topik azour.

Dezyenm se pou donn en loportinite pou ganny plizyer lopinyon. E mon mazine dan sa legzersis pou ganny plizyer lopinyon e sirtou ki i sorti lot kote latab. I kapab osi en loportinite pou zot anvoy en keksoz pou fer nou parey *Leader* Lopozisyon tanzantan i dir, pou fer nou glise lo en keksoz ki kapab anmenn

kontrovers. Sa osi i posib. En lot rezon, i kapab zot anvi montre atraver zot bann entervansyon en bon limaz ki zot annan pep Seselwa a ker. Zot enterese lo kou lavi, zot pe rod fason pou fer desann pri lavi.

E finalman trwazyenm rezon, se parski zot annan en demann e si zot annan en demann zot pe rod serten aksyon e se la ki dan bann entervansyon avan mwan, mon'n tann Manm pe kestyonn en pe. Parski ou ti a konpran en Mosyon i sorti lo sa kote latab, ki li i pa dan Gouvernman. E alor en fason pou fer tande sa problem, met pwennvi deor e apre fer en demann, se atraver sa lenstitisyon.

Me kan i sorti lo lot kote latab, ki parey nou'n ganny dir zot annan zorey Prezidan. Ki mon pa tro konnen si zot ankor annan zorey Prezidan, en lepok i ti'n marye, zot ti ansanm, apre ti'n divorce. I paret in retournen, me selman la i pe rod koz ankor e anmenn Linite Nasyonal. So, mon pa tro konpran kote problem i ete.

Me selman, ler mon'n lir Mosyon devan nou, mon idantifye 2 problem ladan ki Onorab Ernesta pe anmenn devan. I dir problem premye

se pri komodite pe ogmante e dezyenm i dir bokou fanmir pa ganny akse avek komodite esansyel a en pri konparab parey anvil. E se pour sa rezon li i pe demann en solisyon. E son solisyon i dir, enn fodre Gouvernman i travay ek STC oubyen dezyenm, kolabor avek sekter prive pou konsider etabli *franchise*.

Savedir, finalman ler mon pe lir li e mon pe sey konpran ou Mosyon, mon krwar ou pe dir finalman annan *franchise* STC. Se sa ki ou pe dir. Kolabor avek sekter prive pou konsider etabli *franchise*. Mon mazin sa i bezwen *franchise* STC sa. Dan bann rezyon ki napa parey rezyon sid.

Alor, ou 2 problem, pri komodite in monte, apre lot bokou fanmir pa ganny akse. Annou get premye, aköz pri komodite in monte? Bokou in ganny dir lo la, deviz i ser. In sorti R14 in ariv R19. Marsandiz li menm deor son pri an Dolar in monte. Apre i annan pri transportasyon pou ariv Sesel. Sa osi in ede pou fer bann pri monte. Parski nou nepli annan avyon e bato avek frekans ki ti annan dan lepase.

Be ki nou kapab fer pou nou rezourd sa bann problem? Rezon mon pe al lo la se parske Onorab Ernesta in prezant

problenm e li in vin avek en solisyon. Mwan mon krwar i enportan ki ler nou get en problenm nou al an detay lo sa problenm avan nou get son solisyon. Pou nou konnen kote problenm i ete.

Alor, premyerman. Premyerman deviz ki ser, ki nou kapab fer. Annou pa al tro an detay, i pa lo Mosyon. Me mon mazine ganny plis deviz. Touris i difil la ozordi, lapes en pe difisil ganny pwason osi ek tou sa problenm *COVID* ki annan. Me dan lagreman lapes osi, bann ki nou annan. Annou fer mannyer nou ganny en pli bon rannman. Rod fourniser ki annan bann pri pli abordab.

Me la kot mwan mon krwar i annan en pwen tre enportan ki mon pa konnen si Onorab Ernesta in analize avan in dir ek nou, ler pou fer *franchise*, *STC* ki fodre pran. E sa la kot mwan mon annan en kantite kestyon, Onorab Ernesta. Mon annan en kantite kestyon, akoz ou'n pik lo *STC* koman en legzanp. Mon ti a mazine ou ti a dir be *STC* i legzanp ki nou tou nou konnen koman en landrwa ki premyerman i efikas, i pe vann bann keksoz ki bann pri meyer ki annan dan Sesel. E alors si li i ti kapab ariv pli pre ek nou lakour i bon.

Me Onorab Ernesta, mwan personnelman baz lo leksperyans ki mon'n vwar. Baze lo fe e mon a prezant detrwa, mon kestyonn sa lobzektif, sa swa ki ou, ou'n fer ki *STC* i devret sa legzanp ki nou pik lo la e li ki devret fer en *franchise*.

Akoz mon dir sa? Mon a donn en senp legzanp. Mr Speaker, *washing liquid*. Mon annan en portre la, *Sunlight* 750 mililit, R29.75 kot *STC*. Sa en dimoun ki'n fek donn mwan yer sa. Me par kont ou annan sa enn ki zonn, li i apel *Fairy*, i 1 lit li. I plis ki sa 750 mililit, li i kout R29.95. En pti git pli ser. Me selman i annan en lit ladan e si *STC* son pri ti pou al lo menm baz avek sa, sa boutey *Sunlight* ti pou kout R40.

Savedir ler ou konpar en keksoz ki esansyel, *washing liquid*. I esansyel sa. *STC* zis dan en legzanp i 33 poursan pli ser ki en lot laboutik Endyen ki egziste ozordi. E sa dimoun in donn mwan sa yer e mwan mon'n dir li montre mwan en portre bann pri yer.

Ki mannyer ou kapab dir nou poudir *STC* i en legzanp lefikasite ler mon pran kont *STC*, 2017, in fer li en *turnover* plis ki R1bilyon. Me son profi i zis 1poursan. I pres pou li tonm dan kategori sa ki *OECD* ler ti

fer son rapor ti dir be tou *retailers* pe deklar pert. I pres pou li ariv laba li. Me selman li i en lorganizasyon Gouvernman. Be ki mannyer i pou fer profi si li ozordi, ou pe dir ek nou sa se legzanp ki nou devret pran parski son pri i meyer, e mon fek montre en pri en keksoz esansyel ki pa meyer.

Me kot li, si nou pe koz lefikasite i pey elektrisite ek delo, R2milyon par mwan. Be sa se en legzanp lefikasite? Li menm li ki zis son *rent* R4 milyon par mwan. Sa se en legzanp lefikasite?

An 2013, e mon pa pe al tro lwen dan listwar la, an 2013 se *STC*. Pa ni *SMB*, ki li i ti deside e i en biznesmenn li *STC*. I desid pey pou en bout later pou lokasyon ki i annan en batiman lo la, R823mil par mwan lo en later ki Parti Lepep ti pe lwe ek Gouvernman pou R6mil par mwan. Be sa en legzanp lefikasite sa?

Se sanmenm sa organizasyon 2013 ki li i ti pey avek *STC*, i ti pey ek Parti Lepep pou en kare later ki *V18998*, R50 mil par mwan. Kan Parti Lepep li i ti pe lwe sa bout later avek en lot, ek Gouvernman pou R11 mil par mwan. Eski sa se en legzanp en lorganizasyon ki pe rod lefikasite? En legzanp en dimoun ki annan en kou ki

ba e ki pou donn nou pri ki meyer? Mon krwar mon Onorab, i pa kapab.

E ler nou, nou ti fer, Onorab Valmont ti pe demande akoz, ki nou fer dan Lasanble. Si nou riye, oli solisyon. Ler, nou, nou ti met tou sa bann zafer a laporte Gouvernman ek *STC*, toudswit zot ti ale, zot ti dir be nou pa pou kapab kontinyen R823 mil par mwan. Pres R10 milyon dan en lannen, se la akoz sanmenm sa Lasanble ki Onorab Valmont in dekrir *LDS* koman negativ, ki'n sov zot R10 milyon par an.

Se la kot zot ti deside pou zot al aste sa landrwa. E ler ti fer evolisyon ti 13.4 milyon. Me ki zot ti deside peye? *STC* ki ou pe dir nou dir li fer *franchise*? R17milyon.

E ler nou ti dir avek zot be si zot fer zot prop batiman. R8 mil par met kare *square house*, i ti pou ariv zot, pa ni ti pou ariv R12 milyon. Zot ti dir non, me nou deza annan larzan, annou fer li. Se sa lorganizasyon ki ou pe dir ek nou ozordi li i pou donn meyer pri, meyer servis ek pep Seselwa. I bezwen pey marsandiz pou tou sa bann lepokase?

Be mwan mon pa vwar sa en keksoz ki fer en sans parske i pa donn nou legzanp ki mannyer i pou *manage* son

larzan byen. Annefe, lefe ki i pe fer en profi, i vedir tou dimoun ki pe aste ek li i pe pey tou sa bann kou, an plis ki sa i pe fer en profi. Me si tou sa bann kou ti'n tonbe pa nou koman konsonmater ti pou ganny pri bokou pli ba.

E probableman tou sa bann zafer pri lavi eksetera, mon asire ti pou *still* annan sa problem. Be i ti pou bokou, bokou mwens. I enteresan ki ler mon'n ekout bokou sa bann deba Mr Speaker, mon'n antann en kantite kontradiksyon. E ler mon'n ekout Onorab Valmont, eskiz nou si par ler ou vwar i vin en sourir lo nou figir oubyen en Manm i pas en komantr, be i normal sa. Akoz kontradiksyon ki mon'n tande dan largiman.

Par egzanp. Ou dir nou aret viv dan lepase, toultan nou pe koz lo lepase. Be mwan mon'n donn ou legzanp ki resan, 2013, 2014, kont 2017. Me ler ou pe koz lo *enterprise*. *Enterprise* i en keksoz lepase, me selman ou pe koz lo la. Apre ou dir nou aret koz lo lepase. Ler ou dir ou get la anndan ou vwar zis negativ, me selman bann dimoun ki la dapre ou bann dimoun entelizan. Me entelizan i al ek negativ? Ler ou dir koz lo keksoz ki relevan, relevan dan sa Lasanble.

E mon pe koz tou keksoz ki relevan avek sa Mosyon, ou pe koz lo *MNA* ki devret pey boutey *gas* akoz *DA* li i pa kapab tir dan Bidze. Konmsi *MNA* i kapab tir dan Bidze li. Mon pa tro konpran sa bann largiman mwan, apre ou dir be ou siport sa Mosyon, selman ou annan bann pli bon nide. E sa se al *online* e ou kapab fer tou keksoz ou ganny delivre. *Be* then akfer ou bezwen sa *franchise* dan sa ka. Pa bezwen *franchise*.

So, eskiz nou si par ler ou vwar en pti sourir vin lo nou figir, me selman i enportan pou nou et realis dan lafason nou fer en keksoz. E i enportan pou al dan lepase e mon pou dir ou akoz i enportan pou al dan lepase. Parske *STC* ozordi i sanmenm sa lorganizasyon ki ti *SMB* dan lepase e nou pa kapab bliye sa parski i annan en keksoz ki komen ladan.

Sa se son propriyeter se Gouvernman Sesel. Sa in reste parey, zis non ki'n sanze. Naryen ankor pa'n sanze. I pa'n sanz *ownership* li. Se ankor Gouvernman Sesel ki propriyeter e mon bezwen dir, li son rikord i probableman pli move ki *STC*, akoz? Ler nou pe koz, Onorab Ghislain ti dir poudir dan lepase ti annan Lamars diri, zot ti fer *SMB*

zisteman pou anpes mankman serten marsandiz debaz, eksetera.

Be ler zot ti pran \$150 milyon *loan*, ki Gouvernman ti garanti, selman larzan ti al kot *SMB* pou etabli en *prawn farm*, Coetivy. Ki'n arive ek tou sa larzan? Wi nou'n maze en pe *prawn* nou e ti bon kalite, *Tiger Prawn*, pli bon probableman ki nou deza gannyen isi.

Me sa *unit* zanmen in fer profi li. Zanmen in fer profi li e sa ti ariv 20an pase, zanmen in deza fer profi. Alor eski i ti vremen ganny kree pou benefis pep Seselwa? Mon bezwen demann sa kestyon, parski ou ti dir *SMB* ti ganny kree pou fer benefis pep Seselwa. Eski i ti fer sa?

Nou'n ganny mansyon \$50 milyon. Me i enportan pou koz lo la, parski sa i 18an pase e mon vwar son relevans akoz Prezidan ki la ozordi, Mr Faure ti akoz lo la zis 5an pase e i ti dir poudir larzan ki ti vin koman en kado pou Sesel e ler i dir Sesel mon mazine se Gouvernman Sesel. Gouvernman ti pran, ti donn avek *SMB* koman en kado li. Li osi in donn en kado.

Me sa ki drol, e sa lorganizasyon e sanmenm sa Gouvernman ki zot pe dir nou fer konfyans avek, son liv e mon

annan son paz pou 2002. Bidze 2002, reveni Gouvernman i zis R27, 919milyon. Savedir \$5milyon. Se tou, *Grant* ki sa lannen Gouvernman ti gannyen. \$5 milyon. Me sa 50 ki Mr Faure i dir ti antre sa lannen 2002 i pa dan liv Gouvernman li? Kot in ale?

Dezyenmman si, e san sa lorganizasyon son nouvo non ki *STC*, zot pe dir nou fer konfyans, fer *franchise*. Li menm li sa Gouvernman ki ti donn li en kado, \$50milyon, parske ler ti antre ti donn li koman en sibvansyon. Me dan depans Gouvernman pou 2002 ti napa en sibvansyon e si ti annan mon mazine bann lot kote latab ki *Caucus* ti ava rapel ler diskisyon Bidze ti pase, ki mannyer ti annan en gro sibvansyon pou *SMB* sa letan, \$50 milyon.

Me ti napa, be ki mannyer in resevwar alors? Ki mannyer in resevwar alors dan liv *SMB*, Mr Speaker. Dan liv *SMB* ki ozordi i menm propriyeter e i apel *STC*, ki zot pe dir annou fer *franchise* ek li, dan liv *SMB* napa en reset, en *Grant* sorti kot Gouvernman Sesel \$50milyon an 2002, napa.

E dan liv *SMB* an 2002 ki Mr Faure i dir zot ti transfer larzan *Bank of Baroda* pou aste konmisyon pou pep Seselwa

akoz ti napa deviz, dan liv *SMB* napa en depans \$50milyon e *Anti-Corruption Commission* in konfirman li osi poudir dan kont *Baroda* zanmen dan \$50 zot in vwar parski i pa dan liv *SMB*.

(APPLAUSE)

HON AHMED AFIF

E se sanmenm sa lorganizasyon ki ozordi zot pe dir ek nou fer konfyans, donn li *franchise* pou li fer plis biznes. Me avek sa rekolt ki mwan mon'n vwar, akoz nou bezwen annan en konfyans pou nou dir, be, be wi, donn li ankor plis biznes, i ava al dan tou distrik. I ava kolabor ek sekter prive. Sekter prive nou pa kapab koz ek li nou? Parey en Manm in dir, pa i annan *Retailers Association*? Pa nou kapab koz ek zot si i annan en problem pou gete ki mannyer pou fer desann pri lavi?

Ou dezyenm morso problem ki ou ti dir, Onorab Ernesta. Bokou fanmir pa ganny akse avek komodite esansyel a en pri konparab parey anvil. Me ou konnen akoz Onorab Ernesta zot pa pe ganny akse avek sa bann komodite? Enn bann rezon e sirtou dimoun vilnerab, parski dimoun vilnerab ki ganny

welfare souvan. Se parski sa kart ki zot pa oule nou koz lo la. Parski si mon tronpe Onorab Hermine in dir koumsa i pa konpran dan sa Mosyon napa kart okenn landrwa.

Be i enportan nou koz lo la, parski i form parti dan sa problem. Sa kart pa kapab servi apart sa Lorganizasyon *STC* ki ti *SMB* avan, ki son rikord i sitan move. Sa kart pa servi apart kot li. Alor, mwan mon pe dir si nou konnen nou anvil fer pri desann e enn bann fason fer pri desann se konpetisyon, alors annou koz avek *Retailers Association*, e dir get sa, Lazans pou Proteksyon Sosyal i pe donn *welfare*, sa lannen in ganny aprouve en gro sonm dan *welfare* parski dimoun napa louvraz, dimoun i bezwen ganny ede, eksetera.

Be si zot anvil ganny en bout dan sa biznes kot dimoun pou vin aste keksoz, montre nou ki zot kapab fer. E mon asir ou *Retailers Association*, bann marsan an zeneral pou *compete* avek *STC* pou fer desann pri. E se sa fason ki dan en lekonomi lib ou bezwen fer keksoz desann.

E ler zot dir, mon pa rapel, eskiz mwan Mr Speaker ti annan en Manm Onorab ki'n dir poudir ler nou'n liberalize in annan en ta problem, pri pa'n

desann. Be vwala enn bann problemn zisteman. Napa konpetisyon lib akoz en bann zot, zot pou ganny donn larzan Gouvernman ki pou al kot zot. Zot pe ganny en biznes preferansyel, lezot pa pou gannyen ou.

Malgre ki ou pri i pli ba. Mon'n donn legzanp zis en komodite, ou pa pou gannyen sa biznes ou, akoz en marsan in ganny favorize dan tousala. Sa pa apel en lekonomi lib sa. Sanmenm sa ler nou dir lekonomi lib pa pe marse, parski i pa lib li. I pa lib li, i en lekonomi kontrole kot zot pe fer sir zis en bann ki ganny privilez e alors zot espekte pri pou desann. Me pri pa pou desann koumsa. Fodre ou fer li lib.

Alors Mr Speaker, zis pou terminen mon oule dir ki pou mwan ler mon pe regard sa problemn ki devan nou, nou bezwen kapab idantifye problemn. E ler nou trouv sa solisyon, sa solisyon ki devan nou i kler poudir nou, nou bezwen annan premyerman konfyans. Konfyans poudir sa lenstitisyon ki nou swazir pou nou aste keksoz avek i en lenstitisyon ki pou donn meyer pri, meyer prodwi pou tou dimoun. E pour lemoman baze lo sa ki mwan mon'n vwar i pa kapab *STC*. Pa kapab *STC*.

Mwan mon ti a demande poudir tou bann Manm ki anvi vwar en rediksyon dan pri marsandiz dan Sesel, pa bezwen krwar poudir fer *franchise* i en solisyon. Parski i pa en solisyon dan li menm. Pou mwan solisyon se regard sityasyon ek lenfrastruktir ki egziste ozordi. Lakonpanyen ki egziste ozordi, ki bann *retailers*, i annan en kantite zot. Rod en solisyon atraver sa bann dimoun, met *STC* ladan tou. Me selman son pri i bezwen desann, pep Seselwa i bezwen benefisye e nou bezwen annan nou en marse lib.

Mon krwar se sel fason pou nou fer sir ki pep Seselwa i ganny valer pou son larzan e ki nou konnen poudir pri marsandiz vremen pou desann dan Sesel. Keksoz devan nou pa pe vin pli bon, la avek sa sityasyon *COVID* ki pe devlope, mon konnen i riske anmenn plis konplikasyon. Se la letan, fodre nou pa dir napa letan, bann zafer napa letan pou koze, be nou'n toultan pare pou koze nou. Se la letan pou aret fer bann desizyon vit parey Onorab Ernesta pe zis dir tay lo *STC*, fer sa. Donn li *franchise*.

Sa ou Mosyon pe dir. Me ou pa'n get lezot posibilite, i annan en kantite lezot posibilite. La se letan pou nou

regard bann posibilite, nou pa bezwen pran lan pou fer sa. Nou kapab fer li vit, me selman annou pa tonm dan bann konklizyon vit zis pou dir fer *franchise*, sa en solisyon sirtou kan nou konnen sa lenstitisyon ki ou ape rekomande se enn ki son rikord i pa le meyer.

Zis avan mon terminen, Mr Speaker, mon ti komanse an dizan akoz en dimoun i anmenn en Mosyon. Enn bann rezon se byensir pou ou kapab prezant problem, donn loportinite pou dimoun donn zot lopinyon. E probableman mon mazine sa ti lobzektif, donn en lopinyon pou fer nou fer en tape lo *STC* avek *SMB* pou zot kapab dir, be sa bann zans pa kontan *STC* zot, zot pa konnen. Me *STC* i anploy travayer, e alor kekfw zot a krwar.

Be vre, be akoz mon'n tann zot lot kote ler zot pe dir. Zot pe dir, poudir nou, nou pa kontan sa bann lorganizasyon. Mon oule fer kler avek zot, nou pa kontan bann pratik ki serten lorganizasyon i fer. Sa ki nou pa kontan.

E ler Onorab Ernesta i vini i dir ek nou, be swazir senn la fer *franchise e*, sa solisyon. Nou dir non, se pa solisyon. Solisyon i bezwen en keksoz ki nou asize, nou etabli e nou fer sir nou konnen ki pe arive e nou

fer bann pratik ki meyer pou sesel.

E avek sa mon ti a kontan dir Mr Speaker, mon pa trouv sa Mosyon fer sans lafason ki in ganny drafte e parey detrwa Onorab in demande, si ti kapab met keksoz ki ou Mosyon, son bi prensipal se pa pou fer *franchise*, se pou fer desann pri lavi e servi *STC* pou fer sa e lezot dimoun, mon ti a konsidere. Me pour lemoman parey i ete, mon pa krwar in ganny *worded* dan en fason ki pou fer mwan anvi donn mon sipor. Mersi bokou, Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Afif. Bon mon ava donn laparol Onorab Paul Ernesta pou son *Right of Reply*. Onorab Ernesta.

HON PAUL ERNESTA

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, Koleg Onorab, zabitan Takamaka e tou dimoun a lekout, bonn apre midi. Mr Speaker, i enportan petet apre sa 2 zour ki mon'n ekout tou bann enterven an ki'n koze. Premyerman, permet mwan dir zot tou mersi. Mersi pou tou zot bann kontribisyon ki zot in aporte ouswa ki zot i pa'n aporte. Mon dir sa akoz i enportan nou re site nou. Zis an ekout an dernyen

enterven an avan zis avan ki mon koze, mon krwar i enportan petet, mon'n vwar bokou *back somersault* ki'n ganny fer. Mon pou demann dernyen enterven pou li kapab pran en desizyon.

Mr Speaker, mon Mosyon i lir *comme tel*;-

'An vi ki nou lekonomi pe eksperyans lefe negativ COVID-19, kot pri komodite pe ogmante e koman konsekans bokou dimoun pe ganny afekte. Dan sa konteks mon demann Lasanble pou fer en demann ek Gouvernman pou travay ek *STC* oubyen kolabor avek sekter prive pou konsider etabli *franchise* ouswa *retail outlet* dan bann rezyon ki napa, parey rezyon sid. Sa ava ed bokou fanmir pou ganny akse avek komodite esansyel a en pri konparab parey anvil.'

Mr Speaker, letan mon ti pe prepar sa Mosyon, menm mon rapel depi an Me, mon ti komans travay lo sa Mosyon. Me mon ti konnen bann kestyon ki ti kontinyen monte dan mon latet, mon ti konnen ki dan Lasanble zot pou fer politik letan sa Mosyon pou arive. Me la tou politik in fini, me nou bann fanmir, nou bann zabitan, nou bann dimoun pa pou mete politik dan lasyet. Zot

sityasyon ki zot pe fer fas avek i bann sityasyon reel.

Mon siport mon Koleg Onorab ki'n koze avan mwan pli boner an siport an mon Mosyon, in servi sa sanson mon krwar Gatto, ki dezyenm *actually* lo *Chart*, in dir person pa konnen. Mr Speaker, i malere mon koman sa *MNA* elekte dan en distrik, kot letan mon zabitan i vin kot mwan pe dir mwan, *MNA* nou dan en sityasyon, *MNA* lavi, bann pri bann komodite esansyel i en pti pe tro bokou. Ki nou fer?

E de plis si zot ti'n ekout byen, ekout byen dan mon lentervansyon, ekout byen dan mon soumisyon mon Mosyon, mon ti eksplik byen bann sityasyon ki nou bann dimoun pe fer fas avek.

I annan ki'n deside pran lo zis en konteks sa Mosyon. Zot in deside zis koz lo kart, ouswa zis koz lo *franchise*. I normal. Me sa Mosyon i al bokou pli lwen de la, i al bokou pli lwen ki kart, i al bokou pli lwen ki *franchise*. Kot i pe demann nou koman en Manm Lasanble. Zot rapel, mon ti demann zot sa, pou nou eksplor sa nide, pou nou anmenn bann solisyon posibil ki kapab ede amenn solisyon pou nou bann dimoun, sirtou nou bann dimoun ki dan pli vilnerab.

Annou koman bann *MNA*, bann Manm Lasanble ki'n ganny elekte ou non, annou reprezant nou dimoun, annou konekte, annou santi ki nou dimoun pe santi. Annou pa zis fer li akoz nou anvi pran en pozisyon politik. Parey mon'n dir, nou problem, nou konsern i bokou pli lwen de la.

Mr Speaker, a sa pwen dan mon preparasyon ankore mon'n zwenn, wi Onorab William le 01 Zen, 2er apre midi mon ti zwenn non selman avek *CEO STC*, me osi avek son *General Manager* e osi Ms Matombe ki ansarz mon krwar bann laspe zeneral *STC*. Wi i annan bann bon lentansyon e pet mwan *at this point in time* remersi zot enn pou zot lakey, pou zwenn avek mwan.

E zot ti menm fer mwan remarke ki premye fwa ki en Onorab, letan pe prezant son Mosyon ki annan pou fer avek *STC*, i vin zwenn avek zot pou diskite lo size *STC*. Malerezman in fer mon konpran pa ti fer. *Ok*.

E dezyenmman mon salye *STC* pou dan sa premye *wave* si oule *COVID* ki nou'n pas atraver, zot in kapab asire ki pep Sesel in kontinyelman e in touzour. Si nou swiv byen bann nouvel letan in pase, in touzour annan komodite esansyel pou

asire ki nou pep i kontinyen ganny akse avek sa bann komodite. E vwar la bann bi ki sa Mosyon pe anmennen.

E dezyenmman, mon'n osi zwenn avek sekreter parey Onorab Arissol in dir. Mon'n osi zwenn avek sekreter *Retailers Association* e se li ki'n konfirm avek mwan egzaktman kantite bann *retail outlet* ki annan. E se li ki'n met a mon latansyon bann konsern ki bann *retail outlet* pe fer fas avek.

E in dir mwan fer sir ki bann konsern i pas atraver, e se sa dan sa Mosyon i anmenn pou Gouvernman kolabor e travay avek Sekter Prive osi. Pou vwar bann konsern Sekter Prive pe fer fas avek pou zot kapab rezourd bann problem, anfen ki nou a fer, ki pri lavi i ganny bese.

Wi, Onorab Henrie. Dan preparasyon mon Mosyon, mon krwar mon'n koz ek ou pli boner, mon'n montre ou sa konsern. Wi, *part of it* i annan pou fer petet bann *markup* ki bann prodwi i fer antre. Wi, mon krwar aparey Onorab Gill in dir, nou kapab zwenn ansanm pou nou travay ansanm, pou anmenn sa *Private Members' Bill*. Mwan mon siporte sa nide kot anfen tousala bann keksoz ki kapab

ede pou anmennen en meyer lavi, en lavi pli meyer marse pou nou zabitan, pou nou bann pep. E se sa bann keksoz kot nou bezwen travay lo la.

Me i malere Mr Speaker, letan mon vwar serten Onorab ki swadizan zot pe reprezant zot *constituent*, pe zis pran bann pozisyon, san neserman fer bann resers lo vre sityasyon ki nou pe koz lo la. Zis zot vini, zot vin dir nenport kwa. Sa i danzere e i malere.

A sa pwen Mr Speaker, mon anvi fer resorti ki Onorab Clifford Andre, ti dir, i ti menm propoze pou mwan retir sa Mosyon. Be mon krwar Onorab Andre pa konekte avek son dimoun e i pa konnen ki pe pase dan son distrik e i pa konn douler son bann dimoun. Mr Speaker, sa propozisyon ki Onorab Andre pe dir, i pe demande. I pe dir anfe ki sa ki Lazans pou Proteksyon Sosyal pe fer par donn bann dimoun, donn zot zis kart pou fer konmisyon i ilegal. Mon krwar Onorab Pillay in sey fer serten koreksyon ki mon krwar ki ti neser e mon mazine petet i dan menm direksyon ki *CEO ASP* in anmenn sa propozisyon. Petet Mr Speaker, pli tar i ava koz lo la.

Par kont dan Lalwa koman en Avoka, dan Lalwa

Proteksyon Sosyal i fer provizyon ki lasistans i donnen *in-kind and in cash*. E se sa ki zot pe servi baz pou zot asiste zot bann dimoun. Tandis, baze sa ki zot pe dir, si tou, si tou dimoun ti ganny *cash*, me sa benefis pa ti pou arive atraver tou nou bann dimoun. I enportan note Mr Speaker, ozordi *ASP* pe asiste 5288 dimoun. *Ok*. Si nou diviz sa par distrik i fer en mwayen apepre 200 ekek dimoun ki pe ganny asiste. 200 ekek fanmir ki pe ganny asiste.

Mr Speaker, letan mon'nekout Onorab Andre pe koze. Mr Speaker, mon dan tou mon konnesans, swa dan tou mon sa. Mon dir erezman mon pa'n vin en Avoka. Mr Speaker, mon al pli lwen. Letan i enportan, i enportan ki dan nou Mosyon, dan sa Mosyon nou'n mank bokou loportinite sa Mosyon ti pe anmenn nou pou nou kapab koz vremen lo sityasyon.

Pe donn nou opsyon, ti pe donn nou sa sans pou anmenn bann propozisyon, pou nou kapab ede anmenn solisyon pou nou zabitan. Me non, pa pou vin *mislead* nou bann dimoun parey Onorab Adelaide in fer letan i dir Prezidan i siny Mosyon.

Me koman en Manm Lasanble i konn tre byen ki

Prezidan pa sinyen Mosyon. Prezidan i siny Lalwa e Lasanble letan bann Mosyon i pase, Lasanble i fer sentez sa bann propozisyon e i anvoy kot Egzekitiv e dan sa ka kot Prezidan pou konnen ki'n ganny deliber lo la.

Mr Speaker, i enportan ozordi Onorab Paul Ernesta in table sa Mosyon, pa pou US, pa pou Onorab Ernesta, me plito pou zabitan dan bann distrik ki pe ganny serten difikilte pou ganny akse avek komodite debaz a en pri bonmarse.

(APPLAUSE)

HON PAUL ERNESTA

Sa rezon ki in fer mwan anmenn sa Mosyon. Ozordi mon krwar bokou zot mon bann koleg letan in koze in tous en pe lo la. Yer, sityasyon yer i pa parey sa sityasyon ki nou ladan ozordi ek sityasyon ki nou pe al ladan demann. I enportan nou konpran sa. Nou pa kapab zis pran tou koman bann fetakonpli, dir tou keksoz pou *ok*. Annou mazin nou bann dimoun. I en portan ki ozordi *COVID* pe donn nou sa loportinite, sa sityasyon *COVID* pe donn nou sa loportinite pou nou kapab vremen anmenn akse bann komodite.

Akoz demen annou dir pou annan en lot *lock down* parey mon koleg in dir pli boner. Annou dir pou annan en lot *lockdown* dan pei. Restriksyon mouvman i ganny mete, letan restriksyon mouvman i ganny mete, bokou bann laboutik pou diferan rezon pa kapab *cope*, i fermen. Kote bann dimoun pou ganny akse avek komodite.

Gouvernman in kre *STC*, si zot ekout byen mon Mosyon, ekspreseman pou asire ki nou annan akse avek komodite esansyel a tou pri, a tou moman ki i annan e sa i a en pri abordab. Gouvernman pa'n sanze lo son misyon, pa'n sanze lo son komitman. Menm si i konnen i annan sa sityasyon marse lib.

So, mon bann koleg, mon bann frer e ser annou anmenn sa sipor neserer ki nou bezwen pou nou kapab anmenn sa Mosyon pli devan ki Gouvernman i ava kapab vwar en solisyon pou sa problemn.

Letan zot pe ekout sa Mosyon parey mon pe dir, petet dan son *wording* in annan, mon pare pou mwan zenn avek Onorab William. Mon pare, akoz sa Mosyon ki enportan se ki nou pep, ki enportan, se ki nou dimoun i ganny pli meyer solisyon pou zot problemn e

keksoz i arive. E se-pour-sela ki mon apre pou aksepte lamannman ki Onorab William in prezante,

Mr Speaker. Permet mwan *at this point* pou mwan zis lir propozisyon lamannman Mosyon ki a sa pwen petet i ava kapab enfliyans ouswa ankouraz tou nou bann koleg lo lot kote latab pou vin *join* nou pou kapab anmenn sa sipor neserer anver sa Mosyon.

Permet mwan Mr Speaker. Propozisyon Onorab William i swiv *comme* tel;- Sa Lasanble i demann Gouvernman pou travay ek *STC* an kolaborasyon ek investiser enterese pou etablir bann fasilite *franchise* oubyen *wholesale* ek *retail outlet*, kot i posib dan rezyon sid e rezyon ki napa. E pou osi fer tou posib pou redwir pri.’ E vwala propozisyon Mosyon ki mwan mon pare pou mwan aksepte Mr Speaker.

MR SPEAKER

Bon, i paret ki i resanz ou *wording* konpletman. Si ou aksepte sa lamannman nou pou al dan en lot deba.

(Laughter)

HON PAUL ERNESTA

Mr Speaker, ki enportan se ki nou dimoun. Nou dimoun i pas devan. Sa Mosyon parey mon’n dir pli boner i pa pou Onorab Paul Ernesta. Sa Mosyon i kot nou rod en fason pou nou anmenn en solisyon pou problem nou zabitan e nou bann dimoun ki pe fer fas dan sa sityasyon aktyel. E letan lavenir ki pou vini. Mon napa problem Mr Speaker, pou nou kapab konsider sa.

MR SPEAKER

Eski ou pou pran sa amannman, ou pou *move* sa amannman. Akoz si ou *move* i ganny segonde, nou pou bezwen ouver deba lo sa amannman, akoz i sanz kontenir ou Mosyon dan en fason sibstansyelman. Yes, Onorab Ernesta.

HON PAUL ERNESTA

Ok.

MR SPEAKER

Si ou santi poudir sa ki ou pe dir la i osi form par lespri ou Mosyon, par deryer ou Mosyon. *Then* i *ok*, nou kontinyen lo la.

HON PAUL ERNESTA

Yes, Mr Speaker, parey mon’n dir wi mon santi sa i form, se sa lespri ki Mosyon pe anmenn e mon pa krwar petet si, selman

sa i depan bann Manm pou nou kapab komans en lot deba ankor. Mon santi se sa ki i pe reflekte dan lespri sa Mosyon. Mon krwar *it's ok*.

MR SPEAKER

Dakor, savedir ou pa pe pran li koman en amannman, ou pou kontiny avek ou Mosyon? Me sa ki ou'n dir ki Onorab William in prezante, in donn ou, i form par lespri sa Mosyon.

HON PAUL ERNESTA

Yes Sir. Yes Mr Speaker.

MR SPEAKER

Ale.

HON PAUL ERNESTA

*Thank you, Mr Speaker. So, Mr Speaker, mon krwar nou pou move an parennen an kont sa konsiderasyon propozisyon ki Onorab William prey mon'n dir in prezante devan nou. I en bon propozisyon ki annefe ki i reflekte lespri e i form parti sa Mosyon, mon napa problem pou nou konsider. E an menm tan avan mon konklir Mr Speaker, i enportan pou mwan pas en mesaz *out there*.*

Ozordi nou dan sityasyon abnormal. Nou tou nou pa konnen ziska ki tan sa sityasyon pou anmenn nou. E i depann lo nou tou. Mon pou

zwenn avek CEO Labank Santral, kot bokou fwa dan son konferansdepres in demann nou pou sakenn de nou. Gouverner, *sorry*. In demann sakenn de nou pou nou fer en sakrifis. Nou bezwen revwar nou bann depans, nou bezwen vwar lo lafason ki nou fer keksoz pou nou kapab kontinyen servis dan sa letap ki nou ladan.

E so Mr Speaker, avek sa demann ki mon pe demann nou tou pou nou fer, mon *move* ki, mon demann Lasanble pou nou tou, menm i annan bann ki pa'n koze. Parey mon konnen mon koleg ki en zabitan Takamaka, i pa'n fer kontribisyon, me selman mon konnen i pou vot an faver Mosyon, akoz sa i pou byennet zabitan nou distrik e tou lezot popilasyon an zeneral.

So, mon demann nou tou pou nou ansanm anmenn en sipor pou sa Mosyon. Mersi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Onorab Ernesta. Bon, ki *point of order* Onorab Henrie?

HON GERVAIS HENRIE

Mr Speaker, mon oule fer en, koriz en *statement* ki Onorab

Paul Ernesta in dir. Mon pa'n oule enteronp li dan son prezantasyon pou respe pou Lasanble. Akoz mon krwar in dir en keksoz ki abes prestiz Lasanble Nasyonal dan fason ki in apros nou travay. Letan i dir poudir bann zofisye *STC* in dir avek li ki personn pa'n zanmen pran kontak avek zot letan nou'n koz lo zot lorganizasyon. Sa i fo. Mon ki ti premye dimoun pou anmenn en Mosyon lo *STC* an 2018 dan Lasanble Nasyonal, e mon annan rikord. Akoz letan mon ti prezant mon Mosyon, mon ti annan telman lenformasyon lo *Financial Report STC*. Kote mon pou ganny sa?

Akoz mon ti an kontak ek *the Chair, CEO and Chairman of the Board*. E nou'n ale menm swiv bann vizit avek *COGA*, nou'n annan plizyer enteraksyon avek zot e ziska konmela mon annan en tre bon relasyon avek *CEO*, avek *Chairman Board* e mon krwar poudir i malere ki sa in ganny dir. Akoz i afekte fason ki dimoun i krwar nou fer nou travay an deor Lasanble. Mersi.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Dakor. Mersi pou sa klarifikasyon. Bon, annou pa

antre dan deba. In fer en klarifikasyon lo en pwen ki ou'n leve Onorab. Bon, nou'n ariv moman pou nou pran en vot lo Mosyon ki devan nou. Mon ava demann tou Manm ki an faver.

Non, i annan en Mosyon, i pa'n aksepte sa amannman. En Mosyon. Tou Manm ki an faver. Okenn Manm ki kont? Bon, mon'n ganny 12 Manm ki'n vot an faver e mon'n ganny 15 Manm ki'n vot kont. Savedir Mosyon in ganny defet, i pa'n ganny *approve* par Lasanble Nasyonal.

Bon avan nou terminen mon ti a anvi zis pas lo lenformasyon ki mon'n ganny avek Lazans Proteksyon Sosyal lo sa sityasyon kart, son rezon det deryer sa program.

Tou lasistans ki ganny donnen par Lazans Proteksyon Sosyal i en form program lasistans sosyal e sa enn prensipal ki target spesifikman bann lakour ki vilnerab i sa program *Social Safety Net*, ki tou dimoun i konn li koman lasistans *welfare*.

Bi sa program i pou asiste bann lakour ki vilnerab, pou ganny zot bann bezwen debaz esansyel e sa i ganny fer a baz en *assessment* zot bann zwenn. Lasistans i ganny donnen atraver en reprezantan sa lakour, ki normalman sa

dimoun ki ansarz sa lakour e ki'n fer laplikasyon de lapar lezot manm sa lakour. An retour si sa lasistans i ganny aprouve, sa lasistans i bezwen benefisye tou dimoun dan sa lakour. Espesyalman bann depandan dan sa lakour, bann zanfan.

Sa *Act* ki govern *ASP*, *Lazans Proteksyon Sosyal*, i furni lasistans finansyel e osi lezot form led. E dan lepase nou'n remarke ki lasistans finansyel ti pe ganny abize, oubyen ti pe ganny depanse lo bann keksoz ki pa esansyel. An plis ki sa, i annan lenstans kot lezot manm sa lakour pa ti pe benefisye avek sa lasistans.

Alors an Oktob 2018, Gouvernman atraver *Cabinet of Minister* ti aprouv propozisyon ki *ASP* i antre an partenarya avek *STC* pou furni lasistans an form led *in kind*, avek en bi pou reponn a bann problem ki'n mansyonnen avan.

Akoz *STC*? *STC* i en lakonpanyen Leta ki asire ki i toultan annan bann komodite debaz a en pri abordab. *STC* i en lenfrastruktir ki an plas pou asire ki lasistans ki ganny donnen i ganny depanse lo en group prodwi ki ganny konsidere esansyel pou en lakour. Par egzanp lakol ek sigaret i otomatikman ganny

diskalifye e pa pou ganny aksepte pou peyman.

Ziska aprezan i annan 3,047 aplikan ki pe aktivman benefisye anba sa program, ki pe resevwar lasistans ant R500 ziska R4000 atraver *STC*. Pou note ki *STC* pa lesel lakonpanyen ki pe furni sa kalite lasistans. I osi annan *PUC*, *HFC* avek *PMC* ki kouver peyman *bill* litilite e repeyman lakaz. Vwala alors sa kominike ki'n sorti kot *Lazans Proteksyon Sosyal*.

Bon, avan nou konklir nou travay ozordi mon annan en pti lanons pou mwan fer *with regards to* en *workshop* ki pe ganny fer demen. Sa *workshop* i pe ganny organize par Komite *Communicable Disease, HIV/AIDS & SRHR* e sa i en *capacity building workshop* pou tou Manm anba proze *SADC-PF. Sexual Reproductive Health and Rights, HIV & AIDS Governance Project*.

Sa aktivite pe fer demen bomaten *ICCS*, dan *Committee Room 1*. Depi 8.30 bomaten ziska 12.30. E lanrezistremant i komans 8.15. Tou Manm i ganny envite pou partisipe e zot prezans e partisipasyon pou enportan aköz sa *workshop* pou furni zot avek lenformasyon ki pou ed zot partisip dan deba lo 2 Mosyon ki sa Komite pou

table byento lo size *HIV/AIDS* ek *SRHR*.

Sa i lanons ki mon'n anvi fer e avek sa mon ti a kontan remersi tou Manm. Yes, Onorab Ferrari.

HON JEAN-FRANCOIS FERRARI

Mersi, Mr Speaker. Mr Speaker, i annan lanons en *meeting* ki mon ti a kontan partaz avek bann Manm. Komite *COVID* pou rankontre Lendi le 13 Zilyet, 8.30 bomaten dan *Committee Room 3*, avek Lazans Lagrikiltir, avek reprezantan Fermye, avek Departman *Trade*. E pou lenformasyon Onorab Ernesta, *STC* osi in ganny envite pou partisipe. So, bann Manm Komite lo *response* Gouvernman pou *COVID-19* i ganny sa notis e lezot Manm osi ki anvi asiste zot *welcome*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Ferrari. Bon avek sa mon ti a kontan remersi tou bann Manm e osi remersi tou dimoun ki a lekout e ki'n swiv travay Lasanble Nasyonal ozordi. Lasanble i *adjourn* e nou rebran nou travay Mardi le 14 Zilyet, 9er bomaten.

(ADJOURNMENT)